

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 16

ANDRA KAMMAREN

1967

29—31 mars

Debatter m. m.

Onsdagen den 29 mars

	Sid.
Utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde:	
Bidrag till sjövärnskåren.....	5
Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.	7
Lottaorganisationen.....	13
Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig.....	13
Frivilliga djursjukvården i krig.....	14
Frivilliga skytteväsendet.....	15
Byggnader och utrustning.....	18
Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde:	
Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.	19
Televerkets anslagsbehov.....	21
Statsbidrag till Religionspedagogiska institutet.....	39
Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.	43
Successiv avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag.....	59
Effektivisering av övervakningen inom kriminalvården.....	60
Interpellation av herr Werner ang. undervisningen i samlevnadsfrågor.....	62
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Rimmerfors ang. gottgörelse för skada som åstadkommits av svensk brottsling utomlands.....	65
herr Gustavsson i Alvesta ang. gottgörelse för skada genom svensk medborgares brottsliga handling inom eller utom Sverige.....	65
herr Lindahl ang. gottgörelse till norsk medborgare i anledning av brott av rymlingar från svensk fångvårdsanstalt.....	65
herr Fridolfsson i Stockholm ang. de generella undantagen från investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten.....	65
herr Norrby ang. propositionsavlämnandet.....	65
herr Gustavsson i Alvesta ang. viss befogenhet för prövningsnämnd	65

Torsdagen den 30 mars

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Lindström ang. långsiktsplaneringen inom skogsindustrin. . . .	66
herr Jansson ang. begränsning av de militära övningsprogrammen i vissa fall.	66
herr Öhvall ang. undsättning till isolerad öbefolkning genom militär personal.	68
herr Göransson ang. underhållet av försvarsmateriel.	69
herr Sjöholm ang. skyddet mot djurplågeri vid hästsporttävlingar	70
herr Wikner ang. utredning rörande glesbygdens gymnasiefråga. . .	71
herr Krönmark ang. beslut om ändring av studiers tidsförläggning.	71
herr Nordstrandh ang. målsmännens representation i samarbets- nämnd vid skolenhet.	73
fru Sundberg ang. föreslagen köttrealisation.	74
herr Blidfors ang. sjukpenning till kroniskt njursjuka personer. . . .	75
Meddelande ang. arbetsplenium.	76
Svar på interpellation av herr Andersson i Örebro ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen.	76
Vid remiss av propositioner.	76
Interpellationer av:	
herr Svanberg ang. den framtida organisationen av statens skogs- förvaltande och skogsindustriella verksamhet.	86
herr Jonasson ang. åtgärder för att främja uppfödningen av nord- svenska hästar.	87
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Nordstrandh ang. tidpunkten för framläggande av proposition rörande gymnasial yrkesutbildning.	88
herr Antby ang. aktuella företagsnedläggningar och driftsinskränk- ningar i Dalsland.	88
herr Sjöholm ang. postförsändelser med diskriminerande påskrift. .	88

Fredagen den 31 mars

Meddelande om enkla frågor av:	
herr Börjesson i Falköping ang. etiketterna på medicinflaskor. . . .	91
fru Ryding ang. vissa meddelanden om utmätningsförrättning. . . .	91

Samtliga avgjorda ärenden**Onsdagen den 29 mars**

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 4, rörande utgifterna inom försvarsdepar- tementets verksamhetsområde.	5
---	---

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 9, rörande utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	19
— nr 41, ang. statsbidrag till Religionspedagogiska institutet	39
— nr 42, om statsbidrag till Sveriges folkhögskoleelevers förbund	43
— nr 44, ang. beslutanderätten i ärenden om tillstånd att bearbeta icke inmutningsbara mineralfyndigheter på kronojord	43
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 3, ang. förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.	43
— nr 7, om successiv avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag	59
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 29, ang. förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.	60
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 9, om effektivisering av övervakningen inom kriminalvården	60
— nr 10, om åtgärder för att främja produktion av elektriska bilar	62
— nr 11, om utrustning av bil med förbandslåda	62

Onsdagen den 29 mars

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollen för den 10 och den 14—den 17 innevarande mars.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att fru Gärde Widemar enligt till kammaren inkommet läkarintyg vore sjukskriven under tiden den 18 innevarande mars—den 21 nästkommande april.

Fru Gärde Widemar beviljades ledighet från riksdagsgöromålen under angivna tid.

§ 3

Utgifterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—49

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50

Bidrag till sjövärnsskåren

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (bilaga 6, punkt C 26, s. 63) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 615 000 kr.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svenungsson m. fl.* (I: 130) och den andra inom andra kammaren av herr *Thylén m. fl.* (II: 167), hem-

stälts att riksdagen måtte besluta att anslaget Bidrag till sjövärnsskåren höjdes från 615 000 kr. till 675 000 kr.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 130 och II: 167, till Bidrag till sjövärnsskåren för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 615 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Ottosson, Wallmark, Bohman* och *Petersson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 130 och II: 167, till Bidrag till sjövärnsskåren för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 675 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **THYLÉN** (h):

Herr talman! Till statsutskottets utlåtande nr 4 är fogade ett antal högerreservationer som gäller de frivilliga försvarsorganisationerna. Den första av dem rör frågan om anslaget till sjövärnsskårens verksamhet. Motioner om den frågan liksom flertalet andra rörande de frivilliga försvarsorganisationernas arbete har under senare år behandlats av utskottet och diskuterats i riksdagen.

Sjövärnsskårens huvudsyfte är att väcka intresse för sjön. Det är en stor uppgift organisationen påtagit sig, att med de anslag och övriga resurser staten ställer till förfogande samt med stora insatser av frivilliga krafter befrämja rekryteringen till såväl örlogs- som handelsflottan. Rekryteringen sätter in i de

Bidrag till sjövärnsskåren

bästa ungdomsåren, 15—17 år, och kåren ansvarar för att intresset väcks på ett riktigt och stimulerande sätt hos 800 pojkar.

Sjövärnsskårens verksamhet ger också ungdomen en värdefull sysselsättning under fritiden och utgör i dagens samhälle ett nyttigt komplement till vår yrkesvägledning. Detta innebär att de medel som ställes till sjövärnsskårens förfogande besparar både pojkarna själva och staten en dyrbar utbildningstid. Härigenom kan måhända år av praktik inbesparas för många ungdomar till gagn för annan utbildning och dyrbar yrkesvägledning, eller också kan under ett senare skede för staten kostsam omskolning undvikas.

Kostnaderna för det frivilliga försvarsarbetet är mycket blygsamma för staten — i den mån de bestrids med statliga medel. Om de frivilliga insatserna skulle betalas av staten, blev utgifterna mångdubblade. Ingen inom det frivilliga försvarsarbetet verksamt ifrågasätter dock att staten helt skall stå för kostnaderna, men en rimligare fördelning skulle avsevärt stärka intresset och verka stimulerande inom de frivilliga försvarsorganisationerna.

Jag har full förståelse för de svåra avväganden i fråga om anslag som försvarsmyndigheterna ställes inför. Men jag har mindre förståelse för utskottet, som inte kunnat ta ansvaret för den obetydliga kostnadshöjning på 60 000 kronor till sjövärnsskåren, som chefen för marinen har hemställt om och vilken begäran stöds av motionerna I: 130 och II: 167.

Herr talman! Mot bakgrunden av det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid punkten 50 fogade reservationen 1 i statsutskottets utlåtande nr 4.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! På denna punkt har högerens ledamöter i utskottet, liksom på ytterligare fem punkter i utlåtandet, föreslagit höjningar utöver vad Kungl.

Maj:t har föreslagit. Det rör sig i samtliga fall om anslag till olika grenar av den frivilliga försvarsverksamheten.

Då det gäller att värdera denna verksamhet har riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig positivt. Även i år ställer sig utskottet mycket välvilligt till frivilligorganisationerna. Utskottet pekar på att organisationerna ofta får arbeta under svåra förhållanden, och man säger det vara betydelsefullt att frivilligverksamheten inom försvaret får tillräckligt med medel för att bedriva sin verksamhet på ett tillfredsställande sätt. Detta gäller sjövärnsskåren lika väl som övriga frivilliga försvarsorganisationer.

Emellertid har försvarsministern för bortåt ett år sedan tillsatt en utredningsman — 1966 års värnpliktskommitté — som skall utreda den närmare utformningen av utbildningen av de värnpliktiga som är uttagna till specialtjänst och vissa frågor som rör den frivilliga befälsutbildningen. Enligt direktiven skall kommittén bl. a. pröva de ekonomiska förmåner som utgår vid frivillig utbildning och därvid uppmärksamma de motioner i dessa frågor som har behandlats under senare år här i riksdagen. Även sjövärnsskårens verksamhet skall prövas i detta sammanhang. Enligt vad utskottet inhämtat kommer denna kommitté att redan nästa år framlägga sina förslag. Med hänsyn till detta ansluter sig utskottet till de förslag som Kungl. Maj:t framlagt och som innebär visserligen måttliga men ändock höjningar jämfört med vad som utgår för närvarande. Dessa mycket viktiga frågor bör lösas i ett sammanhang när man har möjlighet att ta del av de utredningsresultat som nu håller på att arbetas fram.

Med hänsyn till detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner

dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Thylén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 50:o) i utskottets utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Thylén begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 141 ja och 36 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 51—151

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 152

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt K 1, s. 149) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 5 150 000 kr.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kam-

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

maren av herrar *Lundberg* och *Strandberg* (I: 674) och den andra inom andra kammaren av herr *Oskarson m. fl.* (II: 489), bl. a. hemstälts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte till Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 5 560 000 kr.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 674 och II: 489, såvitt nu var i fråga, till Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 5 150 000 kr.,

b) att motionerna I: 674 och II: 489, i vad de avsåge statsmedel för utbildning av B-personal, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin*, *Ottosson*, *Wallmark*, *Bohman* och *Petersson*, vilka ansett att utskottet under a) bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 674 och II: 489, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 5 560 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **PETERSSON** (h):

Herr talman! »Riksdagen har vid flera tillfällen — senast föregående år — understrukit betydelsen av den frivilliga försvarsverksamheten och även uttalat att hänsyn till denna verksamhets betydelse borde tagas vid beräkningen och avvägningen av anslagen under fjärde huvudtiteln.

Ökade kostnader i förening med minskade möjligheter att på frivillig väg täcka medelsbehovet ha gjort, att frivilligorganisationerna i större utsträckning än tidigare blivit beroende av statsmedel. Organisationerna arbeta därför

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

under svåra ekonomiska förhållanden. Detta har bl. a. medfört, att bristen på aktiva funktionärer är särskilt påtaglig. Det synes utskottet betydelsefullt, att frivilligverksamheten inom försvaret får sådana resurser för sin verksamhet att den kan bedrivas i den omfattning och med den effektivitet, som svarar mot de berättigade krav, som militära myndigheter ställa på organisationernas medverkan i utbildningsverksamheten.»

Detta är ett ordagrant citat ur den enhälliga delen av utskottets utlåtande under denna punkt, och jag vill helhjärtat instämma i uttalandet. Av citatet framgår att utskottet år efter år, med åtföljande beslut i riksdagen, framhållit frivilligorganisationernas utomordentliga betydelse för vårt försvar och att det i och för sig finns anledning till ökning av anslagen utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Trots detta har varje år alla i utskottet utom högerledamöterna funnit skäl att alltid anse att den av regeringen gjorda avvägningen av anslag till frivilligorganisationerna bör stödjas. Detsamma är förhållandet i år.

Vi vet alla att regeringen i år föreslår väsentliga nedskärningar av försvarets kostnadsram, och vi har orsak att tro att regeringen med stöd av kommunisterna kommer att genomdriva sitt förslag. Vi vet också att denna nedskärning kommer att vålla stora svårigheter, särskilt i övergångsskedet. Inställda materialbeställningar drabbar förbanden ojämnt och kan medföra att tidigare investeringar inte kan utnyttjas rationellt.

Förslaget innebär vidare begränsningar av repetitionsövningarna. Samtidigt medför det av 1966 års riksdag beslutade värnpliktsystemet nya krav på frivillig befälsutbildning. Sekreteraren i 1965 års försvarsutredning, överingenjör Sven Hellman, har i en nyutkommen skrift, »Försvar i en föränderlig värld», påvisat hur lång verkan vi förväntar av värnpliktsutbildningen. En

värnpliktig, som t. ex. grundutbildas år 1967, står kvar i krigsorganisationen till efter år 1990.

Detta styrker enligt min mening vad utskottet enhälligt anfört om den stora betydelse de frivilliga organisationerna har för försvarsvilja och försvarskraft. Det gäller både de värnpliktiga själva och möjligheterna att ersätta värnpliktiga i totalförsvaret med genom de frivilliga försvarsorganisationerna utbildad personal.

Det förefaller mig därför underligt när utskottet i år med hänvisning till en utredning föreslår riksdagen att besluta om en anslagstilldelning, som kommer att medföra att de frivilliga organisationerna får relativt sett mindre resurser till sitt förfogande. Man kan allvarligt befara att den verksamhet, om vars värde man sägs vara enig, minskar under den tid vi väntar på resultatet av utredningens arbete.

Enligt min mening har den nya situation, som uppkommit genom att försvarets framtida organisation är oklar, i hög grad stärkt skälen för att de frivilliga försvarsorganisationerna bereds bättre arbetsbetingelser. Det finns inte något annat anslag som i nuvarande läge för en så ringa kostnad bättrar på det sviktande förtroende som både utomlands och här hemma kan spåras för vår försvarskraft och försvarsvilja.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2.

Herr OSKARSON (h):

Herr talman! I statsutskottets utlåtande nr 4, punkterna 152—156, behandlas anslag till de frivilliga försvarsorganisationerna. Jag tror att alla här är väl medvetna om vilken omfattning dessa organisationer har. Kanske kan det ändå förtjäna att erinras om att de frivilliga försvarsorganisationerna har över en miljon aktiva och passiva medlemmar. Redan detta förhållande pekar tydligt på den betydelse som det frivilliga försvarsarbetet måste tillmätas.

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

Alla är positiva, och alla är beredda att ge beröm åt dessa organisationers arbete — det har bl. a. utskottets representant här redan gjort — och det är gott och väl och glädjande. Det är roligt och stimulerande att få beröm, men vad de frivilliga försvarsorganisationerna nu behöver är medel för att kunna fullfölja denna av alla berömda gärning.

Jag vill här peka på ett par områden, som är väsentliga för vårt lands värnkraft och där frivilligt försvarsarbete bedrivs. Detta arbete höjer försvarsmaktens reella effektivitet i mycket hög grad. Det gör alla organisationer, men jag vill här först peka på den frivilliga befälsutbildningsrörelsen, som enbart tar sikte på att öka kunskaperna och färdigheterna i de befattningar som vederbörande har inom krigsorganisationen. Samma sak gäller för övriga frivilliga försvarsorganisationer i fråga om uppgifter inom totalförsvarets ram.

För att kunna genomföra denna verksamhet och nå ett gott resultat hade Centraförbundet för befälsutbildning avsett att ordna särskilda kurser, s. k. lokala krigsförbandskurser. Såsom reservanterna påpekar får dessa en särskilt hög grad av aktualitet genom att en hel rad repetitionsövningar inställes innevarande år. Dessutom ställer, som också här tidigare framhållits, det beslut vi fattat på grundval av 1960 års värnpliktsutredning (VU 60) betydligt större krav på den frivilliga befälsutbildningsrörelsen. Om denna ringa anslagshöjning som yrkats hade getts till den frivilliga befälsutbildningen hade detta i stor utsträckning kunnat motverka den sänkning av krigsmaktens effekt som onekligen de inställda repetitionsövningarna medför. Det gäller alltså här en åtgärd som direkt skulle kunnat medföra ökad effektivitet hos krigsmakten.

Vi är alla överens om att vår krigsmakts förnämsta och främsta uppgift är att vara fredsbevarande.

Den reguljära krigsmaktens förmåga

och insatser går mycket väl att mäta och beräkna; en motståndare kan alltså räkna fram en krigsmakts tekniska motståndskraft. Vad som däremot inte kan beräknas är den effekt som tillkommer genom frivilligt försvarsarbete. I vårt land är detta också av enastående omfattning. Inget annat land kan visa upp en motsvarande satsning på frivilligt försvarsarbete. När en motståndare bedömer ett lands motståndsförmåga kan den som sagt ganska väl beräkna densamma, men den marginaleffekt som ett vela folkets motstånd kan ge går däremot inte att på samma sätt räkna fram. Med den omfattning som det frivilliga försvarsarbetet har kan vi påstå att hela folket står bakom vårt lands försvar. Från det senaste kriget har vi många exempel som belyser betydelsen av en sådan nationell motståndssanda och motståndsvilja.

På detta område gör de frivilliga försvarsorganisationerna en mycket stor insats genom att sprida kunskap om vårt försvar till de svenska medborgarna. De stärker därigenom förtroendet till vår reguljära krigsmakt. Om en motståndare finner att han här möter ett helt folk som är berett att göra sitt yttersta, tror jag att det många gånger kanske är just detta som får honom att avstå från att angripa. Därmed har vi också vunnit vårt mål: bevarandet av vårt lands fred och frihet.

Låt mig även peka på den samhällsnyttiga verksamhet som de frivilliga försvarsorganisationerna bedriver i vårt fredssamhälle. Denna del av verksamheten kommer ofta i skymundan i debatten. Vi vet alla vilken betydelse det har för hälsan att ha en god kondition. Samtliga dessa organisationer bereder sina medlemmar möjlighet till fritidssysselsättning i skog och mark och som kan bedrivas i den takt som vars och ens kondition tillåter. Inom våra idrottsammanslutningar är ofta tävlingarna huvudsyftet, och där är det för många människor varken lämpligt eller möjligt

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

att deltaga. Inom de frivilliga försvarsorganisationerna kan emellertid var och en deltaga efter måttet av sin förmåga.

Det är inte obekant för riksdagens ledamöter att det även bedrivs en mycket omfattande ungdomsverksamhet inom de frivilliga organisationernas ram. Här har vi möjlighet att bereda ungdomarna en både intressant och meningsfull sysselsättning, varigenom de kanske kan avhållas från sådan verksamhet som är skadlig för samhället — vi vet vilket problem ungdomskriminaliteten och ungdomsbrottsligheten utgör. Även på detta område har de frivilliga organisationerna en stor uppgift att fylla och gör beaktansvärda insatser.

Jag har tillsammans med några andra riksdagsledamöter väckt en motion vid arets riksdag, i vilken vi begär vissa anslagshöjningar till de frivilliga försvarsorganisationerna. Dessa höjningar avser främst att förbättra arbetsförhållandena för de aktiva funktionärerna. Dessa har ingen ersättning för sitt arbete, och de begär inte heller någon lön för utfört arbete. Vad de vill ha och har rättighet att kräva är ersättning för de kostnader som de har i samband med utförandet av sitt funktionärskap. Det är kostnader för resor, telefon, bortovaro från hemmet och för hjälp i hemmet när de är borta. Detta måste väl vara ett rimligt krav som vi både kan och bör uppfylla!

Ett annat område är den utbildning av s. k. B-personal som ges på organisationernas egen bekostnad. Denna torde ha sin största omfattning inom lottorganisationen. Som vi framhåller i vår motion har Sveriges lottakärer under 1964—1965 med egna medel utbildat inte mindre än 1 500 s. k. B-lottor för en kostnad av ca 125 000 kronor. Denna B-personal är sådan personal som skall tas i anspråk vid mobilisering och kupp, och dessa befattningar är lika väsentliga och värdefulla för försvaret som vilken annan som helst. Vi anser det rimligt att lotta- och övriga frivillig-

organisationer får använda statsmedel för denna utbildning.

I utskottets utlåtande sägs att frågan om frivilligorganisationernas villkor skall utredas av 1966 års värnpliktskommitté, och det är gott och väl. Den skulle också ha utretts av VU 60 men flyttades över till värnpliktskommittén. Det säges nu i utlåtandet att kommitténs förslag är att vänta nästa år. Det innebär att riksdagen tidigast 1969 får ta ställning till utredningens resultat. Detta i sin tur innebär att de frivilliga organisationerna måste arbeta ytterligare minst två eller tre år under de kärva och knappa förhållanden som råder i dag.

Jag vill inte säga att medan gräset gror dör kon, men hon kanske under väntetiden blir så mager och kraftlös och kommer i en så eländig kondition, att hon aldrig mer kommer att kunna repa sig och återvinna sina krafter, även om gräset i framtiden skulle bli bättre. De anslagshöjningar vi begär är förhållandevis mycket små, men för organisationerna som skulle få dem är de mycket betydelsefulla och i många fall rent av avgörande.

Som jag sade förut är det roligt att få beröm för vad som görs och det uppskattas säkert, men ibland tycker man att det slösas med beröm till dessa organisationer både från denna talarstol och från talarstolar ute i landet i samband med jubileer, riksstämmor och riksmöten, då många framstående män och kvinnor både från vår riksdag och från andra håll talar vackert och länge om det frivilliga försvarsarbetet. Organisationerna är själva fullt medvetna om sitt värde, men vad de kräver och vad vi har skyldighet är att gå från ord till handling och ge dem möjligheter att bedriva sin verksamhet för att stärka det svenska försvaret.

Jag anser de små anslagshöjningar som är begärda i reservationerna så angelägna för organisationernas verksamhet, att riksdagen icke bör avvakta yt-

terligare utredning. Eftersom alla tycks vara överens om värdet och betydelsen av denna verksamhet tycker jag att vi också borde kunna vara överens om att de föreslagna anslagshöjningarna är mycket billiga investeringar för att ytterligare stärka vårt folks försvarskraft.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 4, 5 och 6 vid statsutskottets utlåtande nr 4.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Herr Oskarson menade att det inte räcker med positiva uttalanden, utan att det också behövs pengar för att fullfölja verksamheten. Uppenbarligen ligger det mycket i ett sådant uttalande.

Nu är det emellertid inte fråga om att strypa verksamheten, utan det gäller att hålla den vid ungefär samma nivå som hittills. Det är ju heller inte några obetydliga belopp som ges till den frivilliga försvarsverksamheten. Kungl. Maj:t föreslår att anslaget till de frivilliga organisationerna skall höjas med 445 000 kronor, och utskottsmajoriteten har anslutit sig till detta förslag. Det är både felaktigt och otacksamt att påstå att det är ett så obetydligt belopp att verksamheten skulle komma i farozonen om inte ett ännu högre anslag beviljas.

Överbefälhavaren föreslår en höjning med inte mindre än 2 106 000 kronor, d. v. s. en mycket stor anslagshöjning, som skulle möjliggöra en väsentlig utvidgning av verksamheten. Det är mycket möjligt att verksamheten bör utvidgas, men jag vill hänvisa till vad jag sade när punkt 50 behandlades för en stund sedan om den utredning som Kungl. Maj:t har tillsatt. Utredningen håller på att arbeta och har aviserat ett förslag om ett år. Det är inte vanligt här i riksdagen att i ett sådant läge gå med på en väsentlig anslagshöjning, utan man brukar nöja sig med att ge sådana anslag att verksamheten kan upprätthållas på ungefär samma nivå som

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

tidigare, och sedan prövar man frågan i ett enda sammanhang när allt material föreligger.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr OSKARSON (h):

Herr talman! Jag vet inte om herr Gustafsson i Uddevalla har klart för sig att arbetsförhållandena inom de frivilliga försvarsorganisationerna verkligen är besvärliga. Herr Gustafsson säger att anslagen ligger på samma nivå som tidigare. Det är riktigt, men jag tror inte det är helt obekant för herr Gustafsson att det förekommer kostnadsstegringar på alla områden och även inom dessa organisationers verksamhet. Därigenom blir reellt sett anslagen sänkta, och verksamheten kan inte hållas på samma nivå som tidigare.

Vi har ansett att aktiva funktionärer borde få ersättning för rena förluster som de gör i samband med sin verksamhet. Jag tror att även herr Gustafsson är beredd att instämma i att de utför ett osjälviskt och oegennyttigt arbete. När var och en har klart för sig hur värdefullt deras arbete är tycker jag att man också borde kunna gå med på de relativt små anslagshöjningar som det är fråga om här. Jag anser att organisationernas krav är berättigade och billiga.

Visst är det bra att få behandla allt i ett sammanhang, men om man riskerar att det därigenom åstadkommes skada, bör man överväga om det verkligen är lämpligt att vänta. Det är mot bakgrund av den uppfattningen som jag yrkar bifall till de reservationer som är fogade till statsutskottets utlåtande.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Det är väl riktigt att alla de anslag och bidrag som kommer de frivilliga organisationerna till del utnyttjas optimalt. När verksamheten drivs på en hög nivå — vilket vi alla har anledning att vara tacksamma för

Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.

— är det klart att besvärliga situationer kan uppstå.

Att kostnaderna har stigit är alldeles riktigt, men Kungl. Maj:t och utskottet har beaktat detta och föreslår höjningar som ändå inte är obetydliga. Även om förhållandena är så besvärliga som herr Oskarson säger och ytterligare höjningar i och för sig skulle vara önskvärda, så går det väl ändå att vänta ytterligare något år till dess att utredningens betänkande föreligger.

Herr PETERSSON (h):

Jo, herr Gustafsson i Uddevalla, det är just där våra bedömningar skiljer sig. Jag har den uppfattningen, att frivilligorganisationerna får relativt mindre resurser till sitt förfogande med dessa anslag. Den oklarhet som råder om försvarets framtida organisation borde i stället vara ytterligare en anledning att ge dem minst samma och helst större resurser. Detta är orsaken till att vi har reserverat oss.

Herr OSKARSON (h):

Herr talman! Jo, herr Gustafsson i Uddevalla. Det är just det att *man skall vänta* som vi vänder oss emot. Vi anser att denna väntan kommer att åstadkomma skada för det frivilliga försvarsarbetet. Hade vi inte ansett det så hade vi inte varit så bestämda i våra krav. Det är en uppfattning som jag personligen har och som delas av många.

Därtill kommer ovissheten. Visserligen är det sagt att utredningens resultat skall föreligga nästa år. Emellertid har vi tyvärr fått uppleva att detta problem skulle ha klarats av VU 60, men det sköts över till 1966 års värnpliktskommitté. Jag vill inte påstå att något sådant skall hända igen, men det är ändå ett osäkerhetsmoment för de frivilliga organisationerna. Därav följer stor osäkerhet när de skall planera verksamheten.

Vidare måste man som redan på-

pekats ta hänsyn till det läge vari frågan om hela vårt försvar befinner sig i nu. Låt mig i anslutning därtill bara säga att ju kärvare situationen blir vad beträffar anslagen till den reguljära krigsmakten, desto viktigare är det att höja anslagen till de frivilliga försvarsorganisationerna, då dessa, som jag tidigare sade, är ett verktyg och ett redskap för att sprida en god försvarsanda och en stark försvarsvilja hos vårt folk och därigenom bidra till att höja landets totala värnkraft.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. a

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Petersson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 152:o) mom. a) i utskottets utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Petersson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 166 ja och 38 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Lottaorganisationen — Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. b

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 153**Lottaorganisationen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt K 2, s. 149 och 150) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kr.

Vidare hade i de förenämnda båda likalydande motionerna I: 674 av herrar *Lundberg* och *Strandberg* samt II: 489 av herr *Oskarson m. fl.* hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte till Lottaorganisationen för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 780 000 kr.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 674 och II: 489, såvitt nu var i fråga, till Lottaorganisationen för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin*, *Ottosson*, *Wallmark*, *Bohman* och *Petersson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 674 och II: 489, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Lottaorganisationen för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 780 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **PETERSSON** (h):

Herr talman! Med stöd av argumenteringen vid punkt 152 ber jag få yrka bifall till reservationen nr 3.

Herr **GUSTAFSSON** i Uddevalla (s):
Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Petersson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 153:o) i utskottets utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr *Virgin m. fl.*

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Petersson begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 173 ja och 34 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 154**Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt K 3, s. 150) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 325 000 kr.

Frivilliga djursjukvården i krig

Vidare hade i de förenämnda båda likalydande motionerna I: 674 av herrar *Lundberg* och *Strandberg* samt II: 489 av herr *Oskarson m. fl.* hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte till Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 380 000 kr.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 674 och II: 489, såvitt nu var i fråga, till Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 325 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin*, *Ottosson*, *Wallmark*, *Bohman* och *Petersson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 674 och II: 489, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 380 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr PETERSSON (h):

Herr talman! Med stöd av argumenteringen vid punkt 152 ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 4.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 4); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Petersson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 154:o) i utskottets utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 4) av herr *Virgin m. fl.*

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Petersson begärde emellertid röst-räkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 174 ja och 34 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

*Punkten 155***Frivilliga djursjukvården i krig**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt K 4, s. 150 och 151) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundberg* (I: 387) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.* (II: 492), i vilka hemställts att riksdagen måtte till Frivilliga djursjukvården i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kr.,

dels ock de förenämnda båda likalydande motionerna I: 674 av herrar *Lundberg* och *Strandberg* samt II: 489 av herr *Oskarson m. fl.*, i vilka hem-

ställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte till Frivilliga djursjukvården i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 87 000 kr.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 387 och II: 492 samt I: 674 och II: 489, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Frivilliga djursjukvården i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar *Virgin, Ottosson, Wallmark, Bohman* och *Petersson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 387 och II: 492 samt med bifall till motionerna I: 674 och II: 489, sistnämnda båda motioner såvitt nu var i fråga, till Frivilliga djursjukvården i krig för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 87 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr PETERSSON (h):

Herr talman! Med stöd av vad jag anfört under punkt 152 ber jag att på denna punkt få yrka bifall till reservationen nr 5.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 5); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Petersson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifal-

Frivilliga skytteväsendet

ler statsutskottets hemställan i punkten 155:o) i utskottets utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 5) av herr *Virgin m. fl.*

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Petersson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 176 ja och 32 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 156

Frivilliga skytteväsendet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen (punkt K 5, s. 151) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 560 000 kr.

Vidare hade i de förenämnda båda likalydande motionerna I: 674 av herrar *Lundberg* och *Strandberg* samt II: 489 av herr *Oskarson m. fl.* hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte till Frivilliga skytteväsendet för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 636 000 kr.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 674 och II: 489, såvitt nu var i fråga, till Frivilliga skytteväsendet för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 560 000 kr.

Reservation hade avgivits av herrar

Frivilliga skytteväsendet

Virgin, Ottosson, Wallmark, Bohman och Petersson, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 674 och II: 489, nämnda motioner såvitt nu var i fråga, till Frivilliga skytteväsendet för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 2 636 000 kr.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr PETERSSON (h):

Herr talman! Med stöd av den under punkten 152 anförda argumenteringen ber jag vid denna punkt att få yrka bifall till reservationen nr 6.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Eftersom jag under en följd av år haft tillfälle att på nära håll följa skytterörelsen och utvecklingen inom denna, vill jag begagna detta tillfälle att säga några få ord.

I motsats till några av reservanternas talesmän skulle jag då först vilja ta fasta på den mycket välvilliga deklaration som herr Gustafsson i Uddevalla tidigare gjorde om att frivilligrörelserna över huvud taget och då även skytterörelsen, när den nu pågående utredningen är färdig med sitt arbete, bör kunna erhålla ett något rimligare bidrag.

Den prisstegring vi haft här i landet under senare år och inte minst den allmänna varuskatten har fördyrat alla de utensilier som behövs i dessa frivilligrörelser, för skytterörelsen t. ex. vapen och ammunition. Det rör sig, mina damer och herrar, om kostnadsstegringar på miljontals kronor. Dessa prisstegringar har i allt väsentligt förblivit okompenserade, och det är skyttarna själva som fått stå för dessa ökade kostnader. Resultatet har alltså blivit att deltagarna i dessa frivilligorganisationer för att kunna fortsätta med sitt oegennyttiga — jag vill gärna instämma i det

omdömet — arbete personligen måste ta på sig den ekonomiska belastning som uppstått.

Därtill kommer för skyttets del en speciell synpunkt som jag gärna ville understryka för de många ledamöter i kammaren som deltar i kommunalt arbete. Genom tätorternas tillväxt och utbredning har de gamla skjutbanorna ofta kommit att ligga omgärdade av bebyggelse. Där de förut låg ostörda i en utkant reser sig nu bostadshus högt omkring dem. Och så har skyttarna, i viss mån åtminstone, uppfattats som ett störande element därför att de några timmar i veckan har legat och knattat och skjutit. Ofta har man i skytterörelsen sina familjer med sig; den är verkligen en folkrörelse i ordets egentligaste mening. Detta är en beklaglig utveckling. Ty när skjutbanorna måste flyttas kör kommunalpamparna i väg dem militärs ifrån där skyttarna bor, och dessa måste ofta ta bil för att över huvud taget kunna ta sig ut till den plats där de skall utöva sin sport.

Alla dessa bekymmer gör att man icke kan låta det fortsätta med bidragsgivningen på det här sättet. Det visar sig också, herr talman, i medlemsrekryteringen. För första gången på många, många år har nu skytterörelsens rekrytering kommit in i en kris. Man märker inte minst bland ungdomen, att det är svårt att få fram samma medlemsanskaffning som man tidigare icke behövt lägga ned något arbete för att åstadkomma. Allt det här gör att frivilligrörelserna — och jag vill säga skytterörelsen i all synnerhet, eftersom den har drabbats speciellt hårt av tätortsbildningen och omflyttningen där — har kommit in i en kris där vi måste fråga oss: Vill vi ha dem kvar eller vill vi inte ha dem kvar? Vill vi ha dem kvar så får vi lov att ge ett större bidrag än som nu utgår.

Jag kommer att rösta med reservationen, men vill ta fasta på herr Gustafssons i Uddevalla utfästelse att det

Frivilliga skytteväsendet

skall kunna bli en välvillig omprövning av frivilligrörelsernas andel av de pengar som kommer att ges inom försvarets kostnadsram. Jag tycker nog att det borde vara möjligt att, utan hinder av att en enmansutredare håller på med den här sidan av saken, redan nu ta upp frågan i den försvarsutredning där bl. a. herr Gustafsson i Uddevalla och jag sitter. Man skulle redan där kunna tänka sig en omprövning av dessa belopp.

Oavsett detta uttalar jag förhoppningen att det skall bli en välvillig behandling och att det efter alla de vänliga och vackra ord om frivilligrörelserna, som under många år ifrån försvarets högsta företrädare och även vanliga dödliga har framförts, nu skall vara tid att låta orden övergå i handling. Jag hoppas alltså att vi nästa år skall ha bättre siffror för frivilligrörelserna att yrka bifall till än vi har i år.

I detta anförande instämde herrar Dickson (h), Hamrin i Jönköping (fp) och Hamrin i Kalmar (fp).

Herr PETERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ståhl riktade viss kritik mot oss som har talat för reservationerna därför att vi inte hade noterat herr Gustafssons i Uddevalla välvilja vad gällde de frivilliga organisationerna. Jag måste uppriktigt säga att det ligger ingenting nytt i den välviljan. Den välviljan har utskottet visat i åratal och riksdagen likaså, men det är bara högern som har dragit konsekvensen och också yrkat på högre anslag än vad regeringen har föreslagit. På den här punkten får vi nu stöd av herr Ståhl, och det skall vi vara tacksamma för.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! I denna punkt har jag i och för sig ingen ytterligare motivering att anföras än vid de punkter vi tidigare behandlat. Det bör emellertid betonas att skytterörelsen till skillnad från flertalet övriga frivilliga försvarsorganisationer många gånger får ett ganska be-

tydande ekonomiskt stöd från såväl primärkommuner som landsting. Jag vill inte säga detta för att statsmakterna skall kunna ta det till intäkt för en mera restriktiv hållning i fortsättningen, men om vi skall avväga de punkter vi nu behandlat där det föreligger reservationer, så kan jag inte finna att skytterörelsen befinner sig i ett sådant sämre läge än övriga organisationer att det skulle motivera en avvikelse från vad Kungl. Maj:t och utskottet hemställt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Herr Gustafssons i Uddevalla bedömning av den ena eller den andra frivilligrörelsens behov kan möjligen bero på att herr Gustafsson väl känner förhållandena inom den frivilliga befälsutbildningsrörelsen, där han själv är medlem sedan många år, men att han inte känner förhållandena inom skytterörelsen.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 6); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Petersson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 156:o) i utskottets utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 6) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

Byggnader och utrustning

verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Petersson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 143 ja och 58 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 157—181

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 182***Byggnader och utrustning**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr **NORDGREN** (h):

Herr talman! Under det senaste året har många företag inom den svenska industrin av olika anledningar, det höga kostnadsläget, kapitalförsörjnings-svårigheter och andra konkurrensvårigheter förhållanden, tvingats skära ned driften och friställa arbetskraft. En del företag har helt lagts ned, och andra har, för att i fortsättningen kunna vara konkurrenskraftiga, sett sig nödsakade att öka sin tillverkning utanför landets gränser.

Dessa problem har bl. a. i särskilt hög grad drabbat den svenska textil- och konfektionsindustrin. Samtidigt som vi konstaterar detta, kan vi se att staten medverkar till att ytterligare försvåra för dessa företag och deras anställda genom att på icke likvärdiga konkurrensvillkor i försvarets fabriksverks regi driva en icke lönsam konfektionstillverkning. Utskottet påtalar i sitt utlåtande att betydande nettotillskott av investeringsmedel tillförts fabriksverket. Därtill kommer att centrala beklädnadsverkstaden inte erlägger den nu ytterligare höjda omsättnings-

skatten för leveranser till statliga verk och inrättningar. Härigenom har alltså CBV:s möjligheter att — trots gällande bestämmelser om antagande av förmånligaste anbud vid statlig upphandling — erhålla statliga leveranser även om de offererade priserna överstiger anbud från privata konkurrentföretag med upp till 11 procent. Så sker också. Åtskilliga exempel visar detta.

Detta förfarande är ägnat att väcka starka principiella betänkligheter. Någon konkurrens på lika villkor med privata företag inom branschen kan inte anses föreligga. Eftersom varuskatter vid köp från privata företag inlevereras till statsverket är innebörden endast en onödig fördyring av statsverkets kostnader för ifrågavarande upphandling.

Herr talman! Detta förfarande tycker jag rimmar ytterligt illa med allt tal om att försöka begränsa statsutgifterna och ännu sämre med talet om att försöka stärka det svenska näringslivet och bevara den fulla sysselsättningen. Att med skattemedel, bl. a. från lönsamma privata företag, stödja icke lönsamma statliga dylika, och därigenom ytterligare försvåra för de förra, som bär sig, och kanske tvinga också dessa till förlust med ty åtföljande driftsnedläggelser eller -inskränkningar, kan ej vara försvarbart.

Statskontoret föreslog redan 1965 att den här berörda verksamheten skulle nedläggas för att undvika förluster. Riksdagen följde inte statskontorets rekommendation. Man skulle försöka ändra produktionsinriktningen, och departementschefen lovade att noggrant följa verksamheten på detta område. Resultatet skulle kunna framläggas om ett par år. En avsevärd tid av dessa har redan gått, och man hade kunnat förvänta sig att i utskottsutlåtandet finna någonting utsagt om tendenserna, men så har inte skett. Utskottet skriver i stället att vi skall få detta ärende redovisat nästa år.

Jag förstår mot denna bakgrund att

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

varken departementschefen eller riksdagen i dag vill göra något uttalande i denna fråga eller fatta något beslut förrän denna försöksverksamhet är redovisad. Men vad man däremot borde kunna begära — och jag hoppas att departementschefen delar denna min uppfattning — är att det även under försöksverksamheten skall få vara fri konkurrens och konkurrens på lika villkor.

I detta anförande instämde herr *Nilsson* i Bästekille (h).

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 183

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 184

Lades till handlingarna.

§ 4

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1967/68 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1***Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.**

Kungl. Maj:t hade (bilaga 8, s. 133—136) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrädsfond och sjöfartsverkets fond.

I förevarande sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande mo-

tioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* (I: 541) och den andra inom andra kammaren av herr *Björkman* (II: 667), i vilka hemställts att riksdagen måtte anvisa i motionerna angivna investeringsanslag, innebärande en minskning med 105 milj. kr. av den av departementschefen föreslagna medelsanvisningen, att ramen för televerkets investeringar begränsades till 537 milj. kr. och att som följd därav en ytterligare minskning med 51 milj. kr. skedde av den föreslagna medelsanvisningen under televerkets fond samt att medelsanvisningen till här berörda fonder sålunda totalt skulle minska med (105 + 51 =) 156 milj. kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 541 och II: 667, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits beträffande den totala medelsförbrukningen av herrar *Virgin*, *Ottosson*, *Strandberg*, *Bohman* och *Björkman*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 541 och II: 667, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad reservanterna anfört.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr andre vice talmannen **CASSEL** (h):

Herr talman! Jag skall på denna punkt fatta mig kort. Vårt yrkande överensstämmer i långa stycken med vad vi tidigare under flera år har framfört. Men att i nuvarande budgetläge lägga en extra 10-procentig marginal ovanpå de investeringar, som enligt vad som nu kan överblickas behöver göras inom de statliga affärsverken, kan omöjligt vara motiverat. Allra minst förefaller det motiverat mot bakgrund av den stränga behovsprövning som förekommer på alla andra områden, både i budgeten för den statliga sektorn och

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

när det gäller näringslivets finansiering.

Riksdagen har ingen anledning att avhända sig kontrollen över de investeringar som det här är fråga om genom att ge regeringen den generella fullmakt som är begärd. Skulle situationen under budgetåret bli sådan att dessa pengar verkligen behövs — ja, då har regeringen gängse möjligheter att komma tillbaka till riksdagen med en framställning om tilläggsanslag, som riksdagen får pröva i vanlig ordning. Det är dock här fråga om ett hundratal miljoner kronor. Vi inom högerpartiet är klart medvetna om att vårt förslag inte leder till någon reell besparing. Det är en minskning nu av utgiftsstaten med 100 miljoner — men det är mycket möjligt att man får ge tillbaka en del om regeringen verkligen behöver pengarna. Vad förslaget emellertid skulle innebära vid ett förverkligande är en uppmaning till återhållsamhet som i nuvarande läge är i utomordentlig hög grad påkallad.

Detta var vad jag ville säga om den allmänna frågan rörande tillägget utöver investeringsanslagen för de affärsdrivande verken. Men så kommer jag över till frågan om det speciella anslaget till investeringar för televerket. Vi har i reservationen yrkat att dessa investeringar skall fastställas till samma belopp som de fastställdes till förra året på förslag av departementschefen, nämligen 537 miljoner kronor. Sedan kom det till, på grund av den fullmakt som lämnats, ytterligare 26 miljoner kronor. Men det ursprungliga beloppet var de 537 miljonerna.

I år föreslår departementschefen — och majoriteten accepterar detta — att anslaget till televerket skall ökas på med ytterligare 51 miljoner kronor. Detta kan vi inte finna särskilt välmotiverat. Ty är det någonting, herr talman, som vi i Sverige har gott om — där vi verkligen är välförsedda — så är det telefoner. Vi har ju telefoner i långt större utsträckning än praktiskt taget något

annat folk; Sverige överträffas i fråga om telefontäthet endast av Förenta staterna. En aning långsammare utveckling på detta område skulle verkligen inte inge några större bekymmer. Det finns så mycket annat som vi behöver bättre än telefoner. Jag vet att jag får till svar: »Ja, men då kan inte telefonköerna avvecklas, och det blir besvärligt för många människor.» Jag är fullt införstådd med det, men det är inte bara nyanmälda personer, vilka inte har telefon förut, som står i telefonkön, utan en hel mängd människor står där för att få sin andra telefon eller för att få telefon till sportstugan ute på landet. Man skulle väl kunna sovra litet och ta de angelägnaste behoven först.

Vi tycker alltså inte att en ökning från föregående år till i år med 51 miljoner kronor är påkallad. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 1 vid punkten 1 av herr Virgin m. fl.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Denna reservation är en gammal bekant både för andra kamraren och, i synnerhet, för utskottet; den har gått igen år efter år.

Herr Cassel säger mycket riktigt att om man följde reservationen, skulle det betyda att de många som står i kö för att få telefon — och även för att få betala ett rejält pris för den — inte skulle kunna få någon alls. Herr Cassel menar då att det borde kunna gå att sovra i dessa köer. Han har varit med vid samma tillfälle som jag när denna fråga ställts — jag skall icke nämna av vem — och fått det bestämda svaret från verksamheten att man vid något tillfälle undersökt om en behovsprövning beträffande telefoner kunde genomföras men att det visat sig absolut omöjligt — i varje fall för en statlig myndighet som vill uppträda med rimlig oväld och rättvisa — att göra en sådan.

Vi har även i år övervägt denna tanke men ansett att någon åtgärd inte kan vidtagas utan att man vållar svårt av-

Televerkets anslagsbehov

bräck både för det ekonomiska livet och för många människors privatliv.

Jag ber med hänvisning till vad jag här anfört, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1:o) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 175 ja och 30 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 3***Televerkets anslagsbehov**

Kungl. Maj:t hade (s. 144—172) före-

slagit riksdagen *dels* att för budgetåret 1967/68 under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag av tillhoppa 632 700 000 kr., *dels ock* medge att televerket lämnades i statsrådsprotokollet angivna beställningsbemyndiganden.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bengtson* och *Dahlén* (I: 528) och den andra inom andra kammaren av herrar *Ohlin* och *Hedlund* (II: 677), i vilka hemställts att riksdagen måtte till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1967/68 under kapitalbudgeten, sätta huvudtiteln, anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 7 milj. kr. minskat investeringsanslag av 592 000 000 kr.;

dels två likalydande motioner väckta den ena inom första kammaren av herrar *Erik Filip Petersson* och *Karl-Erik Eriksson* (I: 12) och den andra inom andra kammaren av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Jonsson* (II: 17);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Johan Olsson* och *Wikberg* (I: 91) och den andra inom andra kammaren av herrar *Josefson* i Arrie och *Eriksson* i Bäckmora (II: 122);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 58) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 77), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att 1966 års reklamutredning måtte i tilläggsdirektiv erhålla uppdrag att snarast utreda och framlägga förslag till erforderlig reglering av den reklamverksamhet som fordrades för fristående, bl. a. av pressen ägt TV-företag, så att verksamheten kunde påbörjas samtidigt med att de tekniska förutsättningarna för den andra kanalen föreläge, varvid det av föregående års riksdag

Televerkets anslagsbehov

beslutade andra TV-programmet kunde ersättas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Holmberg m. fl.* (I: 532) och den andra inom andra kammaren av herr *Bohman m. fl.* (II: 668), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att inrättandet av ett andra TV-program uppskötes tills vidare och intill dess en mera gynnsam statsfinansiell situation föreläge;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Lundström* och *Eric Gustaf Peterson* (I: 535) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 679), i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att förslag om tidpunkt för införande av färg-TV i såväl program 1 som program 2 förelades innevarande års riksdag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 681) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Iedin* (II: 520), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att med avslag på Kungl. Maj:ts förslag om anslag till ersättning för viss rundradioverksamhet för budgetåret 1967/68 om 26,85 milj. kr. anslå 70 000 kr. för televerkets kostnader för fria ljudradio-licenser åt blinda, samt att uttala att skolradioverksamheten samt den del av programverksamheten gentemot utlandet som ej täcktes av särskilt anslag under tredje huvudtiteln skulle täckas av licensmedel;

dels en inom andra kammaren av herr *Rubin* väckt motion (II: 233);

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Dickson* och *Fridolfsson* i Stockholm väckt motion (II: 670).

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 528 och II: 677, till Teleanläggningar m. m. för budgetåret

1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 599 000 000 kr.;

II. att riksdagen måtte

a) till Rundradioanläggningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 33 700 000 kr.;

b) medge att televerket lämnades de beställningsbemyndiganden departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1967 föreslagit;

III. att motionerna I: 12 och II: 17 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 91 och II: 122 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

V. att motionerna I: 58 och II: 77 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 532 och II: 668 icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att motionerna I: 535 och II: 679 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VIII. att motionerna I: 681 och II: 520 icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionen II: 233 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionen II: 670 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) beträffande medelsanvisningen till teleanläggningar av herrar *Axel Andersson*, *Ivar Johansson*, *Bengtson*, *Eric Gustaf Peterson*, *Mattsson*, *Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kårby, *Källstad* och *Tobé*, vilka ansett att utskottet under I. bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 528 och II: 677, till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 592 000 000 kr.;

b) beträffande tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning av herrar *Virgin*, *Ottosson*, *Strandberg*, *Bohman* och *Björkman*, vilka ansett att utskottet under V. bort hemställa,

Televerkets anslagsbehov

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 58 och II: 77, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att 1966 års reklamutredning i tilläggsdirektiv erhöles uppdrag att snarast utreda och framlägga förslag till erforderlig reglering av den reklamverksamhet som fordrades för fristående, bl. a. av pressen ägt TV-företag, så att verksamheten kunde påbörjas samtidigt med att de tekniska förutsättningarna för den andra kanalen föreläge, varvid det av föregående års riksdag beslutade andra TV-programmet kunde ersättas;

c) beträffande inrättandet av ett andra TV-program av herrar *Virgin, Ottosson, Strandberg, Bohman* och *Björkman*, vilka ansett att utskottet under VI. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 532 och II: 668, besluta att inrättandet av ett andra TV-program uppsköttes tills vidare och intill dess en mera gynnsam statsfinansiell situation föreläge;

d) beträffande införande av färg-TV av herrar *Virgin, Axel Andersson, Ivar Johansson, Bengtson, Ottosson, Eric Gustaf Peterson, Strandberg, Bohman, Mattsson, Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kårby, *Björkman, Källstad* och *Tobé*, vilka ansett att utskottet under VII. bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 535 och II: 679, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förslag om tidpunkt för införande av färg-TV i såväl program 1 som program 2 förelades innevarande års riksdag;

e) beträffande motiveringen till yrkandet i reservationen 2 d),

1) av herrar *Axel Andersson, Ivar Johansson, Bengtson, Eric Gustaf Peterson, Mattsson, Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kårby, *Källstad* och *Tobé*, vilka ansett att det stycke i utskottets yttrande på s. 12, som började med »Av liknande» och slutade med »års riksdag», bort ersättas med text av i reservationen angiven lydelse;

2) av herrar *Virgin, Ottosson, Strand-*

berg, Bohman och *Björkman*, vilka ansett att förenämnda stycke i utskottets yttrande bort ersättas med text av i denna reservation angiven lydelse;

f) beträffande ersättning för viss rundradioverksamhet av herrar *Virgin, Ottosson, Strandberg, Bohman* och *Björkman*, vilka ansett att utskottet under VIII. bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 681 och II: 520, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad reservanterna anført rörande sättet för bestridande av televerkets kostnader för fria ljudradiolicenser åt blinda ävensom skolradioverksamheten samt den del av propagandaverksamheten för utlandet, som ej täcktes av särskilt anslag under tredje huvudtiteln.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr andre vice talmannen CASSEL (h):

Herr talman! Under denna punkt finns det en hel rad reservationer, men för att spara tid skall jag ta dem i ett sammanhang. Punkten gäller televerkets anslagsbehov.

Jag tror att kammaren håller mig räkning för om jag nu inte provocerar till någon större debatt över de problem som vi diskuterat så väldeliga i höstas, nämligen frågan om fri TV — fri radio contra ett TV-radiomonopol. Låt mig bara, herr talman, konstatera att monopolhängarna sannolikt inte har blivit flera under de månader som förflutit sedan vi den 14 december i fjol tog upp dessa problem till en ingående debatt i kammaren. Monopolradion och monopoltelevisionen har på ett mycket eklatant sätt sökt styrka monopolets allmänna skadlighet.

Vi i högerpartiet betraktar yttrande-friheten även i etermedia inte bara som en mycket betydelsefull ingrediens i en fungerande demokrati utan som en oavvisligt nödvändig ingrediens i en fungerande demokrati. Fri etablering av olika företag på detta område kräver att man

Televerkets anslagsbehov

tillåter reklamfinansiering. Den skugg-rädsla gentemot reklamen som vi har upplevt under de senaste månaderna börjar förefalla allt flera människor, allt flera människor även i denna kammare, en smula komisk, och den lär väl rätt snart komma att gå över. Från vårt håll kommer vi att envist hålla fast vid vårt principiella ställningstagande till för-mån för fri radio och fri TV som kan finansieras bl. a. genom reklam. Däremot vill vi inte vara med om reklamfinansiering av den statliga radion och tele-visionen, som dessutom bygger på li-censavgifter. Jag ber alltså, herr talman, att till att börja med få yrka bifall till reservation 2 b av herr Virgin m. fl.

Den 14 december 1966 fattade riksdagen ett beslut, som var sällsamt illa ge-nomtänkt, åtminstone ur ekonomisk syn-punkt, och som samtidigt hade en högst betydande räckvidd. Jag syftar på be-slutet att införa kanal för ett andra TV-program, ett beslut som fullt genomfört, så att hela svenska folket skulle få gläd-je av det, kommer att kosta omkring 450 miljoner kronor. Ansvaret för att detta beslut togs den 14 december i fjol vilar på oss alla. De inte socialistiska partier-na kan dock något trösta sig med att de redan då framhävde hur mycket förnuf-tigare det skulle vara att ge sig till tåls några veckor, att avvakta den nya stats-budget som skulle komma på riksdagens bord i början på januari, att avvakta den nya finansplanen och den nya nation-albudgeten och på så sätt skaffa sig en någorlunda god överblick över det eko-nomiska utrymme som skulle finnas framöver för åtaganden av denna stor-leksordning. Men, herr talman, den sto-ra, tunga majoriteten ville annorlunda. Regeringen hade talat och regeringens order skulle effektueras. Och så blev det som det blev.

Jag medger öppet att jag skäms litet över att inte ha antecknat en klar re-servation vid utskottsutlåtandet. Ansva-ret för beslutet faller emellertid allra tyngst på regeringen, som inte upplyste

riksdagen om det ekonomiska lägets all-var utan lät riksdagen fatta sitt beslut i vanlig blåögd optimism, sökande tröst i de gamla vanliga parollerna: allting reder sig, kommer dag kommer råd m. m. Mot bakgrunden av vad vi alla nu vet om det ekonomiska läget och mot bakgrunden av vad regeringen måste ha vetat den 14 december i fjol är det full-ständigt uteslutet att ett investeringsbe-slut av detta slag skulle ha fattats av riksdagen om det hade presenterats för oss i dag.

Att i det läge där vi nu befinner oss — med vikande konjunkturer, med ka-pitalbrist för industrins investeringar och för industrins strukturomvandling, med bostadsbrist, med nödvändighet till sträng hushållning över hela fältet — binda sig för investeringar på inte myc-ket mindre än en halv miljard kronor för att få en andra kanal i TV är en uppenbar misshushållning med resur-serna som omöjliga kan försvaras. Då säger någon: »Ja, men det är roligt, det är värdefullt, det är fint med ett andra TV-program.» Ekonomiskt vettiga män-niskor klarar emellertid i första hand det som är nödvändigt, ofrånkomligt och brådskande och väntar med det som kan anstå tills man får råd. Precis så måste också en nation förfara om den skall sköta sin ekonomi på ett försvar-ligt sätt.

Herr talman! Vi har från högerparti-håll yrkat att denna investering uppskjut-es tills vidare intill dess en mera gynnsam statsfinansiell situation föreligger. Jag medger att den tidpunkten är svår att fixera, men det är väl uppenbart för alla att den inte föreligger just i dag.

Vad svarar då utskottsmajoriteten? Jo, om damerna och herrarna slår upp s. 11 i utlåtandet kan ni längst ner på sidan läsa: »Ej heller finner sig utskot-tet, med beaktande av samma besluts innebörd, kunna tillstyrka att riksdagen — — —.» Utan ett ord till motivering avvisar utskottsmajoriteten alltså varje tanke på att vänta med denna stora in-

Televerkets anslagsbehov

vestering. Nog hade det i varje fall funnits skäl att diskutera förslaget om ett uppskov, framlägga de säkerligen djupt övervägda motiv som utskottsmajoriteten bygger sitt ställningstagande på och har på lager. Man kunde t. ex. tänka sig att utskottsmajoriteten hade sagt: »Utskottet delar inte uppfattningen om den ekonomiska situationens allvar» eller »utskottet delar visserligen uppfattningen om den ekonomiska situationens allvar men finner frågan om införande av en andra kanal i TV så utomordentligt viktig och brådskande att den inte kan uppskjutas.» Men det gör man inte. Man bara beaktar samma besluts innebörd — vad det nu kan innebära.

Ärade kammarledamöter! Ni känner säkert alla igen den här situationen: En familj satt i höstas och läste resebroschyrer och tittade på kartan. Så beslöt man att resa till Mallorca frampå vårkanten — man tyckte att man hade råd med det. Men hur ofta händer det inte tråkigheter i en familj! I november dundrade det ner ett kuvert med en skattsedel i brevlådan, och den var på mycket större belopp än någon hade räknat med. Vad gör familjen då? Säger den: »Kvarskatt eller inte kvarskatt; vi har beslutat att resa till Mallorca, vi beaktar samma besluts innebörd och reser dit vare sig vi har pengar eller inte»? Ja, herr talman, jag medger att många familjer förfar på detta sätt, men jag kan inte anse att det tyder på ekonomisk mognad och vederhäftighet. Jag föreslår därför att vi förfar på ett annat sätt och yrkar bifall till reservationen 2 c av herr Virgin m. fl.

Ytterligare ett par saker! Vare sig vi vill det eller inte vill det, så tvingar sig färg-TV på oss. Det dröjer bara några månader innan Hamburgsändaren sätter i gång med färg-TV. Då täcker Hamburgsändaren en mycket stor del av Danmark, och för att inte alla danskar skall titta bara på tysk TV utan även på den danska, är man tvungen att sätta i gång med färg-TV-sändningar nästan samtidigt

från Köpenhamn. Då inträffar det att ett par hundra tusen familjer i södra Sverige får tillgång till dansk färg-TV, och då kommer icke resten av svenska folket, om jag känner svenska folket rätt, att nöja sig med svart-vitt. Jag är övertygad om att färg-TV kommer över oss med en naturkrafts styrka, mot vilken det icke lönar sig att försöka rida spärr.

Men, herr talman, vad som här förestår är en mycket dyrbar historia. Vi har för närvarande i Sverige ungefär 2 miljoner TV-mottagare. Att skaffa sig en färg-TV-apparat kostar i dag någonting i storleksordningen 3 500 kronor. Gör vi det tankeexperimentet att alla som nu har »svart-vit» TV skulle byta mot färg-TV, är det bara att multiplicera 2 miljoner med 3 500 kronor, och om jag har räknat rätt blir det 7 miljarder kronor. Att detta inte kommer på en gång är självklart, men det blir i alla fall säkert fråga om högst betydande investeringar i familjernas vardagsrum, investeringar som snart nog kommer upp i ett par hundra miljoner kronor. Det är därför av stor betydelse att vi försöker hantera problemet om övergång till färg-TV på ett så vettigt och praktiskt sätt som möjligt.

Till att börja med anmäler sig då frågan om den svenska radioindustrins situation. Både ur sysselsättningssynpunkt och med hänsyn till vår valutareserv vore det naturligtvis en stor fördel om så många av de nya färg-TV-apparaterna som möjligt kunde fabriceras här hemma. Enligt vad vi har blivit underrättade om i utskottet måste man emellertid för varje färg-TV-apparat som skall tillverkas i Sverige köpa en del rör och annan utrustning, som inte lämpligen kan göras här, för 1 000 kronor. Men för att radioindustrin i Sverige på allvar skall kunna vara med och konkurrera på den svenska marknaden med färg-TV måste radioindustrin få litet tid på sig. Det går inte att ställa om tillverkningen över en natt. Minst 18 månader i förväg måste industrin veta,

Televerkets anslagsbehov

vid vilken tidpunkt övergång till färg-TV skall äga rum.

En annan sak som vi också måste tänka på i detta sammanhang är vad man skall göra med de åldrade svart-vitapparater som nu börjar bli litet slitna. Flera tiotusental familjer går nu i valet och kvalet: Skall man byta sin gamla apparat mot en ny för svart-vit, skall man ge ut flera hundra kronor på en stor reparation, eller skall man vänta tills färg-TV kommer och köpa en färg-TV-apparat direkt? Det avgörandet är svårt, ja nästan omöjligt för en enskild att träffa på ett förnuftigt sätt, om han inte får veta när färg-TV-sändningarna skall börja i Sverige. Om den frågan behöver alltså familjerna runt om i landet få besked så fort som möjligt.

Herr talman! Jag tillhör ingalunda dem som härvidlag vill skynda på utvecklingen. Jag är en tålmodig människa och kan gärna vänta med färg-TV ytterligare flera år — jag är helt övertygad om att det finns en mängd andra ting som det svenska folkhushållet behöver betydligt bättre. Men jag finner det angeläget och viktigt att övergången noga studeras och att man då alldeles speciellt uppmärksammar de samhälls-ekonomiska aspekterna. Jag finner det också viktigt att radioindustrin och allmänheten får besked så fort som möjligt. Ärendet är därför rätt brådskande, men det är inte av mera komplicerad innebörd än att regeringen, som ju brukar ha handlingskraft när den vill, med litet god vilja skulle kunna prestera ett förslag till höstriksdagen. Jag ber alltså att få yrka bifall även till reservationen 2 e 2.

Slutligen, herr talman, kommer jag till reservationen 2 f. Den innehåller ett uppreparande av ett förslag som flera gånger tidigare har framlagts från vårt håll, och jag inskränker mig till att yrka bifall till denna reservation av herr Virgin m. fl.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Först ber jag att få beröra en besparingsfråga.

Det statsfinansiella och samhällsekonomiska läge som rådde när denna riksdag började föranledde oss att verkligen dra åt knutarna på olika håll, och vi var alla angelägna om att hitta besparingsmöjligheter. Det är en sådan som avspglas i den reservation som mittenpartierna har avgivit vid punkten 3. Det föreslås där att rena byggnadsföretag för televerket — alltså inte någonting som har att göra med tillgodoseende av behovet av telefoner eller andra nödvändighetsvaror — till någon del skulle uppskjutas, varigenom detta år en besparing på 7 miljoner kronor skulle åstadkommas. Det har icke kunnat anföras några bärande skäl varför ett sådant uppskov inte skulle vara möjligt, och det gör att vi har framfört förslaget reservationsvis. Jag ber, herr talman, att till att börja med få yrka bifall till reservationen 2 a.

Vad sedan i övrigt beträffar denna punkt med dess många klämmor vill jag till att börja med erinra om vad herr andre vice talmannen nyss sade, nämligen att riksdagen så sent som för tre och en halv månad sedan, den 14 december i fjol, tog ställning till principfrågan om monopol eller friare etablering av radio- och TV-företag. Riksdagsmajoriteten förklarade då efter hård argumentering mot monopolet, inte minst från vår sida, att man skulle behålla den typ av TV-oktroj som vi för närvarande har i vårt land. Detta var anledningen till att vi icke vid värriksdagens början förnyade vårt motionskrav i denna del.

Jag ber emellertid, herr talman, att till undvikande av varje missförstånd här mycket starkt få understryka att detta, att vi nu med hänsyn till den korta tiden efter riksdagsbeslutet har avstått från att vid detta tillfälle ställa något yrkande i denna del, inte alls får tolkas så att vi skulle ha övergivit

Televerkets anslagsbehov

— vare sig jag personligen eller mitt parti — den uppfattning som vi år efter år med allt möjligt eftertryck framfört här i kammaren. Det kan där- emot diskuteras hur ofta man skall återkomma med ett sådant krav. När hö- gern nu i viss mån har gjort det i sam- band med den s. k. reklamutredningen, så har högerens reservation fått en sådan formulering i detta avseende, att det inte ter sig lätt att i den delen ge den reservationen sin anslutning. Därvidlag kommer jag att avstå.

Jag har personligen råkat ut för en liten malör i detta sammanhang som jag gärna vill redogöra för. Jag hade till- fälle att delta i hela behandlingen av denna fråga i avdelningen, och jag fram- förde därvid, att jag ville markera både min och mitt partis, folkpartiets, avvi- kande mening i denna fråga genom att till utlåtandet foga en blank reservation. Emellertid blev jag tvungen att i ett helt annat ärende resa ned till Genève — nedrustningskonferensen hade just börjat — och det ville sig så illa, att jag när denna fråga kom upp i utskot- tet in pleno inte var närvarande. Jag var därför inte i tillfälle att på sätt jag angivit markera min och partiets stånd- punkt. Det är ju praxis att blanka re- servationer avges i statsutskottet in ple- no och att inga andra än närvarande ledamöter kan göra det, så att malören är ur den synpunkten förklarlig, men jag har här velat meddela anledningen till att detta har kunnat passera.

Jag ber emellertid att i sakfrågan få gå över till det som nu är aktuellt, nämligen dels avståndstagandet ifrån höger- yrkandet om uppskov med TV 2, vilket avståndstagande för oss och även för utskottsmajoriteten ter sig angeläget, dels också att markera vår önskan att snarast möjligt låta svenska TV-tittare och licensbetalare — det är inte minst det som det är frågan om — få tillfälle att se TV i färg, vilket man mycket snart kommer att få göra ute på kon- tinenten. Jag måste säga att herr andre

vice talmannens gradering här alldeles nyss i talarstolen av vad svenska kon- sumenter vill ha och vad de behöver i fråga om resor, TV och andra saker är ett sätt att ta på hela denna proble- matik som i varje fall jag har mycket svårt att ansluta mig till.

Jag vet, och det vet vi alla, att intres- set för TV-tittandet hos svenska folket är större än hos kanske något annat folk, i varje fall något västeuropeiskt folk — jag vet inte hur det är i detta avseende öster om järnridån och jag har inte tillgång till någon statistik från Amerika — men tittarfrekvensen hos övriga västeuropeiska folk är inte på långt när så stor som den är här i lan- det, det är uppenbart. Är det inte då orimligt att vi från riksdagens sida skulle liksom sätta oss till doms över önskemålet att få detta massmedium så väl utvecklat som möjligt och säga som man nu gör från högerens sida beträf- fande TV 2 att det är en sak som vi kan skjuta på framtiden? Jag sätter värde på att riksdagsmajoriteten utan tvekan hållit fast vid det beslut som fattades så sent som i december i fjol, och på denna punkt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan. Det är utom- ordentligt viktigt att den tidsram och det schema som då uppgjordes för ut- byggande av TV 2 också följs.

Herr talman! Vad sedan angår färg- TV är det klart att det kan göras invänd- ningar av olika slag. Vad som emeller- tid står fast är det som herr vice tal- mannen nyss sade, nämligen att vi vet att Tyskland, Holland och i varje fall när det gäller testkörning Danmark un- der 1967 kommer att ha färg-TV, och vi vet också att vissa svenska stationer redan nu är utrustade för färg-TV. Vidare känner vi till att Sveriges Radio, åt- minstone på den materiella sidan, är rustad för sändningar i färg, och det som härvidlag i främsta rummet erford- ras är personell förstärkning. Ett myc- ket stort antal TV-tittare i södra Sve- rige, ett par hundra tusen personer,

Televerkets anslagsbehov

kommer att kunna ta in färgprogram, om de har apparater härför, via den danska TV:n när danskarna börjar testköra. Är det då rimligt att riksdagen skulle ge sig in på något slags ransoneringslust som innebär att frågan ytterligare skjutes på framtiden?

På denna punkt har herr Cassel och jag alldeles samma ståndpunkt i sak även om min motivering ansluter sig till den särskilda reservation som vi lämnat, medan högern ju har en annan reservation. Det är emellertid mycket viktigt att vi får besked på den här punkten, och jag kan inte annat än reagera något emot det tänkesätt som inte minst har kommit till uttryck när herr Palme vid ett par tillfällen talat i dessa frågor, nämligen att detta är ett behov som inte i första rummet behöver tillgodoses. Varken statsråd, riksdagsmän eller andra skall avgöra i vilken mån människor i ett fritt samhälle med fritt konsumtionsval skall tillgodogöra sina behov och i vilken takt det bör äga rum. Här skall möjligheterna stå öppna och det är därför inte nödvändigt att sändarna är utbyggda i så stor utsträckning att man täcker hela landet; man bör kunna börja långt dessförinnan, åtminstone med de nödvändiga provkörningarna.

Jag skulle också som ett tillägg till vad herr Cassel anförde vilja säga några ord om industrins situation. Svensk TV-industri är ju klar att starta tillverkningen, men det är givet att den vill veta — och detta är ett helt legitimt krav — när färg-TV kommer att börja i större utsträckning så att en större marknad för färg-TV-apparater uppstår. Det har från industrihåll sagts, att om man inte relativt snart får besked i denna sak, så tvingas man till sådana driftsinskränkningar att det blir nödvändigt att avskeda åtskilliga hundratal anställda. Man är övertygad om att sådana uppsägningar kan förhindras därest besked i god tid ges om införande av färg-TV i enlighet med riksdagens

tidigare beslut. Det finns alltså även ett arbetsmarknadsmässigt skäl att i detta avseende inte vila på hanen.

Därtill kommer den samhällsekonomiska synpunkten — det berördes av herr Cassel och jag instämmer med honom — att ju längre tid vi får på oss för anskaffning av apparater för färg-TV, desto större andel av denna marknad kan då falla på svensk industri; i motsatt fall föreligger risk för en kanske hausseartad import av TV-apparater. Om svensk industri kan få en större del av denna marknad minskas också den samhällsekonomiska påfrestning, som kan bli ganska väsentlig, om beskedet kommer för sent och vi får en hausseartad import.

Får jag till sist beröra en fråga av mer budgetmässig natur, en fråga som jag tror spelar en viss roll för Sveriges Radio som företag. Jag vet att bolaget gjort framställning om att inte behöva arbeta endast med televerkets fond av licensmedel utan att man även inom Sveriges Radio för programproduktion skulle få tillfälle att fondera eventuella överskottsmedel, vilka från år till år kunde användas som buffert för programproduktionen. Jag vet att denna tanke av skäl som inte närmare angivits stött på motstånd i kanslihuset. Jag vet också att en sådan här anordning i viss mån strider mot vad som är hävd när det gäller användningen av statliga medel. Men dessa medel är i princip icke statliga. Det är här fråga om licensbetalarnas avgifter, vilka används för att bekosta både den tekniska verksamheten och framför allt programverksamheten. Jag kan därför inte förstå annat än att det ligger god logik i tanken att Sveriges Radio skulle få fondera medel på det sätt som föreslagits. Kontrollen över medlen skulle därigenom inte på något sätt undandras det allmänna. Jag har tänkt beröra denna sak tidigare. Jag tycker att tanken innehåller mycket av förnuft och skulle vara till så stor fördel för programverksam-

Televerkets anslagsbehov

heten, att jag nu från denna plats velat be herrarna på regeringsbänken och i synnerhet kommunikationsministern att verkligen på allvar ompröva, huruvida en fondering av dessa medel på det sätt jag antytt skulle kunna genomföras utan alltför stort dröjsmål.

Med detta, herr talman, tror jag att jag redovisat i varje fall det väsentliga i de reservationer som vi har fogat till utskottets utlåtande. Utom den reservation jag nyss yrkade bifall till — nr 2 a — gäller det reservationen nr 2 b med den motivering som anges i reservationen 2 e 1. Med det anförda yrkar jag bifall till dessa reservationer och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp):

Herr talman! När det gäller den reservation som är lämnad från högerpartiet angående uppskjutande av införandet av TV 2 vill jag säga att det är omöjligt att stödja något sådant, när vi nyligen har beslutat om att vi skall ha program 2 i TV och fastslagit tiden till 1969/70. Det parti jag har äran företräda stödde det beslutet, inte bara beträffande tidpunkten och att det skall bli två program i TV utan också att det skall ske inom det nu etablerade företaget. Vi är alltså anhängare av ett radio- och TV-företag i Sverige av samma struktur som vi har för närvarande. Vi menar att det är det lämpligaste. Om vi sedan kan få det så som vi beslöt i höstas att företaget arbetar med kanal-konkurrens, vilket naturligtvis — som jag redan den gången anförde — innebär stora svårigheter, om vi kan få produktionen mera decentraliserad och bygga ut den regionala delen av företagets verksamhet, tror vi från centerpartiets sida att det bör finnas möjligheter att få en bra ordning även på vår framtida radio- och televisionsverksamhet.

Huruvida anhängarna av en sådan linje har ökat eller minskat i antal se-

dan i höstas är naturligtvis omöjligt att veta. Herr Cassel trodde att de hade minskat i antal. Ingenting har hänt som talar för den meningen.

Avdelningens ordförande, herr Ståhl, nämnde att han gärna skulle lämnat en blank reservation i detta sammanhang för att rädda sitt samvete något — inte så att han skulle vilja stödja högerns ståndpunkt att vi nu skulle ta någon annan ställning, utan därför att han ville markera att han och hans parti stod på linjen med konkurrerande radio- och televisionsföretag. Det finns ingen som har misstänkt att herr Ståhl och hans parti inte står kvar på den ståndpunkten, och jag hoppas att ingen heller misstänker centerpartiet för att inte stå kvar på sin ståndpunkt. Vidare berättade herr Ståhl att han inte fick tillfälle att lämna den blanka reservationen i utskottet därför att han då var på nedrustningskonferensen i Genève. Jag vill påminna herr Ståhl om att det vid det tillfället anmäldes att herr Ståhl var på landstingssammanträde i Värmland.

Jag kan instämma i allt som har sagts om betydelsen av att vi får ett uttalande om tiden för införande av färgtelevision. Jag vill påminna om att centerpartiet i sin motion i höstas angav att riksdagen borde uttala, att färgtelevision skulle införas i Sverige vid samma tidpunkt som TV 2. I avdelningen gjordes då något som betecknades som en kompromiss, nämligen att man skrev att man »snarast» borde få ett besked. Det är svårt att säga vad som menas med snarast, men ett år bör vara rimlig tid för att få ett besked.

Vi väckte sålunda ingen motion i detta ämne under den allmänna motionstiden utan avvaktade. Däremot väcktes en motion av folkpartiet som begärde besked till höstriksdagen.

Under tiden som utskottet behandlade ärendet svarade emellertid kommunikationsministern på en fråga i medkammaren, och av det svaret framgick att

Televerkets anslagsbehov

kommunikationsministern inte hade för avsikt att framlägga förslag i ärendet detta år. Med anledning härav har vi anslutit oss till den reservation som är en frukt av folkpartimotionen och i vilken yrkas, att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t vid höstriksdagen ger besked om när Kungl. Maj:t anser tiden vara lämplig att införa färgtelevision i Sverige. De skäl som tidigare anförts är bärande. Det finns ingen anledning att upprepa dem här.

Beträffande industrien på området finns det anledning för mig och mina kamrater på östgötabänken att tänka på betydelsen av att den industrien får hållpunkter för uppläggningsen av sin verksamhet. Den mest betydande delen av radio- och TV-industrien är förlagd till Östergötlands län, och därför är det av alldeles speciellt intresse för oss att få ett besked i denna fråga vid höstriksdagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2a och d.

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag skall göra en liten parentes, och de kammarledamöter som har intresse av den ber jag att slå upp sidorna 12 och 13 i utskottets utlåtande nr 9. Vad utskottet där skriver handlar om ett önskemål framfört i motionsform att vi i TV och radio skall få program »som främjar god smak, elementära sanningskrav och respekt för samhällets lagar». Detta motionsönskemål har utskottet tagit ad notam. Visserligen har utskottet avstyrkt motionen, men avstyrkandet motiveras endast med att utskottet ansett sig kunna utgå från att »— vid ingåendet av det nya avtal som Kungl. Maj:t har att sluta med radioföretaget angående programverksamhetens handhavande och därmed sammanhängande frågor — det av motionärerna angivna huvudsyftet i princip kommer att tillgodoses — —».

Utskottet anser med rätta att det då inte finns någon anledning för riks-

dagen att nu yttra sig vidare i frågan. Jag vill understryka detta och instämmer med utskottets inställning till regeringen. Det förtroende som regeringen sålunda får hoppas jag att regeringen skall leva upp till när det gäller den standard som utskottet här specificerat, och jag vill tillägga att om en annan regering än den nu sittande av en eller annan anledning kommer att handlägga frågan, hoppas jag att även den regeringen kommer att motsvara dessa högt ställda krav.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Herr KARLSSON i Olofström (s):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att bemöta herr Dickson, men eftersom jag kommer så direkt efter honom vill jag ändå säga några ord i anslutning till utskottets utlåtande och den motion som herr Dickson tillsammans med en kollega har väckt i denna kammare.

För sådana massmedia som radio och TV torde det vara nära nog omöjligt att skapa en medarbetarstab med förmåga att komponera program som alla tycker om. Det är ju så många som tycker och tänker själva. Den ene tycker om en sak och den andre tycker om någonting annat. Många människor vill kanske skapa sensation kring sig själva. Tillvägagångssätten kan vara — höll jag på att säga — tusenfaldiga. Kanske har herr Dickson tidigare inte varit fullständigt allergisk mot detta. Jag vill därmed på intet vis påstå att han på något sätt har skadat vare sig omgivningen eller någon annan medmänniska, och eftersom herr Dickson är nöjd med utskottets utlåtande kan jag endast hänvisa till detta.

Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av de reservationer som är fogade vid denna punkt i detta utlåtande och som jag vill bemöta i några avseenden. Jag skall börja med yrkandet om en prutning på 7 miljoner kronor till investeringar för televerkets

Televerkets anslagsbehov

vidkommande i vad gäller inköp och byggande av fastighet. Det verkar vara så att oppositionen förklarar att den socialdemokratiska regeringen är uttröttad och saknar energi och kraft att avskaffa kösamhället i flera avseenden, när det gäller bostäder, när det gäller att få telefon, bilköer o. s. v. Även om det är så som herr Cassel vill göra gällande — vilket jag inte skall bestrida — att vi har ett synnerligen rikt förgrenat telefonnät här i landet — vi ligger närmast Amerika om jag inte tar fel — vill ändå den som flyttar in i en ny bostad också ha telefon samtidigt som han flyttar in i den nya bostaden. Det erfordras avsevärda investeringar för detta, och det är inte bara fråga om bostäder. Det gäller köpmän, kontor och näringslivet i övrigt. Vi vill inte vara med om denna prutning, ty den innebär egentligen inte någon som helst besparing, utan i realiteten ett skjutande på framtiden av en investering. Det är ur dessa synpunkter vi inte har ansett oss kunna gå med på detta yrkande.

Vad sedan gäller de motioner som har väckts — I: 58 och II: 77 — vari yrkas att 1966 års reklamutredning måtte erhålla tilläggsdirektiv angående TV-reklam i ett fristående företag, hade vi samma motioner uppe i höstas, och de avvisades så sent som den 14 december i fjol. I anslutning till det yrkande som nu återkommer vill jag säga, att i debatten angående radio- och televisionsverksamheten här i landet har från höger och folkpartiets sida gång på gång — med en ihärdighet som vore värd ett bättre syfte — framförts krav på att nuvarande ordning skall ersättas med ett system som tillåter nya fristående företag av kommersiell karaktär att etableras vid sidan av Sveriges Radio. Genom en reservation vid årets utskottsutlåtande över kommunikationsdepartementets kapitalbudget har höger sett till att den kommersiella TV-grytan alltjämt hålls kokande.

De argument som anförs i sådana här sammanhang är välkända. Genom konkurrensen mellan flera företag skall man trygga ett större och mera varierat programutbud och en större valfrihet för allmänheten. Särskilt trycker man — såsom nu i högerreservationen — på konkurrensens betydelse för den fria opinionsbildningen.

Också de argument som anförts mot höger och folkpartiets förslag i detta hänseende är välkända. Senast har de med stor utförlighet redovisats i den debatt som fördes i kamrarna i december vid behandlingen av propositionen om rundradions fortsatta verksamhet. Jag skall därför nu inskränka mig till att göra några konstateranden.

Då höger talar om etermedia och opinionsbildning görs alltid jämförelser med pressen på ett sätt som skall ge allmänheten ett intryck av att det här är fråga om massmedia som kan och bör arbeta under likartade betingelser. I själva verket är dock betingelserna helt olikartade. En etableringsfrihet av det slag, som erbjuder sig för medborgarna på tryckfrihetens område, är av tekniska och praktiska skäl omöjlig att uppnå på etermediaområdet. Vad det för etermediernas del kan bli fråga om är förvisso ingen fri etablering utan på sin höjd en privilegieutdelning inom en mycket snäv krets. Högers tal om fri etablering är därför i detta sammanhang ett meningslöst slagord eller, om man så vill, ett konstgrepp. Ty det är väl inte många som tror att skapandet av ett eller annat reklamfinansierat kommersiellt TV-företag vid sidan om Sveriges Radio kommer att nämnvärt aktivera samhällsdebatten, leda till en allsidigare belysning av kontroversiella frågor, intensifiera konsumentupplysningen o. s. v. Och i fråga om den ökade programmässiga valfrihet för allmänheten, som man brukar tala om som en följd av ett konkurrenssystem, kan hänvisas till utländska erfarenheter som närmast ger en motsatt bild.

Televerkets anslagsbehov

Jag tycker att de avgivna reservationerna korresponderar ganska dåligt med varandra. I ena fallet yrkas att förverkligandet av det beslut, som riksdagen fattade för ungefär tre månader sedan om införande av ett andra TV-program, skall uppskjutas av statsfinansiella skäl. Det var väl många som liksom jag lyssnade till TV-debatten om den föreslagna nya statsbanken i förra veckan. Om jag inte missuppfattade högerens representant förklarade han vid det tillfället att det statsfinansiella läget inte alls är så besvärande och att det i varje fall inte fanns anledning för regeringen att framlägga detta förslag om en ny statsbank. Men det var kanske inte opportunt att då ge uttryck åt de tongångar som vi nyss hört från herr Cassel.

Så kommer han emellertid in på nästa reservation, i vilken det yrkas att regeringen skall framlägga förslag om införande av färg-TV för innevarande års riksdag. Vi vet alla vad detta skulle betyda rent nationalekonomiskt och för den stora allmänheten. Enligt de uppgifter som vi har fått — det finns väl ingen anledning att betvivla dem — betingar en färg-TV-apparat två, tre gånger så högt pris om en apparat för svart-vitt.

Vi är inte på något sätt allergiska mot färgtelevisionen som sådan — den kommer utan tvivel — men det var en mycket stark majoritet som i december månad biföll utskottets skrivning, i vilken förutsattes att riksdagen inom en så snar framtid som möjligt skulle få förslag från regeringen. Till denna skrivning anslöt sig också herr Ståhl. Nu har han tydligen glidit från den; det dröjde väl inte mer än ungefär en månad förrän han var färdig att författa en motion om att vi skulle få förslag redan till innevarande års riksdag.

Vi inom majoriteten sade under fjolåret — och vi hyser samma uppfattning i dag — att den sittande reklamutredningen bör handlägga dessa frågor

och att riksdagen inte har anledning att ge några tilläggsdirektiv.

Då jag hörde herr Gustafssons i Kårby yttrande kom jag osökt att tänka på devisen: »Hur skönt det är när bröder sämjas.» Det skulle vara intressant att se hur de nuvarande oppositionspartierna i en koalitionsregering skulle lyckas att skriva ihop sig, när meningarna i detta avseende går så starkt isär.

Vi har hävdat — och vi håller fortfarande på detta — att riksdagen bör lämnas ett besked cirka 18 månader — 2 år i förväg för att både de producenter som skall tillverka TV-apparaterna och övriga intressenter skall få den tid på sig som de behöver. Från den synpunkten har vi inte ansett det finnas någon anledning att gå ifrån vårt ställningstagande i december månad i fjol.

Om herr talmannen tillåter, ber jag därför att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga delpunkter.

Herr andre vice talmannen CASSEL (h):

Herr talman! När jag hör min vän herr Ståhl på värmlandsbänken tala får jag en känsla av att vi bägge två är litet gammalliberala — herr Ståhl får ursäkta att jag säger det. Vi står varandra mycket nära därutinnan att vi har den bestämda uppfattningen att människor i gemen bör få göra vad de vill inom rimliga gränser och använda sina pengar som de själva önskar. Jag finner herr Ståhls inställning därvidlag i hög grad sympatisk. Men vi kommer inte ifrån att allting har sina gränser och att regeringen och även vi här i huset har ålagts ett visst allmänt ansvar för samhällsekonomin, för penningvärdet, för valutareserven och allt vad därmed sammanhänger. Därför måste både regering och riksdag ibland ta på sig att göra litet besvärliga och tråkiga ingrepp.

Beträffande de 450 miljoner som jag talade om och vilka erfordras för att

Televerkets anslagsbehov

skaffa kanal för ett andra TV-program kan sägas att det onekligen är vi som bär ansvaret. Det är vi som skall besluta om huruvida de 450 miljonerna skall sättas in eller inte. Det är inte någon förmynderskapsmentalitet från vår sida om vi fattar ett beslut härom.

Om vi då för tre månader sedan fattade ett beslut i saken som var illa underbyggt därför att vi inte var under rättade om de ekonomiska förutsättningarna, kan jag inte se något hinder för att vi i dag tänker om, när vi nu har fått reda på de ekonomiska förutsättningarna. Vi kanske säger oss att beslutet inte var så klokt. Låt oss vänta med genomförandet av detta tills vi får råd.

Här har tre talare stått upp och argumenterat mot högerens synpunkter, men jag måste säga, herr talman, att jag är lika okunnig som jag var när jag började; jag förstår fortfarande inte de skäl dessa talare åberopar för att man inte skall kunna skjuta på denna sak. Jag har inte förstått om de ansett att ekonomin är bättre än jag trodde att den är, bättre än finansministern angivit att den är. Herr Karlsson i Olofström, som för övrigt lät historiens vingslag susa över kammaren och talade om regering och riksdag, om TV-diskussionen angående statsbanken, nämnde därvid att en högertalare skulle ha låtit förstå att den svenska ekonomin och framför allt den svenska budgeten var långt bättre än man hade trott. Jag känner inte alls igen detta. Situationen är den att vi inte har dessa 450 miljoner kronor och att de måste tas från något håll. Och då frågar man sig: Finns det för närvarande ingenting som är viktigare än att vi skaffar oss ett andra TV-program?

Det hela påminner mig litet om den gamla Strix-historien med gubben som kommer hem till gumman och finner att hon köpt en visp: »Är du rent från vettet människa, skall du gå och köpa möb-

ler när det inte finns en droppe brännvin i huset?»

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Den historia som herr andre vice talmannen slutade med illustrerar att vi åtminstone i vissa saker har så olika värderingar, att risk kanske föreligger för att vi inte riktigt kan tala samma språk. Men jag tror ändå att detta skall vara möjligt här.

Herr Cassel diskuterar frågan om anskaffningen av TV-apparater och uppsättandet av sändare som om det skulle gälla pengar vilka skall tas ur statskassan. Men så är det ju inte, herr Cassel. Det är fråga om speciella avgifter, vilka tittarna respektive lyssnarna årligen skall betala. Enligt den planering som riksdagen godkänt kommer dessa avgifter att tas ut i ganska kraftigt ökade portioner.

I ett land med sund ekonomi utgör detta ett led i den valfrihet som medborgarna skall ha, och jag fattar inte att herr Cassel och jag i denna del kan hysa olika meningar. Jag skäms inte alls för att bli titulerad gammalliberal — tvärtom. I den mån detta innebär en bekännelse till det fria konsumtionsvalet är jag övertygad gammalliberal, herr Cassel. Jag hoppas att herr Cassel för sin del inte skall ge sig längre ut i det reglerings-socialistiska träsk där han nu tycks vara på väg att kliva ner sig.

Herr Karlsson i Olofström behöver inte vara bekymrad över den olikhet i uppfattningarna som finns mellan herr Gustavsson i Kärby och mig beträffande det ärende som behandlas under denna punkt i utlåtandet. Det problemet kommer vi båda att lösa utan större svårigheter. Man måste skilja mellan vad som är verkligt betydelsefullt och vad som är av mindre vikt när man resonerar om sådana frågor som herr Karlsson i Olofström tog upp.

Det måste slutligen vara något missförstånd när herr Karlsson i Olofström

Televerkets anslagsbehov

kopplar samman frågan om färg-TV med reklamutredningen. Jag vill med anledning av hans ord uttala den bestämda förhoppningen att beskedet om färg-TV inte skall dröja tills reklamutredningen är klar, ty då kan konsekvenserna verkligen bli sådana att inte bara jag utan även herr Karlsson i Olofström har anledning att vara betänksam.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp):

Herr talman! Jag håller med herr Karlsson i Olofström om att reservationen som avser minskat anslag till televerkets husbyggnader inte innebär någon egentlig prutning utan bara ett uppskjutande, och därom behöver det väl inte stå någon strid. På punkt efter punkt i statsverkspropositionen kan vi se att Kungl. Maj:t använt den tekniken, att man något skjuter på verkställigheten av vissa åtgärder. Detta är alltså inte något ovanligt, och det bör givetvis vara tillåtet även för oppositionen att använda en sådan teknik när den framlägger alternativa förslag.

När vi i höstas diskuterade frågan om när färg-TV kunde införas i Sverige, beslöt riksdagen att hemställa hos Kungl. Maj:t om besked snarast. Jag har sagt att detta »snarast» rimligtvis bör tolkas som inom ett år efter det beslutet fattats. Vad man nu begär är att vi till höstriksdagen skall få besked av Kungl. Maj:t i denna fråga. Det vore intressant att höra vad herr Karlsson i Olofström anser att »snarast» kan innebära.

I högerpartiets reservation beträffande ett andra TV-program har yrkats att verkställigheten av beslutet skall skjutas framåt i tiden, men reservanterna anger ingen bestämd tidpunkt. Däremot biträder de den reservation där det begäres ett besked om när färg-TV skall införas i Sverige. Ja det måste vara till fördel för verksamheten att vi vet att ett andra TV-program skall införas 1969/70, och det måste väl också be-

tecknas som en fördel att vi får besked om när färg-TV kommer att sändas här i landet.

Jag tycker inte att herr Cassels ståndpunkter står i god samklang med varandra när det gäller de två reservationer som han har biträtt.

I anledning av herr Karlssons i Olofström farhågor om framtida regeringsbildande vill jag säga att större bekymmer har centerpartiet överlevt.

Herr andre vice talmannen CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafsson i Kårby hade svårt att se det logiska sambandet mellan två av högerns reservationer. Det förstår jag inte. Den ena reservationen går ut på att man bör vänta med att investera 450 miljoner kronor för att skaffa kanal till ett andra TV-program tills de ekonomiska utsikterna är bättre. Och någon gång hoppas vi att den dagen kommer. Den andra reservationen gäller inte att riksdagen skall få ett besked — så som någon råkade säga — utan att Kungl. Maj:t och riksdagen skall ge svenska folket besked om när det skall införas färg-TV i Sverige.

Jag tycker det är viktigt att man lämnar ett sådant besked och att man ordentligt och målmedvetet planlägger hur övergången praktiskt skall ordnas. Jag har emellertid både i utskottet och här understrukit, att jag inte alls är angelägen om att övergången till färg-TV skall komma så fort som möjligt. Där står jag närmast på samma linje som herr Karlsson i Olofström. Det passar inte i den ekonomiska situation, där vi just nu befinner oss, att fresta människor att skaffa färg-TV-apparater i stor utsträckning.

Herr GUSTAFSSON i Kårby (cp) kort genmäle:

Herr talman! Om det, såsom herr andre vice talmannen anförde och som jag instämmer i, är angeläget för industrien att få besked om när färg-TV skall infö-

Televerkets anslagsbehov

ras i Sverige, så måste det också vara ytterligt angeläget för samma industri att veta att program 2 i TV här i landet kommer att sättas i gång 1969/70. Det är samma skäl som ligger bakom, nämligen att man i god tid måste ha reda på när någonting händer på detta område.

Herr KARLSSON i Olofström (s):

Herr talman! Herr Ståhl och herr Gustafsson i Kårby försäkrar att man nog skall komma överens om reklamen i TV och radio. Det skulle vara intressant att veta, vilken av dem som då skall ge vika. Enligt mitt sätt att se är det inte möjligt att kompromissa på den punkten, utan den ene eller den andre får ge vika, såvida man inte skall ha det så, att det blir reklamsändningar bara varannan dag.

Jag vill säga till herr Gustafsson i Kårby att ordet »snarast» kan tolkas litet som man vill — det kan vara samma dag, samma vecka, samma månad, eller det kan gälla en längre tid. Jag tror dock inte att det var någon som tänkte sig att riksdagen skulle få ett förslag i den här frågan under innevarande år. Det kan finnas anledning att på detta område avvakta den tekniska utvecklingen. Jag tror inte att våra tekniker har hunnit så långt med färg-TV som det är möjligt att göra och det brukar aldrig vara fel att lära av andras misstag. Det kan vi ha anledning att betänka även i ett sådant sammanhang som detta, eftersom det är fråga om nationalekonomiskt sett mycket stora investeringar.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag skall be att med några ord få ange skälen till att jag inte kommer att stödja vare sig utskottets förslag eller högerreservationen utan kommer att lägga ned min röst i frågan om instruktionen till en utredning om reklamen i TV.

Utskottet hänvisar i sitt yttrande till

riksdagsmajoritetens motivering i december, vilken folkpartiet tog avstånd från. Vi har inom partiet såvitt jag vet samma uppfattning nu som då och kan därför inte hänvisa till motiveringen från december.

Jag vill helt kort understryka att vi, såsom herr Ståhl redan har påpekat, anser att man bör arbeta för ett reklamfinansierat självständigt fristående TV-företag. Jag har själv på ett tidigt stadium föreslagit att tidningarna i varje fall till stor del skulle bli ägare av ett sådant företag, så att bortfallet av reklaminkomster för dem i viss mån kan kompenseras genom TV-reklamen.

Vidare anser vi det väsentligt att reklamköparna icke får något inflytande på programmen. Vi hävdar att det finns möjligheter att ordna detta. Den oro som i det avseendet finns på en del håll, kanske även i centerpartiet, tror vi är ogrundad. Vi kommer att fortsätta att driva denna linje, att det bör finnas en självständig TV 2, som i varje fall till väsentlig del finansieras med reklam. Detta är en helt annan inställning än den som socialdemokratien företräder.

Nå, hur är det med högerreservationen i detta stycke? Den bygger i väsentliga avseenden på samma allmänna inställning som vår, men utan någon närmare utredning ger den detaljerade anvisningar om auktorisationsnämnd och alla möjliga andra ting. Det förefaller mig knappast vara klokt att redan nu binda sig på dessa punkter.

I en annan reservation föreslår högern att införandet av TV 2 skall uppskjutas. Jag vill säga till herr andre vice talmannen, att det är något av en paradox att högern är ytterst angelägen om vad man kallar friheten i etern, d. v. s. att få fram så många självständiga program som möjligt — och vi delar högerns uppfattning på den punkten — men samtidigt anser sig tvungen att föreslå att införandet av TV 2 skall uppskjutas, d. v. s. att ett utpräglat mo-

Televerkets anslagsbehov

nopol skall behållas under en icke beaktad period.

Jag förstår väl att herr Cassel säger, att det är av ekonomiska skäl man gör så, men även för detta resonemang vill jag sätta ett frågetecken. Om nämligen allmänheten i hög grad skulle uppskatta att få fram ett andra TV-program — det tror jag vi alla anser att allmänheten gör — och är villig att betala för detta, får den ståndpunkt som herr Cassel företräder ett inslag av konsumtionsdirigering, såsom herr Ståhl här antytt.

Ett annat vägande skäl för att inte uppskjuta införandet är att ett program 2 i TV skulle vara väsentligt för den offentliga debatten i vårt land. Jag tror att både högern och vi ur den synpunkten anser det ytterst angeläget med ett program 2 i TV.

Jag kan inte se annat än att dessa båda skäl tillsammans är tillräckligt vägande för att man bör hålla fast vid beslutet att införandet av TV 2 inte skall ytterligare uppskjutas.

Herr talman! Jag är så övertygad om att det på informationsområdet ännu mindre än på något annat område är lämpligt med monopol och att tillgång till flera självständiga program skulle betyda ett berikande av den svenska demokratin, att jag varmt förordar att TV 2 införs enligt nu fastställd plan.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Så sent som i december förra året hade ju riksdagen en lång diskussion om dessa frågor, varför vi väl inte i dag behöver uppehålla oss vid dem så länge.

Herr Ohlin tog upp den stora frågan om på vilket sätt radio- och TV-företaget skall vara konstruerat. Emellertid vet herr Ohlin att riksdagen med stor majoritet i december månad beslutade att bygga ut det nuvarande företaget. I den majoriteten ingick inte endast de socialdemokratiska ledamöterna av denna kammar och medkammaren utan också praktiskt taget hela centerparti-

et. Herr Ohlin, som så gärna vill tala om mittenalliansen, kan ju först ta upp en diskussion med centerpartiet om den skillnad mellan uppfattningarna i frågan som finns inom de s. k. mittenpartierna.

Jag tror att vi bör sluta med att i detta sammanhang missbruka ordet frihet och talet om att den allmänna debatten skulle tillföras något värdefullt genom ett fristående reklamfinansierat radio- och TV-företag. Vem kan starta ett sådant företag? Herr Ohlin svarar »tidningarna». Ja, det måste vara ganska kapitalstarka tidningar som skulle kunna göra det, och jag tror inte att friheten i ett sådant företag blir större än i det nuvarande företaget.

Jag begärde emellertid närmast ordet, herr talman, för att ta upp frågan om färg-TV och erinra om vad utskottet egentligen sade därvidlag förra året och som riksdagen godkände den 14 december. Jag vet inte om avdelningens ordförande herr Ståhl och herr Gustafsson i Kärby har gått tillbaka till detta utlåtande. Jag skall inte citera allt vad utskottet uttalat i detta sammanhang, men jag vill återge en del som visar att man inte bara bör haka upp sig på uttrycket »snarast möjligt».

I utlåtandet sägs efter en redogörelse för frågan bl. a. följande: »Av det sagda framgår att skäl talar för ett klarläggande och ett fixerande av tidpunkten för införande av färg-TV. Utskottet finner dock, att ytterligare analyser av såväl teknisk som samhällsekonomisk art erfordras, innan riksdagen binder sig för en bestämd tidpunkt. Riksdagsbeslutet måste dock komma i god tid och senast minst två år före införande av färg-TV.»

Vidare heter det: »Utskottet vill med hänsyn härtill föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära att frågan om införande av svensk färg-TV i såväl program 1 som program 2 göres till föremål för fortsatta överväganden och att förslag i ärendet snarast möjligt före-

Televerkets anslagsbehov

läggs riksdagen.» — — — Därefter kommer ytterligare en sats som jag vill understryka: — — — »Av vikt är i sammanhanget att samråd sker med våra nordiska grannländer.»

Jag tycker att detta är en rätt utförlig och stark motivering och dessutom en motivering som fordrar en analys. Herr andre vice talmannen uttalar sig i dag så tvärsäkert, men han har tidigare framhållit, att det gäller svärbemästrade problem och att vi bör överlägga med våra nordiska grannländer som har samma svårigheter som vi. Men det nämner inte herr andre vice talmannen i dag.

Jag tror att vi nu har ungefär samma situation som i december förra året. Jag är av den uppfattningen att färg-TV kommer, men vi skall väl ändå ge regeringen någon tid att klara de problem som föranledde utskottets förslag om en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Herr andre vice talmannen CASSEL (h):

Herr talman! Får jag bara tacka herr Johansson i Norrköping för att han erinrade mig om att jag även skulle ha nämnt att vi bör överlägga med våra nordiska bröder i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 a); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ståhl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. I) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 a) av herr Axel Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Ståhl begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 112 ja och 94 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. II—IV

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. V

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 b); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. V) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 b) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter

Televerkets anslagsbehov

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 158 ja och 31 nej, varjämte 18 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. VI

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 c); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. VI) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 c) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 175 ja och

29 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

*Mom. VII***Hemställan**

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2 d); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ståhl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. VII) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 d) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Ståhl begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 111 ja och 94 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes.

Mom. VIII

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan,

Statsbidrag till Religionspedagogiska institutet

dels ock på bifall till reservationen 2 f); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3:o) mom. VIII) i utskottets utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2 f) av herr Virgin m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr andre vice talmannen Cassel begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 174 ja och 31 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. IX och X

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 4—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11

Lades till handlingarna.

§ 5

Statsbidrag till Religionspedagogiska institutet

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckta motioner

angående statsbidrag till Religionspedagogiska institutet.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 196) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 253), hade hemställts att riksdagen måtte besluta att Religionspedagogiska institutet i Uppsala skulle tilldelas ett anslag av 30 000 kr.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 196 och II: 253 icke måtte bifallas av riksdagen.

Reservation hade avgivits av herrarna *Virgin, Axel Andersson, Ivar Johansson, Ottosson, Wallmark, Thorsten Larsson, Nyman, Bohman, Mattsson, Gustafsson* i Skellefteå, *Gustafsson* i Kärby, *Nelander, Källstad* och *Nordstrandh*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 196 och II: 253, till Bidrag till religionspedagogiska institutet för budgetåret 1967/68 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 30 000 kr.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Statsutskottet har på tre rader i sitt utlåtande avvisat kristna riksdagsgruppens motion om att statsbidrag skulle utgå till Religionspedagogiska institutet med 30 000 kronor. Utskottet säger att de skäl som anförts för att ett anslag till institutet skulle uppföras på riksstaten inte är tillräckliga, men utskottet har inte på något sätt i sitt resonemang klargjort sin bevisföring därvidlag. Man frågar sig onekligen vilka skäl som skulle anses tillräckliga för att institutet skulle erhålla ett anslag.

Vid flera andra tillfällen har det här i riksdagen motionerats om ett anslag till Religionspedagogiska institutet. Det

Statsbidrag till Religionspedagogiska institutet

är ett institut som bidrar till fortbildning och vidareutbildning av undervisare i kristendomskunskap. En mycket viktig del av institutets kursverksamhet utgörs av religionspedagogiska seminarier för fortbildning av lärare. Vidare hålls metodikseminarier för pedagogisk träning av lärare, vilka har reell kompetens men saknar lärarkompetens genom provår och liknande.

Institutet håller också expertkonferenser och ger ut en skriftserie. Jag vill betona att institutet har både nordiska och andra internationella kontakter. I sommar skall det exempelvis hållas en nordisk konferens i Båstad med representanter för de nordiska länderna. Man står också vid institutet till tjänst med råd, upplysningar och utredningar till enskilda och organisationer. Institutet bedriver sålunda en ganska omfattande serviceverksamhet. Jag behöver väl knappast omtala att institutet också har en samkristen och ekumeniskt upplagd verksamhet.

Det borde väl stå klart att ett institut av detta slag tjänar vår skolas sak, eftersom institutets verksamhet bedrivs av människor som frivilligt gör en insats på pedagogikens område och därigenom också kompletterar samhällets insatser i övrigt.

De ekonomiska resurserna är emellertid alldeles otillräckliga. Kyrkliga arbetsfonden bidrar visserligen med 10 000 kronor, Svenska kyrkans centralråd med 1 000 kronor, något som heter C. L. Lindauers fond med 1 300 kronor, Evangeliska fosterlandsstiftelsen och Svenska missionsförbundet med 500 kronor vardera och några lärarförbund med lika mycket var, men det räcker inte långt. Genom skriftserien har man också fått in drygt 1 000 kronor. Men arbetet växer, och i längden blir det ogörligt att driva verksamheten utan att ha en avlönad biträdande direktor eller en assistent. Likaså måste man räkna med att direktorn inte i längden kan utföra allt arbete utan er-

sättning. Jag vill därför uttrycka förhoppningen att vi i år skall få majoritet för det blygsamma anslag om 30 000 kronor till Religionspedagogiska institutet som det här handlar om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen av herr Virgin m. fl.

I detta anförande, under vilket herr andre vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Nelander*, *Wiklund* i Stockholm, *Rimmerfors*, *Keijer* och *Westberg* (samtliga fp), herrar *Lindberg* och *Josefson* i Arrie (båda cp) samt herrar *Hector* (k) och *Werner* (h).

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Efter den rundmålning av Religionspedagogiska institutets allmänna verksamhet och betydelse, som herr Källstad här gjort, kunde det kanske vara onödigt att orda mer. Men som praktiskt verksam pedagog inom grundskola och gymnasium med ganska lång erfarenhet av lärarutbildning i bl. a. ämnet religionskunskap vill jag ändå understryka det stora behovet av bearbetning av de pedagogiska problem som sammanhänger med religionsundervisningen.

Religionskunskap som skolämne undergår som bekant just nu en mycket genomgripande omvandling både i grundskolan och i gymnasiet. I det senare står lärarna inför en helt ny läroplan, som inte har mycket gemensamt med den gamla och i årtionden tillämpade. Jag vill inte på något sätt förringa vad skolöverstyrelsen kan tänkas åstadkomma eller ta initiativ till i fråga om pedagogisk genomarbetning och handledning, men det står å andra sidan helt klart för mig, att det inte kommer att räcka, om inte de berättigade kraven på pedagogisk aktivitet även i andra ämnen allvarligt skall eftersättas.

Att det pedagogiska greppet om läroböcker i religions- och kristendomskunskap inte alltid är det bästa, är ju nog-

Statsbidrag till Religionspedagogiska institutet

samt omvittnat från många håll, och det tas dessutom beklagligtvis till intäkt för ringaktning för ämnet som sådant. Läroböckerna är emellertid bara en spegel av det otillfredsställande läget på religionspedagogikens fält.

För närvarande utarbetas de första läroböckerna för den helt omlagda undervisningen i religionskunskap på gymnasiet. Önskvärt är, att de kommer att fylla mycket högt ställda krav på pedagogisk reda, pedagogisk inlevelse och objektivitet.

Jag kan för min del inte finna annat än att Religionspedagogiska institutet har en betydelsefull uppgift att fylla inte minst på skolpedagogikens område, så länge andra motsvarande institutioner och arrangemang i statlig regi saknas. Skolöverstyrelsen räcker inte till. De religionsvetenskapliga fakulteterna har pedagogiken endast som en liten del bland många andra uppgifter, och lärarhögskolornas pedagogisk-metodiska verksamhet har ännu inte nått några nämnvärda resultat, tyvärr. Det är möjligt, att religionspedagogiken så småningom — och det är kanske det riktigaste på längre sikt sett — helt kan omhänderhas av nu nämnda statliga organ. Så är emellertid i dagens läge icke fallet, och därför ber också jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Efter dessa tvenne anföranden till förmån för reservationen skall jag inskränka mig till att mycket kort redogöra för varför jag för min del funnit skälen tillräckliga för att även jag skall ansluta mig till reservationen. Det är nämligen så, att jag vid så många tillfällen har fått erfara hurusom lärare uttalat sin stora uppskattning av den verksamhet som bedrivs vid Religionspedagogiska institutet. Jag kan inte åberopa att jag själv tjänstgör som pedagog eller på så sätt kommer i kontakt med denna verksamhet, men när man gång efter annan får träffa dem som har

praktisk pedagogisk verksamhet och som framhåller vilken nytta de har inte minst av den publicistiska verksamhet som institutet bedriver, blir man ju en smula beklämd över att det inte anses möjligt att anslå de pengar det här är fråga om för att hjälpa lärarna i deras betydelsefulla uppgift just beträffande religionsundervisningen.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! För statsutskottets majoritet är detta en principfråga. Vi anser att högre utbildning, forskning och fortbildning av lärare är en statlig angelägenhet — tydligen ansåg herr Nordstrandh det också i princip. Vi är mycket medvetna om att det fortfarande brister en hel del, vilket beror på att vi ännu inte ansett oss ha resurser till mer än vad vi gör på det statliga planet. Vi skall bygga ut denna verksamhet så fort resurserna medger, men vi driver principen om att detta bör vara en statlig verksamhet så långt att vi menar att vi skall satsa resurserna på de så att säga ordinarie vägarna.

Det bedrivs mycken verksamhet i detta land på frivillig väg som är synnerligen samhällsnyttig, och vi hoppas att den skall fortsätta. Vi har i vissa fall möjligheter att med allmänna medel stödja sådan verksamhet — vi ger exempelvis anslag till föreläsningar och kurser. Men vi anser inte att vi kan på statsbudgeten ta upp småanslag till all verksamhet som i och för sig är nyttig och bra. Går verksamheten inte att inordna i några av de stora grupperna får den, som hittills, ske på helt frivillig väg.

Utskottsmajoritetens ställningstagande innebär alltså inte på något sätt ett underkännande av den verksamhet som äger rum. Det är bara så, att vi inte anser att det finns anledning för staten att när det gäller ett område, där staten svarar för den huvudsakliga

Statsbidrag till Religionspedagogiska institutet

verksamheten, också stödja privata institut. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! I principfrågan är fröken Olsson och jag helt ense — det är tydligt. Men jag tycker, att man inte skall driva en princip så in absurdum som fröken Olsson nu gör, ty då blir principer i regel nästan omöjliga att handskas med.

Vi är också överens om att vad statlig myndighet för närvarande kan uträtta på detta angelägna område inte är tillräckligt. Då gör alltså detta privata institut, uppbyggt på frivilliga medel, tills vidare en insats på skolpedagogikens fält som statlig myndighet borde göra. Jag kan inte finna annat än att vi, så länge staten inte kan tillhandahålla det som här behövs, bör understödja institutet och låta det arbeta vidare, gärna med en viss begränsning till det skolpedagogiska fältet — det är detta jag i första hand talar om.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! I anledning av att fröken Olsson sade att detta är en principfråga och att det nu inte finns anledning för staten att bidraga ekonomiskt till ifrågavarande verksamhet vill jag nämna att staten givetvis gör mycket på det allmänna pedagogiska området. Men på detta speciella område — det religionspedagogiska området — görs ingenting från samhällets sida.

Vi har här i riksdagen för kort tid sedan diskuterat liknande frågor. Det gäller t. ex. religionspsykologins fält, där vi inom kort skall företaga en gemensam votering. Och fält av liknande slag är religionsfilosofin och religionssociologin. Just nu gäller det som sagt religionspedagogiken. Jag tycker det är beklagligt att vi inte skall kunna understödja en verksamhet som avser religionen. Det verkar som om det vore alltför känsligt att ge bidrag härvidlag.

Här har vi professor Gösta Lindeskog från Åbo, tidigare docent i Uppsala, som gör en personlig insats av oerhörd intensitet. Professor Bring i Lund, rektorerna Hillerdal i Värnamo och Lilja i Linköping och doktor Sten Rodhe — allesammans gör en insats som närmast kan betraktas som ett offer.

Man kan inte hur länge som helst gå fram på denna väg. Arbetet växer, och det blir ogörligt för institutet att bedriva sin verksamhet utan att på något sätt kunna avlöna sin personal. Därför hoppas både institutet och kristna riksdagsgruppens medlemmar att vi efter flera års försök i riksdagen äntligen skall få ett bidrag till Religionspedagogiska institutets verksamhet.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Jag vill först tacka fröken Olsson för hennes uttalade uppskattning av den verksamhet som Religionspedagogiska institutet bedriver. Då hon på detta sätt har intygat värdet av denna verksamhet vill jag bara tillägga: Nu visar riksdagen bäst sin uppskattning genom att stödja reservationen.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Källstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 41, röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen av herr Virgin m. fl.

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 104 ja och 101 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 6

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till Sveriges folkhögskoleelevers förbund, och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beslutanderätten i ärenden om tillstånd att bearbeta icke inmutningsbara mineralfyndigheter på kronojord.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7**Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

I en den 16 december 1966 dagtecknad proposition, nr 17, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning;

2) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

3) förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för avsättning till särskild nyanskaffningsfond, m. m.;

4) förordning om ändrad lydelse av 3 § 3 mom. och anvisningarna till 3 § förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst;

5) förordning angående ändrad lydelse av 3 § och punkt 1 av anvisningarna till 2 § förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämnning vid taxering för inkomst;

6) lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbetomma allmänna handlingar.

Propositionen hade hänvisats till konstitutionsutskottet såvitt densamma avsåge det ovan under 6) upptagna lagförslaget och i övrigt till bevillningsutskottet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande.

I propositionen föreslås att bestämmelserna i 1960 års förordning med provisoriska bestämmelser om beskattning av aktiebolags och ekonomisk förenings inkomst i vissa fall, den s. k. Annell-lagen, får permanent karaktär och delvis inarbetas i kommunalskattelagen. Samtidigt föreslås att rätt till avdrag för utdelningar på nyemissioner, som nu är begränsad till 4 %, höjs till 5 % och att avdrag får åtnjutas under tio år mot f. n. sex år. Den ökade avdragsmöjligheten för utdelningar föreslås gälla nyemissioner efter den 30 juni 1966.

I propositionen föreslås vidare att Kungl. Maj:t skall få medge rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för avsättning till nyanskaffningsfond. Avsättningen skall avse vinst vid avyttring av rörelse eller del av rörelse, när för-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

säljningen är ett led i en strukturrationalisering som är önskvärd från allmän synpunkt. Fonden skall användas för avskrivning på nyinvesteringar i den kvarvarande rörelsen eller i en ny rörelse.

I förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning var 1, 2 och 4 §§ så lydande.

§ 1.

Vid beräkning av nettointäkt av rörelse eller jordbruksfastighet enligt kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) och förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt äger svenskt aktiebolag erhålla avdrag för utdelning på aktie, för vilken inbetalning skett efter den 30 juni 1966, under förutsättning att, om aktien utgivits i samband med bolagets bildande, ansökan om stiftelsehandlingarnas godkännande för bolagets registrering ingivits till registreringsmyndigheten efter den 30 juni 1966 och, om aktien utgivits i samband med ökning av aktiekapitalet, att beslut om ökningen anmälts för registrering efter nämnda dag.

§ 2.

Avdrag medges för utdelning, som förfallit till betalning under beskattningsåret, och får uppgå till högst fem procent av vad som inbetalats för aktien före beskattningsårets utgång.

Omfattar räkenskapsåret kortare eller längre tid än tolv månader, jämkas avdraget i motsvarande mån.

§ 4.

Avdrag medges för sammanlagt högst tio kalenderår och icke senare än femtonde taxeringsåret efter det år då inbetalning för aktierna först skedde.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta *motioner*, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 685 av herrar Gösta Jacobsson och Brundin samt II: 853 av herr Magnusson i Borås m. fl., vari hemställdts,

1) att riksdagen måtte med ändring av förslagen i propositionen nr 17 besluta,

a) att avdrag enligt förordningen om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning skulle få ske under förutsättning att ansökningshandlingarna vid nybildning av bolag liksom vederbörlig anmälning vid ökning av aktiekapitalet ingivits efter utgången av 1960,

b) att avdrag för utdelning skulle få uppgå till högst 6 procent,

c) att avdrag skulle medges för sammanlagt högst 20 kalenderår och icke senare än tjugofemte taxeringsåret efter det år då inbetalning för aktierna först skedde,

d) att det förhållandet att aktier ägdes av förvaltningsföretag ej i princip skulle föranleda förlust av avdragsrätten, samt

e) att avdragsrätt vid inkomsttaxeringen skulle införas för kostnad för nyemission; ävensom

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar;

II) de likalydande motionerna I: 686 av herr Tistad m. fl. samt II: 854 av herrar Sjönell och Gustafson i Göteborg, vari hemställdts,

1) att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 17 måtte

a) besluta att den i propositionen föreslagna lagstiftningen skulle anses provisorisk i avvaktan på resultatet av nedan under d) nämnd utredning,

b) besluta att avdrag för utdelningar på nyemissioner tills vidare skulle få åtnjutas under sammanlagt högst tjugo år i stället för under högst tio år, som föresloges i propositionen,

c) besluta att avsättning till särskild nyanskaffningsfond inom ett företag i en koncern skulle kunna tillgodogöras även för avskrivning av tillgångar inom ett annat företag i samma koncern, när rekvisiten i övrigt vore uppfyllda,

d) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tilläggsdirektiv till företags-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

skatteutredningen rörande i motionerna begärda utredningsuppdrag,

e) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ytterligare utredning rörande det förslag till alternativ utformning av bestämmelserna om särskild nyanskaffningsfond, som framlagts av KF i remissyttrande över departementspromemorian; samt

2) att vederbörande utskott måtte utarbeta de förslagen här ovan föranledd ändring i propositionens lagtextförslag; ävensom

III) motionen II: 852 av herr *Karlsson* i Huddinge m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 17.

Motionen II: 852 hade såvitt avsåge ändring i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar hänvisats till konstitutionsutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas samt med avslag på motionen II: 852 av herr *Karlsson* i Huddinge m. fl., i vad motionen hänvisats till bevillningsutskottet, ävensom i anledning av de likalydande motionerna I: 686 av herr *Tistad* m. fl. samt II: 854 av herrar *Sjönell* och *Gustafson* i Göteborg — måtte antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning med de ändringar, att 7 § och övergångsbestämmelserna erhöles av utskottet föreslagna lydelse;

2) lag om ändring i kommunalskatte-lagen den 28 september 1928 (nr 370);

3) förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för avsättning till särskild nyanskaffningsfond, m. m. med de ändringar, att 3 och 10 §§ erhöles av utskottet föreslagna lydelse;

4) förordning om ändrad lydelse av

3 § 3 mom. och anvisningarna till 3 § förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst; samt

5) förordning angående ändrad lydelse av 3 § och punkt 1 av anvisningarna till 2 § förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 685 av herrar *Gösta Jacobsson* och *Brundin* samt II: 853 av herr *Magnusson* i Borås m. fl., samt

2) de likalydande motionerna I: 686 av herr *Tistad* m. fl. samt II: 854 av herrar *Sjönell* och *Gustafson* i Göteborg, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka — under återopande av motiveringen i de likalydande motionerna I: 685 av herrar *Gösta Jacobsson* och *Brundin* samt II: 853 av herr *Magnusson* i Borås m. fl. — ansett, att utskottet bort

dels tillstyrka bifall till nämnda motioner, såvitt avsåge förslagen

a) att avdrag enligt förordningen om avdrag vid inkomsttaxering för viss aktieutdelning skulle få ske under förutsättning att ansökningshandlingarna vid nybildning av bolag liksom vederbörlig anmälan vid ökning av aktiekapitalet ingivits efter utgången av 1960 samt

b) att avdrag för utdelning skulle få uppgå till 6 procent,

dels på grund härav hemställa,

att riksdagen måtte antaga i reservationen intaget förslag till lydelse av 1 och 2 §§ förordningen om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning;

2) av herrar *Yngve Nilsson*, *Gösta Jacobsson*, *Erik Filip Petersson*, *Sundin*, *Tistad*, *Magnusson* i Borås, *Gustaf-*

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

son i Göteborg, *Vigelsbo, Enskog* och *Börjesson* i Falköping, vilka — under åberopande av motiveringen i motionerna I: 685 av herrar Gösta Jacobsson och Brundin samt II: 853 av herr Magnusson i Borås m. fl. ävensom i motionerna I: 686 av herr Tistad m. fl. samt II: 854 av herrar Sjönell och Gustafson i Göteborg — ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till nämnda motioner såvitt avsåge förslaget, att avdrag skulle medges för sammanlagt högst 20 kalenderår och icke senare än tjugofemte taxeringsåret efter det år då inbetalning för aktierna först skedde, och på grund härav bort hemställa,

att riksdagen måtte antaga av dessa reservanter framlagt förslag till lydelse av 4 § förordningen om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning;

3) av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson, Erik Filip Petersson, Sundin, Tistad, Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg, *Vigelsbo, Enskog* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett att utskottet under punkten B) bort hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att motionerna I: 685 och II: 853 samt I: 686 och II: 854 i vad de avsåge i reservationen angivna frågor rörande företagets kapitalför-sörjning och dess samband med beskattningen överlämnades till företags-skatteutredningen att beaktas vid det fortsatta utredningsarbetet;

4) av herr *Einar Eriksson*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Sedan långt tillbaka har högerpartiet i motioner föreslagit att dubbelbeskattningen och utdelningen på aktier och andelar i ekonomiska föreningar bör försvinna. De nuvarande bestämmelserna innebär att aktiebolaget först får betala skatt för hela sin vinst, även för den del därav som ut-

delas, och sedan får aktieägaren betala skatt på den utdelning han erhåller. Följden av dessa beskattningsbestämmelser blir att det ställer sig synnerligen dyrbart för ett aktiebolag att tillgodose nya kapitalbehov genom aktieemission. Detta ställer sig betydligt dyrare än upplåning. Om räntan på upplånat kapital är 6 procent, blir kostnaderna för det upplånade kapitalet 6 procent, då räntan är avdragsgill. Om emellertid kapitalanskaffningen sker genom aktieemission, blir kostnaden dubbelt så hög, eftersom bolaget måste betala 50 procent skatt på det belopp som skall utdelas såsom ersättning för det genom aktieemissionen upplånade kapitalet, och kostnaden blir på det sättet 12 procent i stället för 6. Det blir inte heller mycket kvar av en vinst i ett bolag sedan den först beskattats hos bolaget och sedan hos aktieägaren. Om ett bolag har en vinst på 1 000 kronor, som skall delas ut till aktieägaren, tar bolagsskatten bort minst hälften eller 500 kronor. Om sedan dessa resterande 500 kronor skall utdelas till aktieägaren, blir beskattningen beroende av den marginals-katt denne har. För relativt små inkomster är marginals-katten på den erhållna utdelningen ofta 50 procent. Då återstår endast en fjärdedel eller 250 kronor. Om vederbörande emellertid drabbas av 80 procent marginalbeskattning, åtgår 400 kronor till skatt, och det som sedan återstår av en bolagsvinst på 1 000 kronor blir endast 100 kronor.

Det är ganska naturligt att dessa bestämmelser inte befördrar framkomsten av riskvilligt kapital via aktieemissioner. Sedan några år tillbaka har vi haft den s. k. Annell-lagen, vilken inneburit att vid nyemissioner rätt till avdrag för utdelning på aktier förelegat med högst 4 procent under en sexårsperiod. Nu föreslås avdragsrätten höjd till 5 procent under en tidsperiod på tio år.

Behovet av verkligt riskvilligt kapital

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

till näringslivet är alltid stort. Ökat aktiekapital i företagen utgör alltid en styrka. Detta och självfinansiering i övrigt har utgjort ett av de effektivaste medlen för vårt näringslivs utbyggnad. Under efterkrigstiden har emellertid självfinansieringen beskurits i avsevärd grad genom snävare bestämmelser om rätt till avskrivning på maskiner, inventarier och varulager, och dessutom har pensionsavsättningar inom företagen av känd anledning minskat betydligt. Dessa förhållanden motiverar nu mer än väl att dubbelbeskattningen avskaffas så att det via aktieemissioner skall bli möjligt att få fram mera riskvilligt kapital.

I avvaktan på detta har högerpartiet i motion föreslagit att rätten till avdrag vid nyemissioner skall höjas till 6 procent och att den tidsperiod, varunder så får ske, förlänges till 20 år. Den högre avdragsrätten med 6 procent anser vi mycket väl kan motiveras med rätteläget för att aktieemissioner skall kunna hävda sig gentemot obligationslån eller annan upplåning. Beträffande tidsperioden anser vi att 10 år är för kort tid och vi har därför föreslagit 20 år, vilket även föreslagits av folkpartiet och centerpartiet.

Flera remissinstanser har anslutit sig till den av oss framförda synpunkten. Sålunda anser bl. a. Kooperativa förbundet att tiden inte bör sättas kortare än till 20 år, då beslut om nyemissioner i allmänhet fattas i samband med planerad utvidgning av verksamheten och man bör beakta den normala omloppstiden för kapitalet vid en större investering.

För familjeföretagens möjligheter att utnyttja emissioner spelar också den procentuella avdragsrättens höjd och tidsperiodens längd en avsevärd roll. Detta gäller särskilt för de företag som måste förbereda en generationsväxling.

Vi har också yrkat på rätt för företag som under den tid då den s. k. Annell-lagen gällt gjort nyemissioner att

få utnyttja de nya avdragsreglerna. Detta motiveras bl. a. av praktiska skäl, då floran av olika grupper av bolag annars kan bli mycket stor, men det motiveras särskilt av kravet på att hela dubbelbeskattningen inom en snar framtid måste bort.

Detta senare motiv har ytterligare förstärkts sedan riksdagen under fjolåret beslutat införa en evig realisationsvinstbeskattning vid aktieförsäljning. De ytterligt menliga verkningarna härav för näringslivets kapitalförsörjning via aktieemissioner har redan visat sig på ett oroande sätt.

I betänkandet behandlas även ett förslag om rätt till avdrag för avsättningar till en s. k. nyanskaffningsfond. Denna fond skulle under särskilda förhållanden få bildas när ett företag säljes. Vinsten vid försäljningen skulle då få avsättas till denna fond. Vid remissförfarandet har bl. a. Kooperativa förbundet fört fram en tanke på att denna avdragsrätt borde göras generell mot att ett mot skatten svarande belopp deponerades i bank. I reservationen 3 har högerpartiets, folkpartiets och centerpartiets ledamöter föreslagit att denna fråga överlämnas till företagsskatteutredningen att beaktas vid det fortsatta utredningsarbetet.

Herr talman! Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Som herr Magnusson i Borås nämnde behandlar detta betänkande två frågor. Den ena gäller ändringar och förbättringar i den s. k. Annell-lagen och den andra ett nytt förslag om möjligt att avsätta medel till en nyanskaffningsfond.

Beträffande Annell-lagen måste man hälsa med tillfredsställelse dels att det föreslås en höjning av den del av utdelningen som skall vara fri från skatt, dels att den tid under vilken avdrag får göras föreslås förlängd från 6 till 10 år.

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

Från folkpartiet och centerpartiet har dock i motioner föreslagits att tiden utsträcker till 20 år. Motiveringen härför är att det i den departementspromemoria som låg till grund för förslaget hade sagts att man ville ansluta till den tid som vanligen gäller för industriobligationer. För sådana är emellertid 20 år den vanliga tiden, även om det brukar finnas konverteringsrätt efter tio år.

Jag ber i detta avseende, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 2.

Införandet av skattefri avsättning till nyanskaffningsfond måste betraktas som ett framsteg. Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet så till vida har tillstyrkt den motion som har väckts från folkparti- och centerpartihåll, att man vill medge rätt till användning av sådan nyanskaffningsfond även inom annat företag inom en koncern. Detta kommer att ytterligare öka möjligheterna att utnyttja nyanskaffningsfonden, vilket är väsentligt i ett läge då en stark strukturomvandling pågår inom näringslivet.

De föreslagna bestämmelserna har emellertid sina svagheter. Avsättning får ske endast om Kungl. Maj:t ger sitt tillstånd i varje särskilt fall. Det är önskvärt att i så stor utsträckning som möjligt undvika en sådan diskretionär prövning från Kungl. Maj:ts sida. Det är därför som vi i vår motion har pekat på Kooperativa förbundets uppslag, att det skulle finnas en allmän rätt till avsättning till nyanskaffningsfond efter samma principer som nu gäller nyanskaffningsfond för fartyg. För att statsmakterna skulle få garanti för att denna rätt inte användes i syfte att slippa undan skatt skulle säkerhet ställas för att skatten verkligen blir betald för den händelse anskaffningsfonden inte används för sitt syfte. Man skulle alltså ha en allmän rätt, som inte är beroende av någon prövning, men vid sidan därav skulle den möjlighet finnas som föreslås i propositionen.

Om man noterar de förbättringar som propositionens förslag innebär i jämförelse med den ordning som nu gäller, så måste man samtidigt konstatera att någon ordentlig utredning om kapitalförsörjningen i företagen och om de samhällsekonomiska och företagsekonomiska återverkningarna av en permanentning av Annell-lagen inte har företagits i samband med att propositionen har framlagts. Vi anser det vara en brist, som vi påpekar redan när den provisoriska Annell-lagen kom till, och vi menar att den sittande företagsskatteutredningen bör syssla med dessa frågor. Permanentningen av Annell-lagen får alltså inte vara det sista ordet; det måste vara möjligt att sedan företagskatteutredningen ytterligare har gått igenom dessa saker genomföra ändringar i lagstiftningen.

Samma sak gäller också sambandet mellan kapitalförsörjningen över huvudet taget i företagen och skattefrågorna. Vi har i reservation fullföljt ett yrkande som vi hade ställt i folkparti- och centerpartimotioner och begär att man skall låta företagsskatteutredningen utreda kapitalförsörjningens samband med beskattningen. I ett läge med sjunkande självfinansieringsgrad är det en synnerligen aktuell fråga.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall också till reservation 3, bakom vilken står samtliga representanter för oppositionspartierna i utskottet.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Föreliggande regeringsförslag och utskottsbetänkande innebär klara avsteg från en vedertagen ordning här i riksdagen, enligt vilken partiella förändringar inom ett område uppskjuts, om det på området i fråga pågår en utredning. För närvarande pågår en företagsskatteutredning, men här föreslås inte oväsentliga skattelättnader för bolagen, samtidigt som en provisorisk lagstiftning skall göras permanent. Ingen kan bestrida att detta

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

innebär ett föregripande av kommande beslut om företagsbeskattningen i allmänhet.

Detta är en av orsakerna till att jag och några andra ledamöter av kammaren har yrkat avslag på regeringens förslag om permanentning av Annellagen och om ökade beskattningsfavörer åt bolagen. Det innebär inte att vi motsätter oss en förlängning av nuvarande provisorium — det bör givetvis fortsätta tills företagsbeskattningen i dess helhet kommer på riksdagens bord.

Det andra skälet till vårt ställningstagande är att vi inte anser oss kunna försvara skattelättnader för just bolagen — och här rör det sig främst om de stora — i en tid då skattetrycket ökar för löntagare och andra grupper i samhället. Det talas i motiveringen till förslagen om att man vill befördra företagens investeringar. Då förslagen om skattelättnader givetvis har generell innebörd, betyder det att man alltså vill befördra *alla* investeringar. Och vi som trodde att samhällets uppgift var att befördra *vissa* investeringar och att i högre grad koncentrera investeringarna till områden av väsentlig betydelse för samhällsutvecklingen! Enligt regeringens nu framlagda förslag till investeringsbank skall samhället ikläda sig betydande förpliktelser för att hjälpa fram vissa industriella investeringar och näringslivets utveckling, och detta skall bl. a. ske genom betydande insatser av skattemedel. Varför då dessa skatteeftergifter åt bolagen samtidigt som man föregriper en nära förestående behandling av företagsbeskattningen i dess helhet?

Såsom vi har framhållit i vår motion delas vår uppfattning av Landsorganisationen, som i sitt remissutlåtande över den promemoria som utgör regeringsförslagets grundval har uttalat, att man borde uppskjuta hithörande frågors avgörande och behandla dem i samband med en kommande prövning av företagsbeskattningen.

Herr talman! Det framgår av det sagda att jag har om möjligt ännu mindre sympati för reservanternas förslag, som ju går ännu längre än regeringens förslag om skattefavörer. Jag vill med hänvisning till vad jag här har sagt yrka bifall till motion 852 i denna kammare.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Vi har alla ett gemensamt intresse av att vårt lands näringsliv expanderar — det är ju förutsättningen för en fortsatt välfärd — men i dagens situation gäller det också att kunna möta den allt hårdare utländska konkurrensen och lindra den brist på arbetskraft som vi lär få räkna med även i framtiden trots dagens speciella bekymmer. Härtill krävs en starkt ökad kapitalbildning för att vi skall kunna klara de väldiga investeringsbehoven. Industrin måste rationaliseras och strukturförändringar kommer också att kräva allt större investeringar. Långtidsutredningen beräknar att den kapitalbildning som behövs för att öka den totala produktionen med i genomsnitt 4,2 procent per år, som enligt utredningen är riktpunkten, uppgår till 200 miljarder kronor under femårsperioden 1966—1970 mot 150 miljarder under femårsperioden 1961—1965. Det betyder alltså att man behöver en ökad kapitalbildning på 50 miljarder i 1964 års priser för de totala bruttoinvesteringarna.

Det är uppenbart att denna ökning förutsätter ett ökat sparande, men jag vill här betona, att sparandekvoten också glädjande nog har successivt ökat från i genomsnitt cirka 30 procent av bruttonationalinkomsten 1955—1959 till cirka 32,5 procent 1960—1964. Men det är ändå för litet med hänsyn till det oerhörda kapitalbehovet. Sparandet måste öka ytterligare, om vi skall kunna klara de stigande investeringarna och förbättra bytesbalansen.

Så långt är vi alla ense — jag kanske får bortse från kommunisterna efter

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

vad jag hörde av herr Karlssons i Hud- dinge anförande. Jag vet inte om kom- munisterna resonerar som de gjorde en gång i tiden då man sade: Låt Jeru- salem brinna, det spelar inte så stor roll hur det går för näringslivet. Jag förmodar emellertid att det talet inte är populärt hos dagens kommunister. Får jag i alla fall fråga herr Karlsson, om han inte är ense med mig och oss andra socialdemokrater, fastän de bor- gerliga beskyller oss för att inte vara så intresserade av näringslivet, om att vi alla ändå är beroende av industrins utveckling och att vi därför, även om vi har ett privatkapitalistiskt närings- liv, måste stimulera och stärka det på allt sätt. Det kan inte vara något in- tresse för oss att låta det duka under eller att inte göra det möjligt för det att kunna följa med i utvecklingen så att det exempelvis kan konkurrera med utlandet. Huvudsaken är enligt mitt sätt att se inte vem som formellt äger före- tagen. Däremot är det naturligtvis oer- hört betydelsefullt hur företagen drivs och hur produktionsresultatet fördelas, men det är en annan sak.

Även om vi nu, som jag sade här tidi- gare, i stort sett är ense om nödvändig- heten av ökad kapitalbildning och ökat sparande är vi inte överens om hur sparandet skall gå till eller hur närings- livets kapitalförsörjning lämpligast skall tillgodoses. Det har varit strid om den saken i många år, och det kommer att bli så även i framtiden, förmodar jag. Industrins företrädare och de som här i kammaren anser sig vara de verk- liga företrädarna för näringslivet har ju alltid pläderat för en ökad själv- finansiering inom företagen.

Under 1950-talet finansierades indu- striinvesteringarna i mycket hög grad med företagens egna vinstmedel, vilket vi också har understrukit i utskottsut- låtandet. Denna självfinansiering har under 1960-talet successivt minskat ge- nom skärpning av varulagervärderings- reglerna samt begränsning av möjlig-

heterna att göra avsättning till pen- sionsstiftelser ävensom genom minskade vinstmarginaler. Kreditmarknaden har alltså fått klara av en ökad andel av investeringarnas totala finansiering.

Det är dessa omständigheter, behovet av ökad kapitalbildning för fortsatt ra- tionaliseringsverksamhet i dagens si- tuation och den ogynsamma utveck- lingen av företagens finansiella sparande, som aktualiserar bl. a. frågan om ett ökat aktiesparande genom den s. k. Annell-lagen. Den antogs 1960 och inne- bär som bekant att aktiebolag som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk medges rätt till avdrag för utdelning på aktier som inbetalats under tiden 1961 —1967 i samband med nybildning av aktiebolag eller nyemissioner av aktier.

Om ett bolag före lagens tillkomst ville utdela exempelvis 6 procent måste det redovisa en vinst på 12 procent eftersom bolagsskatten tog hälften. Nu slipper man i detta fall genom Annell- lagen ifrån med 8 procent på nyteck- nade aktier under samma förutsättning, varvid de obeskattade medlen kan an- vändas till kapitalbildning. På detta sätt begränsas i viss mån dubbelbeskatt- ningen, vilken som bekant innebär att vinsten beskattas dels hos bolagen och de ekonomiska föreningarna, dels hos delägarna när den utdelas till dessa. Jag vill betona att det här inte är fråga om att avveckla dubbelbeskattningen av bolagens vinster eller ens om att mildra densamma genom att medge visst avdrag för utdelning på allt in- betalat aktiekapital eller att beskatta ut- delad vinst lägre än fonderad vinst. Vad det gäller är att underlätta bola- gens kapitalanskaffning via nyemissio- ner genom att göra denna kapitalan- skaffning mera likvärdig i beskattnings- hänseende med kapitalanskaffning i form av exempelvis obligationslån, vid vilka räntekostnaden är avdragsgill. Detta åstadkommes enklast genom en tidsbegränsad avdragsrätt vid utdelning av nyemissioner enligt Annell-lagen. Vi

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

kan av departementspromemorian se att nyemissionerna mer än fördubblats sedan Annell-lagens tillkomst 1960, så man får väl ändå säga att den har haft en inte obetydlig inverkan.

Nu föreslås i propositionen att lagen blir permanent i stället för som tidigare provisorisk, att avdragen höjs till 5 procent och att de får åtnjutas under högst tio år mot tidigare sex år. Jag hade för min del väntat att detta generösa förslag skulle accepteras utan reservationer, men som vi nyss hörde blev det inte så. Aptiten växer medan man äter, säger ordspråket. Högern yrkar på att man skall höja ytterligare till 6 procent och att bestämmelsen skall gälla emissioner efter år 1960. Samtliga borgerliga ledamöter yrkar dessutom på att avdraget skall medges i högst 20 år. Detta låter ju säga sig, men man måste ta hänsyn till att lagstiftningen inte får äventyra samhällets åtgärder i övrigt för att bevara samhällsekonomisk balans. Jag vill erinra om att riksbanksfullmäktige framhåller, att varje steg till att underlätta aktieemissionerna innebär en försvagning av kreditpolitikens effektivitet, vilket väl ändå är ett obestridligt faktum. Därför måste man gå fram försiktigt, och man kan därför i dagens läge anse 5 procent vara en tolerabel siffra liksom också tidsgränsen tio år. Skattelättnaden får inte störa kapitalmarknaden och försvåra kapitalanskaffning på andra områden, som vi säger. Alltför stora skattelättnader kan också leda till konkurrensrubbingar som vi inte anser önskvärda, nämligen när det gäller dem som har gjort nyemissioner före lagens tillkomst och därför inte har samma gynnsamma förutsättningar. Det ligger väl också mycket i påståendet att om procentsatsen sätts för högt kan bolagen i vissa fall nödgas fastställa en lägre emissionskurs för att kunna utnyttja hela avdraget.

Herr talman! Som tidigare framhållits föreligger ytterligare ett lagförslag,

som innebär rätt till avdrag vid avsättning till nyanskaffningsfond vid avyttring av rörelse eller del av rörelse då försäljningen är ett led i en strukturalisering som är önskvärd ur allmän synpunkt. Fonden skall få användas för avskrivning på nyinvesteringar i den kvarvarande rörelsen eller i en ny rörelse. Utskottet har utvidgat denna rätt till att gälla även nyinvestering inom en koncern. Som alla förstår är detta en försökslagstiftning, och därför bör man enligt vår åsikt inte gå längre förrän man vunnit erfarenhet om hur avdragsrätten fungerar. Av samma skäl vill utskottet inte heller hänskjuta frågan till företagsskatteutredningen. Denna har ju ändå att syssla med frågan om bolagens dubbelbeskattning. Då får man väl också anta att den kommer att noga utreda alla problem som sammanhänger med företagets kapitalbildning.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON i Huddinge (k):

Herr talman! Allt vad herr Brandt inledningsvis sade i anslutning till vad jag sagt gällde, som alla hörde, inte det ärende vi nu behandlar utan regeringens förslag till investeringsbank. Jag kände igen det mesta. Jag skall avslöja för herr Brandt att vi inte kommer att rösta emot regeringens förslag i den frågan. Vi vill tvärtom gå längre än regeringen både i fråga om bankens resurser och över huvud taget när det gäller dess insatser för näringslivets utveckling. Vi är långt ifrån likgiltiga för frågan om näringslivets utveckling och vi anser alltså att samhället bör göra ännu mer för att befordra näringslivets expansion. Däremot har jag naturligtvis en annan uppfattning än herr Brandt när han anser att det inte skulle ha någon större betydelse vem som äger företagen och bestämmer över dem. Men den frågan kan vi väl diskutera en annan gång, exempelvis när för-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

slaget om denna bank skall behandlas av riksdagen.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Herr Brandt sade att införandet av Annell-lagen och förbättringen av denna inte fick uppfattas som någon eftergift i avsikt att mildra dubbelbeskattningen. Det var detta, herr talman, som föranledde mig att åter begära ordet. Att man införde denna lag berodde på att det hade konstaterats att dubbelbeskattningen har ej önskvärda verkningar när det gäller att via aktieemissioner skaffa fram kapital till näringslivets nyinvesteringar eller utvidgningar. Det är därför jag vågar uttala den förhoppningen att den sittande företagsskatteutredningen skall presentera ett förslag som innebär definitivt slopande av denna dubbelbeskattning. Det kan inte vara rimligt att alltfjämt ha den kvar.

Herr Brandt sade i inledningen av sitt anförande — och jag kan mycket väl instämma i de tankegångar han där framförde — att vi har fått en betydligt minskad möjlighet till självfinansiering i näringslivet, vilket gör att en lättare aktieemission är av stor betydelse också i framtiden. Det är ju här som det verkliga riskkapitalet ställs till förfogande, nämligen i form av aktie-teckningar, och därför är det också angeläget att i fortsättningen medverka till att göra bolagen mera stabila genom att de får större aktiekapital. Det är dock en av de allra bästa garantierna för att just dessa företag även i framtiden skall ha möjlighet att stå emot den mycket hårda konkurrens som i dag möter det svenska näringslivet såväl ute på exportmarknaderna som när det gäller att försvara ställningen på den svenska hemmamarknaden.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! När det gäller ändringarna i Annell-lagen har vi i det sjunkande ränteläge som för närvarande

råder nöjt oss med en höjning från 4 till 5 procent som regeringen föreslår. Däremot har vi yrkat att avdragsrätten skall kunna gälla under 20 år. Det har vi gjort därför att utgångspunkten för Kungl. Maj:ts förslag är att man här skall få samstämmighet med den tid som gäller för industriobligationer. Om det nu är så att denna tid är 20 år, borde det ju vara rimligt också utifrån herr Brandts synpunkter att ha tiden 20 år även för aktier. Ja men, säger herr Brandt som utskottets talesman, vi får inte vidtaga några åtgärder som skall kunna minska myndigheternas möjligheter att upprätthålla samhällsekonomisk balans. Det finns ingen i denna kammare som tror att förslaget att utsträcka avdragstiden till 20 år i och för sig skulle innebära något hot mot möjligheterna att upprätthålla samhällsekonomisk balans. Det är tvärtom en ur många synpunkter motiverad åtgärd.

Sedan nämnde herr Brandt företagens självfinansiering. Det verkade nästan som om herr Brandt tyckte att den nuvarande graden eller kanske till och med en lägre grad av självfinansiering skulle vara lämplig. Det hoppas jag inte är fallet, ty det är i alla fall så — som det har sagts många gånger tidigare — att den första frontlinjen mot arbetslösheten går inom företagen själva. Det måste alltid finnas ett eget kapital inom företagen, och det kan inte i alla delar ersättas med upplånat kapital. Därför menar jag att den sjunkande självfinansieringsgraden inom företagen är ett problem för både företagen och de anställda i företagen, vilket man inte utan vidare skall avfärda med att bara konstatera att självfinansieringsgraden sjunker. Inte minst det forsknings- och utvecklingsarbete som är nödvändigt i vår teknokratiska tid måste till stor del finansieras av eget kapital.

Vi motionärer har föreslagit att just denna fråga skall bli föremål för be-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

handling i företagskattutredningen, att vi skall få garantier för detta. Och det är vi inte ensamma om. TCO har i sitt i många stycken mycket kritiska remissyttrande över den statliga investeringsbanken opponerat sig mot den formulering som fanns i en av finansdepartementets promemorior, när det gäller finansieringsgraden, och sagt att man bör ta hänsyn till det investeringsincitament som en ökad självfinansieringsgrad utgör. TCO önskar att denna fråga, bland en del andra, skulle bli föremål för utredning. Jag tycker det är beklagligt att den socialdemokratiska delen av denna kammare inte vill följa TCO:s uppmaning att verkligen se till att denna fråga blir utredd. Alla ledamöter av kammaren kan understryka det kravet genom att rösta på reservationen nr 3.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Till herr Karlsson i Huddinge vill jag erinra att jag åberopade den aktuella kapitalsituationen som motiv för att man nu höjer procentsatserna och även förlänger inbetalningstiden när det gäller Annell-lagen.

Jag vet ju att kommunisterna ständigt talar mot varje förslag om skattelättnader för bolagen. De liksom bortser ifrån att vi sitter på samma gren. Varken kommunisterna eller vi tycker kanske att vi har så stort inflytande över det privata näringslivet, men vi är ju ändå beroende av det. Därför måste det arbeta rationellt. Men sedan skall vi se till att få en riktig fördelning av produktionens frukter.

Den bank, som herr Karlsson i Huddinge förmenade att jag talade om, avvaktar jag naturligtvis med stort intresse, men den kommer inte att kunna lösa alla dessa problem.

Sedan talar herr Gustafson i Göteborg om obligationsräntan. Den ökning som där föreslagits till 10 år har gjorts för att få mera likformighet med t. ex. obligationslånen. Då säger man att ob-

ligationslånen löper på 20 år, och därför borde man förlänga avdragstiden för aktieutdelningarna lika mycket. Jag har försökt att förklara skälen däremot. Även riksbanksfullmäktige har framhållit, att om vi under de 20 åren höjer räntan eller vidtar andra åtgärder för att få en kreditåstramning, så kan det innebära problem att ha en skattelättnad som sträcker sig över en tjuogoårsperiod. Det kan, som riksbanksfullmäktige säger, betyda en försvagning av kreditpolitikens effektivitet. Det är i korthet förklaringen till att man föreslagit 10 i stället för 20 år och till att man över huvud taget inte höjer avdragsprocenten till mer än 5 procent

Beträffande självfinansieringen säger herr Gustafson i Göteborg att den är ett problem — och det erkänner jag gärna. Det medgav jag också indirekt i mitt första anförande. Men jag vill fråga: Kommer en sjunkande självfinansiering att medföra mindre benägenhet hos företagen att investera? Det är möjligt men jag tror det knappast. Om självfinansieringen ökar så innebär det att företagsvinsterna också ökar, liksom även bolags- och företagsförmögenheterna. Men då sker det — såvitt jag kan förstå — antingen på löntagarnas eller konsumenternas bekostnad i form av onödigt höga priser och onödigt låga löner. Det är inte önskvärt ur fördelningssynpunkt, anser vi, men det är naturligtvis en politisk stridsfråga.

Blir investering genom självfinansiering mer rationell? Nej, hävdar jag. Fördelning av investeringarna mellan olika företag kan bli mindre rationell än om den sker via kreditmarknaden. Kapital, som annars ginge ut i den allmänna kreditmarknaden, stannar kvar i företag, som ur samhällets synpunkt inte är de angelägnaste eller rationellast skötta, trots investeringar. Så långt kan jag hålla med herr Karlsson i Huddinge, att vi naturligtvis har främsta intresset av att se till att man kan investera i de företag som sköts rationellast

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

och som ur samhällets synpunkt är de betydelsefullaste.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Brandt säger att en ökad självfinansiering skulle ske på löntagarnas eller konsumenternas bekostnad. Jag anser att den sker på aktieägarnas bekostnad. Under tiden efter det första världskriget konsoliderades inte företagen utan gav stora utdelningar. De delade ut praktiskt taget hela den vinst de hade. Följden blev att när depressionen kom förde den med sig en rad katastrofer. Då lärde sig både företagarna och statsmakterna att det behövs möjligheter till konsolidering. Har vi ett samhälle med konkurrens och med starka fackliga organisationer, så innebär möjligheterna till ökad konsolidering att det blir mindre att dela ut till aktieägarna. Det tycker jag är bra, ty då får företagen ökade möjligheter att investera. Herr Brandt är nog ganska ensam om att tro, att en ökad självfinansieringsgrad inte skulle innebära ett investeringsincitament. Det finns folk som tidigare har sagt, att vi inte får ha så hög självfinansieringsgrad, ty det kommer att stimulera investeringarna för mycket, vilket inte är förenligt med deras syn på politiken.

Vad beträffar det första argument som herr Brandt förde fram, nämligen att en ökad självfinansieringsgrad inte skulle vara investeringsstimulerande, så tror jag nog att herr Brandt tillhör en mycket, mycket liten minoritet.

Det andra argument som herr Brandt nämnde är teoretiskt mycket intressant. Man kan säga att om pengarna inte stannar kvar i företagen utan kommer ut på den allmänna marknaden, sker en strängare räntabilitetsbedömning. Som vi alla vet, bedriver affärsbankerna en mycket sträng och effektiv räntabilitetsbedömning. Teoretiskt låter det väldigt bra, men det finns ju en hel del beslut inom företagen som måste verkställas snabbt, och det gäller inte alltid pro-

jekt, för vilka man kan ge en bankmässig säkerhet. Man vill så att säga inte riskera andra pengar än dem man själv har. Det kan också vara så att de som lånar ut pengar ser på hur stort det egna kapitalet är.

Även om argumentet teoretiskt är mycket intressant, måste man konstatera att det, för att ett företag skall kunna vara dynamiskt och utvecklas, behövs en betydande grad av konsolidering av företaget. Jag tror därför att vi bör eftersträva en ökad självfinansieringsgrad. Jag tror dock inte att vi kan komma tillbaka till en så höggradig självfinansiering som i början av 1950-talet. Den höga självfinansieringsgrad som vi då hade var nog inte i alla avseenden lyckosam. Jag vill inte ha den tillbaka. Det finns dock ett mellanting mellan den nuvarande mycket låga självfinansieringsgraden och den 100-procentiga, där vi får det optimum som ger den bästa utvecklingen inom näringslivet. Dit har vi långt att gå, och därför bör denna fråga utredas.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag kan instämma i vad herr Gustafson i Göteborg har sagt. Emellertid begärde jag ordet, när herr Brandt tog upp självfinansieringsproblemet och försökte göra gällande att en ökad självfinansiering skulle vara till nackdel för löntagarna därigenom att det skulle bli mindre pengar över till löner. Det är en fullständig missuppfattning, herr Brandt. Den minskade självfinansieringen beror ju på att staten tar in mera pengar i skatt från företagen och på det sättet tillför statskassan medel som annars skulle ha fått ligga kvar i företaget.

För näringslivet är det angeläget, vilket herr Gustafson i Göteborg har framhållit, att det finns riskvilligt kapital som i rätta ögonblicket kan stå till företagens förfogande för att göra den rätta investeringen och därmed också skapa möjligheter till ett konkurrens-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

förhållande som gör att full sysselsättning kan upprätthållas. Om vi granskade en mängd olika företag, som tidigare har omhuldat självfinansieringen, så skulle vi snart finna att det är just de företag som har använt sin självfinansieringsmöjlighet till att göra investeringar som skapat möjligheter att upprätthålla en full sysselsättning. Det finns företag som arbetar i branscher med mycket hårt och kärvt konkurrensläge och som tack vare detta förhållande haft möjlighet att överleva uppkomna kriser och ge sina anställda god sysselsättning.

Herr Brandt sade att investeringarna skall ske där det ur samhällets synpunkt är betydelsefullt. Det är ett rätt egendomligt uttalande.

Det måste från samhällets synpunkt vara betydelsefullt om investeringar görs med självfinansierade medel just i sådana företag som därmed skapar sig en möjlighet att överleva i den hårda konkurrensen. Detta är det viktigaste, men jag har en känsla av att herr Brandt, när han talar om från samhällets synpunkt betydelsefulla investeringar, i stället menar vad den socialdemokratiska regeringen finner angeläget. Det är emellertid inte alldeles säkert att man inom regeringskretsen gör den rätta bedömningen av var det skall investeras i framtiden. Troligt är snarare att det går bättre, om hela den bedömning som skall göras fördelas på många händer.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Under 1950-talet hade bolagen denna stora möjlighet till självfinansiering — men hur fungerade den? Jo, man kunde skriva ned lagren avsevärt, man hade rätt till fria avskrivningar av maskiner, inventarier o. s. v. och man skapade stora fonder. I stället kunde man givetvis ha tillverkat varorna billigare för tillfället eller ha betalt ut högre löner.

Vi har aldrig kritiserat att företagen har haft dessa möjligheter. Tvärtom var det väl finansminister Wigforss som en gång lade fram förslaget därom här i riksdagen. Vi ansåg att industrin skulle ha möjligheter till kapitalbildning för att rationalisera och bygga ut. Det är uppenbart, och det är vi alla ense om.

När nu herr Magnusson i Borås säger att många stora företag just tack vare självfinansieringen kan driva en rationell industri, så är detta naturligtvis i och för sig riktigt. Ingen har ju heller bestritt att vissa företag under 1950-talet och tidigare haft möjligheter att fondera medel på grund av de regler för avskrivning, varulagervärdering o. s. v. som gällt och därmed kunnat skaffa sig ett eget kapital, som till 75 à 100 procent möjliggjort investeringarna. Generellt verkar systemet givetvis inte så. Det är obestridligt att det inte går att låta vilka företag som helst skapa fonder på detta sätt — företag som kanske är mindre angelägna ur samhällets synpunkt och fonder som vi inte vet hur de används. Mycket kapital skulle då kunna dras från den allmänna kreditmarknaden och satsas på företag som ur samhällets synpunkt inte är så angelägna, medan mer angelägna företag inte skulle kunna få erforderligt kapital.

En gång hade vi på riksdagens bord ett lagförslag — jag minns inte om det var Annell-lagen — där Kooperativa förbundet angrep självfinansieringspolitiken av just den anledningen att självfinansieringen drog kapital från allmänna kreditmarknaden. Kapitalet stannade kvar i företagen alldeles beroende av hurudana dessa var, och företagen kunde göra på detta sätt därför att de hade en marknad.

Då herr Gustafson i Göteborg säger att självfinansieringen inte sker på löntagarnas utan på aktieägarnas bekostnad medger jag att han i viss mån har rätt. Jag satt med i utredningen om in-

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

vesteringsfonder, som vi en gång fattade beslut om här i riksdagen. Chefen för Grängesbergsbolaget sade då till mig: »Jag hoppas att Brandt är med och hjälper mig, så att vi kan lura aktieägarna.» Man skulle alltså låta pengarna stå kvar i företaget; aktieägarna skulle inte få kännedom om den saken och företaget därför inte behöva betala ut pengarna. Det var en synpunkt som jag principiellt ansåg att jag kunde ansluta mig till. Jag är fullt på det klara med att aktieägarna i viss mån kan luras genom ett sådant tillvägagångssätt. Men jag anser det ändå obestriddligt att självfinansieringsprincipen, sådan den tidigare tillämpades, inte var riktig. Om självfinansieringen får alltför stora mått kan den gå ut över löntagarna eller konsumenterna — det vidhåller jag. Av den anledningen har ju också avskrivningsreglerna skärpts på ett sådant sätt att de inte numera ger samma möjligheter till självfinansiering.

Det är kanske inte så mycket mer att säga i denna fråga, men jag vill ändå ta upp ytterligare en sak.

Herr Magnusson i Borås sade att affärsbankerna, företagsledarna och andra väl ändå borde kunna bedöma dessa ting bättre än regeringen. Jag vill inte alls förneka att det är mycket troligt. Nu förekommer det ju diskussioner av det slaget inom bankvärlden, men jag tror för min del att varken en bankdirektör eller en företagsdirektör, som har att se uteslutade på sitt eget företag, kan bedöma konsekvenserna av den ena eller andra åtgärden ur hela samhällets synpunkt. Då tror jag att regeringen har större förutsättningar att lyckas därmed, t. ex. genom att tillsätta en styrelse som kan behärska hela fältet och se det hela i stort. Jag tror inte att det därigenom blir någon sämre bedömning.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! I ena stunden säger

herr Brandt att en relativt hög självfinansieringsgrad är önskvärd och att han inte kritiserar förekomsten av en sådan, i nästa ögonblick menar han att den har betydande nackdelar. Jag tror att herr Brandt, när han har tillfälle att i lugn och ro studera sina yttranden i denna debatt, kommer att göra den saktliga konklusionen att en högre självfinansieringsgrad än den vi för närvarande har är motiverad.

Herr MAGNUSSON i Borås (h):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer ännu en gång. Herr Brandt talar fortfarande om de företag som ur samhällets synpunkt är betydelsefulla. Jag förstår över huvud taget inte vad det är för slags företag herr Brandt i detta sammanhang syftar på. Det måste väl vara betydelsefullt för samhället att det finns företag som även under de nuvarande mycket hårda konkurrensförhållandena kan drivas och skapa vinster och därmed bereda ett underlag för sin självfinansiering. Jag kan inte förstå annat än att detta måste vara ett verkligt samhällsintresse.

Jag menar att dessa företags verksamhet befordras genom en metod som åtminstone bibehåller några möjligheter till en självfinansiering. Det är detta som jag är angelägen om att understryka. Jag förstår över huvud taget inte herr Brandts resonemang när det gäller vad som ur samhällets synpunkt är av betydelse.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skall avslutningsvis bara göra en liten replik. Jag är självfallet införstådd med att företagen har en viss självfinansieringsgrad, eftersom jag nu har argumenterat för den av finansministern framlagda propositionen, vilken ger möjligheter för företagen till kapitalbildning genom den föreslagna rätten till avdrag för nyemissioner.

Härmed var överläggningen slutad.

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade.

Utskottets hemställan företages till avgörande punktvis. I fråga om punkten A) ställes först propositioner på bifall till eller avslag å det i motionen II: 852 av herr Karlsson i Huddinge m. fl. framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 17. Om detta yrkande avslås upptages de i reservationerna berörda paragraferna i förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning. Slutligen ställes utskottets hemställan under punkten A) i övrigt under proposition i ett sammanhang.

Punkten A

Det i motionen II: 852 framställda yrkandet om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 17

Herr andre vice talmannen gav propositioner på bifall till eller avslag å nämnda yrkande; och avtog kammaren yrkandet i fråga.

1 § förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1) i motsvarande del; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande votersproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 3, såvitt avser 1 § förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voterspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 168 ja och 31 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

2 § förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1) i motsvarande del; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande votersproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 3, såvitt avser 2 § förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Yngve Nilsson m. fl. i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter

Avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m.

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 166 ja och 34 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

4 § förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 2); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets betänkande nr 3, såvitt avser 4 § förslaget till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 2) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna

råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 102 ja och 99 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i övrigt under punkten A

Bifölls.

Punkten B

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 3); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) i utskottets betänkande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 3) av herr Yngve Nilsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 101 ja och 99 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Successiv avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8

Successiv avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner om successiv avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 161 av herr *Ottosson m. fl.* och II: 197 av herr *Nordgren m. fl.* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att motionerna överlämnades till företagskatteutredningen att tagas i beaktande vid fullgörandet av dess uppdrag. I motionerna förordades ett upphävande av dubbelbeskattningen av aktiebolag och ekonomiska föreningar för att dessa skulle kunna beredas tillgång till emissionsmarknaden och därmed möjlighet till en effektivare kapitalförsörjning.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 161 av herr *Ottosson m. fl.* och II: 197 av herr *Nordgren m. fl.* om successiv avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolag icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson* och *Magnusson* i Borås, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 161 av herr *Ottosson m. fl.* och II: 197 av herr *Nordgren m. fl.*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att motionerna överlämnades till företagskatteutredningen att tagas i beaktande vid fullgörandet av dess uppdrag;

2) av herrar *Lundström, Erik Filip Petersson, Sundin, Gustafson* i Göteborg

och *Vigelsbo, fru Nettelbrandt* samt herr *Eriksson* i Bäckmora, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *MAGNUSSON* i Borås (h):

Herr talman! Med hänvisning till den tidigare debatten ber jag bara att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen nr 1.

Herr *ENGVIST* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *GUSTAFSON* i Göteborg (fp):

Herr talman! Det finns en blank reservation fogad till detta betänkande. Den beror på att vi inte har kunnat ansluta oss till den motivering som anförs för avslagsyrkandet i utskottet.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Magnusson* i Borås begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr *Yngve Nilsson m. fl.*

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen till-

Effektivisering av övervakningen inom kriminalvården

kännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Magnusson i Borås begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 153 ja och 33 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning m. m. jämte motion, såvitt ärendet hänvisats till utskottet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Effektivisering av övervakningen inom kriminalvården

Föredrogs allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om effektivisering av övervakningen inom kriminalvården.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr WERNER (h):

Herr talman! Med anledning av den blanka reservation som herr Nilsson i Bäckskille avgivit vill jag ta tillfället i akt att som motionär anföra ett par synpunkter på den mycket viktiga frågan om effektivisering av övervakningen inom kriminalvården.

På känt maner hänvisar utskottet i sin skrivning till en utredning som redan pågår och där man tycks överväga de frågor som har aktualiserats i motion 159 i denna kammare.

Men herr talman, vi har i motionen inte bara aktualiserat en rad frågor utan också angett vissa och välmotive-

rade riktlinjer, enligt vilka man bör söka lösningarna. Det gäller t. ex. arvoden å övervakare. Alla är naturligtvis överens om att nuvarande arvode, 25 kronor per man och månad med utbetalning efter tre år och därefter hård beskattning, är helt orealistiskt. I diskussionen har man talat om en höjning till 30, 40 eller 50 kronor. I denna ersättning, förmodar jag, inbegriper man även kostnader för resor och andra utgifter, som är förenade med uppdraget. Det skall, som vi anför i motionen, stor idealitet till för att på sådana villkor åta sig så svåra och allvarliga vårduppgifter som det här rör sig om.

När utredningsdirektiven talar om upplysning om övervakareuppgifter i rekryteringssyfte räknar man också med att de som engagerar sig i ideellt eller fackligt arbete är mer benägna än andra att ställa sig till förfogande för frivilligt socialt arbete. Detta apostroferande av de ideellt engagerade är en händelse som inte bara ser ut som en tanke. Det för verkligen tanken till de låga arvoden, som jag nämnde är av principiellt annat slag än de som motionärerna anför och förordar.

Vi har som riktpunkt satt 1 000 kronor per man och år i övervakningsarvode. Det är en storleksordning som torde gälla för annan kvalificerad arbetsuppgift på motsvarande vårdområde. Det är finns ingen anledning att man på ett så viktigt fält som kriminalvården i frihet skall åka snålskjuts på idealiteten. Idealitet behövs för det mesta här i livet, men man kan nog bevara idealiteten, även om man får hyggligt betalt.

Även de synpunkter vi anför när det gäller begränsningen av antalet övervakningar har varit värda att beakta i den nämnda utredningen.

Det är värt att lägga märke till att kriminalvårdsstyrelsen, som yttrat sig över motionen, tillstyrkt motionärernas hemställan att motionen måtte överlämnas till utredningen för beaktande. Det

Effektivisering av övervakningen inom kriminalvården

är förvånande att inte utskottet har funnit anledning att följa denna kriminalvårdsstyrelsens rekommendation. Man torde väl kunna utgå från att kriminalvårdsstyrelsen bättre än de flesta känner situationen och behoven både i och utanför utredningen. Utskottet anför att den nämnda utredningen beräknas vara färdig i år. Då är det bara att uttala förhoppningen att så också skall bli fallet, så att dessa viktiga frågor kan lösas.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Werner sade att utskottet »på känt maner» har ansett, att när en fråga är under utredning bör man inte begära en ny utredning i samma ämne. Vi har ansett detta, i synnerhet som motionen var skriven med ledning av utredningsdirektiven och i synnerhet som utredningsdirektiven uppenbarligen har tillkommit efter en direkt beställning från kriminalvårdsstyrelsen, som för ett par år sedan begärde att arvodena till övervakarna skulle höjas — man sade förslagsvis med 100 kronor i månaden, vill jag minnas. Nu överlämnas en motion några månader innan man väntar att utredningen är klar, en motion i vilken inget annat står än som står i direktiven — och i direktiven står inget annat än det som kriminalvårdsstyrelsen begärde för ett par år sedan.

Vi har handlat precis på känt maner, herr Werner, och det är nog det enda riktiga i detta fall. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag skall just inte förlänga debatten men jag känner ett behov av att få använda detta tillfälle att säga att när man i diskussionerna om de frivilliga övervakarnas verksamhet ofta nog har sagt att man hopar uppdrag på dem så att arbetet inte blir ordentligt utfört, så är detta inte riktigt, i varje

fall inte vad beträffar övervakarna inom kriminalvården. Den saken har vi kommit till rätta med för länge sedan, och det finns för övrigt omnämnt i direktiven för utredningen, nämligen att den alldeles övervägande delen av de frivilliga övervakarna har hand om endast ett fåtal fall var.

Jag delar utskottsordförandens åsikt att i det här fallet är det verkligen berättigat att hänvisa till en utredning vars resultat kan väntas när som helst och därmed yrka avslag på motionen. Jag har själv engagerat mig i denna fråga många gånger i riksdagen, men nu tycker jag att frågan ligger så väl till, att man kan vänta sig en positiv behandling i fortsättningen, när betänkandet är framlagt och blivit vederbörligen remissbehandlat. Jag är för min del ganska övertygad om att det framöver kommer att ske betydande förändringar i hela sättet att utnyttja intresset för övervakning bland allmänheten och använda de frivilliga övervakarna.

Herr talman! Det finns därvidlag ytterligare en omständighet som kan bidra till en gynnsam utveckling, nämligen att det just för närvarande föreligger planer på att av de ännu inte särskilt många övervakareföreningarna ute i landet bilda en topporganisation. Förslag härom framläggs just i dagarna. Om det bildas ett sådant riksförbund tror jag att detta i sin tur kommer att bidra till ett effektivare arbete av de frivilliga övervakarna. Det väsentliga är emellertid att det finns en utredning som när som helst kommer att offentliggöras.

Herr WERNER (h):

Herr talman! Jag vill bara ännu en gång anföra att kriminalvårdsstyrelsen har funnit anledning rekommendera att motionerna vidarebefordras till utredningen. Det är rätt märkligt med denna rekommendation om det, som fru Eriksson i Stockholm och herr Wiklund menar, är så självklart att synpunkterna

Interpellation ang. undervisningen i samlevnadsfrågor

i motionerna återfinns i utredningen. Det är här fråga om ett vanskligt fält där både politiker och experter famlar, varför det finns anledning att samla så många synpunkter som möjligt för att finna en lösning. Det är ju inte heller förenat med någon större kostnad eller något större besvär att skicka över motionerna.

Fru ERIKSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Till och med kriminalvårdsstyrelsen kan handla på ett sätt som riksdagen inte alltid finner riktigt.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11

Föredrogs vart efter annat allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att främja produktion av elektriska bilar, och

nr 11, i anledning av väckta motioner om utrustning av bil med förbandslåda.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12

Interpellation ang. undervisningen i samlevnadsfrågor

Ordet lämnades på begäran till

Herr WERNER (h), som yttrade:

Herr talman! Under de senaste åren har aktualiserats en rad oroande sociala företeelser, som visat sig vara synnerligen svåra att bemästra.

Inom ungdomsvärlden framträder den tilltagande brottsligheten med accent på våldsbrott men även meningslös vandalism har tilltagit. Det rikt florerande varuhussnatteriet har blivit brottets förskola. Alkoholmissbruket ödelägger allt fler ungdomar och på sistone har läkemedelsmissbruk och

narkomani gripit omkring sig på ett förlamande och ytterligt ödesdigert sätt.

Vad beträffar hem, äktenskap och kärlekens sammanhang över huvud tycks problematiken också öka. Man kan ha olika meningar om mångahanda i dessa frågor men inte förneka att en misslyckad samlevnad människor emellan kommer mycket lidande åstad.

På våra arbetsplatser finner man inte sällan människor med svåra anpassnings- och samarbetsvärigheter. Där finns människor som av olika skäl inte passar in i arbetslivet och därför lätt blir rov för ensamhet och förtvivlan.

Våra myndigheter griper sig an dessa problem efter hand som de aktualiseras i de enskilda fallen. Framgången är tveksam, ofta beroende på att resurserna att nå ut och ge hjälp sällan är till fyllest. På fält där tveksamhet råder har utredningar tillsatts, vilka föranstaltat om forskning för att skapa klarhet om situationen och lämpliga åtgärder. Vad man emellertid har anledning att efterlysa är en verksamhet av förebyggande natur. De upplysningskampanjer som sker genom skilda myndigheter mot brott, onykterhet, vårdslöshet i trafiken etc. är i och för sig lovvärda, men fråga är, om inte den förebyggande verksamheten måste ligga på ett djupare och mera personligt plan.

För drygt ett år sedan framfördes en motion (II: 49 år 1966) om vidgad och integrerad samlevnadsundervisning i grundskolan. Motionen, som hade undertecknats av representanter från samtliga demokratiska partier, fick en välvillig behandling. Man utgick ifrån att skolöverstyrelsen hade sin uppmärksamhet riktad på dessa frågor.

Motionen gör sig till tolk för uppfattningen att skolan ger alltför knapphändig kunskap i rent medmänniska frågor. De samlevnadsfrågor som behandlas är dels uppspaltade på skilda läroämnen, dels alltför begränsade till omfattning. En undervisning i samlev-

Interpellation ang. undervisningen i samlevnadsfrågor

nadsfrågor på sätt som motionen avser torde ligga helt i linje med grundskolans målsättning att fostra ungdomen till självständighet och gemenskap.

Många av de inledningsvis omnämnda missförhållandena bland unga och äldre bottnar säkerligen i bristande kunskap om livets möjligheter att ge lycka och harmoni i gemenskap med andra människor. Den tomhet och meningslöshet många upplever resulterar lätt i allmän världsloshet med livet och arbetet. De artificiella medel som kan skänka stimulans och eskapism måste i den situationen te sig lockande. För att övervinna blyghet och kontaktbesvär ligger bruket av alkohol och andra stimulansmedel nära till hands. Med en förenklad och förvanskad uppfattning av den gemenskap kärleken kan skänka går man också lätt miste om den trygghet och personlighetsdanning den förtroendefulla kärleken för med sig. Söndring skulle i många hem ha kunnat undvikas om samhället i tid inte bara skänkt viss upplysning utan undervisning och fostran för livets mest grannliga uppgifter. Ett målmedvetet förebyggande och en uppbyggande insats från skolans sida genom kontinuerlig undervisning i samlevnadsfrågor torde löna sig både personellt och ekonomiskt.

Med anledning av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande fråga: .

Kan herr statsrådet upplysa kammaren om vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra undervisningen i samlevnadsfrågor inom skilda skolformer?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 116, till fullmäktige i riksbanken angående användande av riksbankens vinst för år 1966.

§ 14

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 36, angående godkännande av en av Unescos generalkonferens antagen konvention mot diskriminering inom undervisningen,

nr 43, angående ökad utbildning av journalister m. m.,

nr 48, angående hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande,

nr 52, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), m. m.,

nr 56, angående bildande av ett statligt kreditaktiebolag för finansiering av investeringar inom näringslivet,

nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m.,

nr 61, angående delning av byggnadsstyrelseorganisationen, m. m.,

nr 62, angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsstyrelsen m. m.,

nr 63, angående förvärv av Skoklosters slott och samlingar,

nr 64, angående vissa anslag för budgetåret 1967/68 till riksantikvarieämbetet och statens historiska museum,

nr 66, med förslag till förordning om antidumping- och utjämningstull, m. m.,

nr 67, angående vissa anslag till civilförsvaret,

nr 68, angående central administration för hälso- och sjukvården samt socialvården, m. m.,

nr 69, angående vissa anslag till psykiatrisk sjukvård m. m.,

nr 70, angående utbildning av lärare för synskadade och hörselskadade m. m.,

nr 71, angående ytterligare anslag på tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 till studiemedelsfonden,

nr 72, angående vissa pensionsfrågor, m. m.,

nr 73, med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m.,

nr 74, angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m.,

nr 75, med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet samt konsumentvaruforskningen,

nr 76, angående omorganisation av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap,

nr 77, angående sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse, m. m.,

nr 78, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 april 1960 (nr 77) angående byggnadsforskningsavgift,

nr 79, angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten, m. m.,

nr 80, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68,

nr 85, angående vissa åtgärder inom vuxenutbildningens område m. m.,

nr 100, angående riktlinjer för bostadspolitiken, m. m.,

nr 104, angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.,

nr 105, angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67,

nr 108, med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99),

nr 109, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68, samt

nr 110, angående vissa anslagsfrågor rörande försvaret för budgetåret 1967/68.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, angående fortsatt valuta-reglering, motionerna:

nr 898, av herr *Berglund m. fl.*, och nr 899, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 46, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m., motionen nr 900, av herrar *Carlshamre* och *Nordgren*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 47, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, motionerna:

nr 901, av herr *Adamsson m. fl.*,

nr 902, av herr *Josefson* i Arrie *m. fl.*,

nr 903, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, och

nr 904, av herr *Nordgren m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 57, angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation, motionen nr 905, av herr *Nilsson* i Kristianstad *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 16

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 1—5 april 1967 på grund av resa till Helsingfors för deltagande i Nordiska rådets femtonde session.

Stockholm den 29 mars 1967

Tage Erlander

Till Riksdagens andra kammare

För deltagande i sammanträde inom Europarådet anhålles om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 30 mars till och med den 1 april i år.

Stockholm den 29 mars 1967

Gunnar Hedlund

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 24—28 april 1967 för deltagande i or-

dinarie session med Europarådets rådgivande församling.

Stockholm den 29 mars 1967

Daniel Wiklund

Till Riksdagens andra kammare

Härmed begäres ledighet från riksdagsgörömål för deltagande i Nordiska rådets femtonde session i Helsingfors för tiden 1 april—6 april 1967 för

herr Cassel

fru Ekendahl

herr Ohlin

» Skoglund

» Einar Gustafsson i Kårby

» Mellqvist

» Björkman.

För tiden 1 april—5 april 1967 för herr Thapper.

För tiden 5 april—6 april 1967 för herr Kellgren.

Stockholm den 29 mars 1967

Sven Holmstedt

Byrådirektör

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 17

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts sex enkla frågor, nämligen av:

herr *Rimmerfors*, till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående gottgörelse för skada som

åstadkommits av svensk brottsling utomlands,

herr *Gustavsson* i Alvesta, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående gottgörelse för skada genom svensk medborgares brottsliga handling inom eller utom Sverige,

herr *Lindahl*, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående gottgörelse till norsk medborgare i anledning av brott av rymlingar från svensk fängvårdsanstalt,

herr *Fridolfsson* i Stockholm, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående de generella undantagen från investeringsavgiften för vissa byggnadsarbeten,

herr *Norrby*, till hans excellens herr statsministern angående propositionsavlämnandet, och

herr *Gustavsson* i Alvesta, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående viss befogenhet för prövningsnämnd.

§ 18

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 15.48.

In fidem

Sune K. Johansson

Torsdagen den 30 mars

Kl. 15.30

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmanen.

§ 1

Svar på fråga ang. långsiktplaneringen inom skogsindustrin

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Lindström har frågat mig om jag — inför den omstrukturering som förestår inom landets skogsindustri — anser det önskvärt eller rent av nödvändigt med en vidsträckt samverkan mellan olika skogsägarkategorier för att garantera bästa möjliga långsiktplanering och därigenom undvika felinvesteringar.

Jag anser det i hög grad önskvärt att största möjliga samverkan mellan berörda parter äger rum i den långsiktiga planering för skogsindustrins utveckling, som jag menar att framtidsperspektivet motiverar.

Vidare anförde

Herr LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Finansministern är förtjänt av ett uppriktigt tack för det snabba svaret på min fråga. Jag skulle emellertid ha önskat att han sagt att ifrågasvarande samarbete är högst nödvändigt. När nu staten skall agera som en ekonomisk hemsamarit för storindustrin — vilket jag inte anser vara oriktigt — så har man väl all rätt att kräva ett samarbete som leder fram till det för hela samhället bästa resultatet.

Vi har nu iakttagit att när två stora företag inom skogsindustrin ligger i

startgruperna för att bygga ut sina industrier med anlitande av statens hjälp, så sker utbyggnaden nästan vägg i vägg med varandra, och deras råvarubaser ligger saxade i varandra i inlandet. Råvarorna skall nu — efter hand som flottlederna läggs ner — fraktas ned till kusten per bil eller järnväg.

Om det förefunnits ett intimt samarbete mellan dessa stora företag, kunde något av dem lokaliserat sina nya anläggningar till inlandet där man inte har så långa avstånd till en året runt isfri hamn; jag tänker exempelvis på någon hamn i Trondheimsfjorden. Vi har också i mitt hemlän en skogsindustri med halvsekellång yrkestradition, där det skulle vara möjligt att skapa en större och mera bärkraftig enhet, om ett sådant samarbete kunde komma till stånd. I vinter har skeppningarna givetvis gått bra den vanliga vägen, men vi har ju ibland vintrar under vilka skeppningen är stängd under tre eller ända upp till fyra månader om året. Det är mot denna bakgrund som jag framställt min fråga.

Jag ber än en gång att få tacka statsrådet för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. begränsning av de militära övningsprogrammen i vissa fall

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Jansson har frågat mig, om jag anser att i nuvarande

Svar på fråga ang. begränsning av de militära övningsprogrammen i vissa fall läge begränsningar och modifieringar av de militära övningsprogrammen är möjliga där dessa övningar sker under former som stör tiotusentals människors nattsömn och dessutom krossar fönsterrutor och åstadkommer annat obehag.

Med hänsyn till kraven på säkerhet måste övningar i strid under mörker i regel ske på de militära övnings- och skjutfälten. Vissa övnings- och skjutfält är tyvärr så belägna att dessa mörkerövningar medför olägenheter för den kringboende civilbefolkningen. Med hänsyn till kravet att våra förband måste utbildas för mörkerstrid och att skarpskjutning måste ske inom begränsade områden går det emellertid ej att helt eliminera olägenheterna. Kostnader och tidsförluster vid transporter till andra mer avlägset belägna skjutfält är i de flesta fall så stora att sådana transporter kan ske endast i undantagsfall. De militära myndigheterna försöker dock så långt möjligt undvika övningsverksamhet som kan medföra obehag för allmänheten.

För stockholmstraktens del kommer förflyttningen av I 1 och Ing. 1 från Järvafältet att befria befolkningen inom dessa områden från de olägenheter som mörkerövningarna för närvarande medför.

Vidare anförde

Herr JANSSON (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Jag var på väg att konstatera att svaret varken är ja eller nej, men det sista som statsrådet sade: »För stockholmstraktens del kommer förflyttningen av I 1 och Ing. 1 från Järvafältet att befria befolkningen inom dessa områden från de olägenheter som mörkerövningarna för närvarande medför», kan naturligtvis tolkas som ett ja, nämligen att vi inte behöver befara någon upprepning av de olägenheter det här närmast gäller. Det var just Järvafältet

jag hade i tankarna när jag ställde min enkla fråga.

Frågan kan måhända synas vara av relativt ringa storleksordning, men jag har likväl ställt den för att fästa uppmärksamheten på vad jag anser vara en påtaglig nonchalans mot allmänheten från de militära stabernas sida. Det är självfallet svårt för mig att bedöma det ur militär övningssynpunkt berättigade i eller den ekonomiska nödvändigheten av sådana här övningar. Jag ifrågasätter emellertid starkt, om det kan vara nödvändigt att låta övningarna ske under sådana former att tiotusentals människor väcks ur sin nattsömn. I detta fall gällde det personer boende i Solna, Sollentuna och Spånga; jag har för mig att även statsråd fått sin nattsömn störd av dessa övningar! Fönsterrutor krossades i en del lägenheter, och det är ganska besvärligt när sådana skador uppkommer sent på kvällen i februari månad — det var då de aktuella övningarna hölls. Om mörkerövningarna måste genomföras kunde de kanske ha ägt rum litet tidigare på kvällen. Mörkret inträder ju i februari månad redan vid nittontiden, och dessa övningar hölls först mellan klockan 23 och 24.

Övningarna borde rimligen ha kunnat förläggas till en mera passande tid. Och kanske hade vår militära beredskap inte äventyrats, om man rent av avstått från att genomföra dem. Förflyttningen av de militära förbanden från Järvafältet görs väl bl. a. av det skälet att vissa övningsmoment inte längre kan äga rum där. Enligt min mening borde dessa övningar räknas in den kategorin. Jag tror att försvaret kunnat få en moralisk kompensation som uppvägt den eventuellt förlorade militära effektiviteten, om man låtit någon av sina PR-män meddela att man avstod från att genomföra övningarna just på grund av att de kunde störa allmänheten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. undsättning till isolerad öbefolkning genom militär personal

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Öhvall har frågat mig, om jag mot bakgrund av ett i pressen uppmärksammat fall av militär undsättning mellan Hindersön och fastlandet vill redogöra för i vilken utsträckning isolerad öbefolkning exempelvis under förfallstiden kan påräkna militär hjälp i nödsituationer.

Särskilda bestämmelser finns om militär medverkan i civil verksamhet. Sålunda deltar krigsmakten bl. a. i sjö-, flyg- och fjällräddning. Därutöver får militära luftfartyg, efter vederbörande försvarsgrenschefs medgivande, användas i särskilt viktiga och brådskande fall för vissa allmännyttiga ändamål, t. ex. sjuktransporter.

Om det är av otvetydigt värde för utbildningen kan också såsom övningsuppgifter vissa tjänster utföras för civil myndighet eller enskild person.

Bestämmelserna om medverkan i civil verksamhet överses för närvarande bl. a. för att klarlägga vilka instanser som skall besluta i tveksamma fall. Det är dock uppenbart att om en nödsituation uppstår, som inte kan bemästras med civila resurser, kommer militär hjälp att lämnas i den utsträckning som är erforderlig och möjlig.

Vidare anförde

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

Det finns ingen anledning för mig att nu ta upp det enskilda fall jag refererat. Det finns heller ingen anledning att kommentera den makabra händelse som inträffade vid ifrågavarande trans-

port — detta är oväsentligt för den principiella bedömningen.

Från militärt håll har sagts att de bestämmelser som för närvarande finns att tillgå inte är tillräckligt klara. Man har svårt att avgöra i vilken utsträckning man kan bisträcka en isolerad öbefolkning. Nu har en militär chef, som beordrat en sådan hjälpaktion, blivit utsatt för en erinran från MO. Den militäre chefen anser att han handlat enligt sunt förnuft när han biträtt en öbo i trängt läge, men MO menar att han handlat felaktigt, detta tydligen därför att hjälpaktionen inte kan anses som allmännyttig. Det kan uppenbarligen vara besvärligt att bestämma vad som kan anses vara allmännyttigt eller enbart nyttigt i ett sådant här fall. Ofta krävs snabba beslut, och tid för nödigt rådrum ges icke.

Frågan är alltså, om inte reglerna för militär undsättning bör vara så utformade att den som har anförtrots uppdraget att vara chef för ett militärförband också skall anförtros uppgiften att använda sitt sunda förnuft i sådana här situationer. För skärgårdsbefolkningen är det givetvis en väsentlig sak, att man vet med sig att det finns ett militärt förband inom räckhåll, om något oförutsett skulle inträffa under den tid man är isolerad.

Nu säger försvarsministern att bestämmelserna om medverkan i civil verksamhet för närvarande överses bl. a. för att klarlägga vilka instanser som skall besluta i tveksamma fall. Det är dock uppenbart, framhåller han, att om en nödsituation uppstår, som inte kan bemästras med civila resurser, kommer militär hjälp att lämnas i den utsträckning som är erforderlig och möjlig.

Jag uppfattar detta svar som positivt och vill gärna tro att de nya bestämmelserna kommer att få sådan utformning att beslutanderätten i fall av denna typ kommer att decentraliseras.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. underhållet av försvarsmateriel

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Göransson har frågat mig, om jag avser att nu vidta några åtgärder med anledning av den överkapacitet som uppstått när det gäller underhåll av försvarsmateriel eller om jag avser att avvakta pågående utredningar.

Överkapacitet för underhåll av försvarsmateriel finns f. n. på flygvapnets verkstäder. Med anledning härav har flygförvaltningen den 20 januari i år utfärdat nyanställningsstopp vid de centrala flygverkstäderna och flottiljernas verkstäder. Några uppsägningar har inte gjorts. Varsel om uppsägning till den 1 juli har lämnats sju arbetare vid centrala flygverkstaden i Västerås. Friställning av ytterligare personal kan bli aktuell.

Skulle ändrad organisation eller andra omständigheter påkalla det kommer jag att medverka till omplaceringar av personal och andra åtgärder för att underlätta en anpassning till behovet.

Vidare anförde

Herr GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill först tacka försvarsministern för svaret. Det är väl positivt så till vida att om det blir fråga om omplaceringar kommer försvarsministern att medverka. Jag tackar för detta.

Däremot är det en del andra synpunkter, som jag gärna hade önskat att försvarsministern i dag berört. Även om frågan som sådan var ganska allmänt ställd och man knappast kan begära att statsrådet här tar upp hela problemkomplexet, kan man dock av svaret inte undgå att dra vissa slutsatser.

Den första slutsatsen är att försvars-

ministern kommer att medverka till att man medvetet minskar den civilanställda personalen inom försvarets verkstäder till det antal som verkligen behövs. Enligt de varsel som lämnats skall nedskärningen under detta år inte beröra sju arbetare, som försvarsministern säger, utan kanske 400—500 man.

Samtidigt som försvarsministern accepterar denna nedskärning är han beredd att godta och har t. o. m. tillstyrkt en utökning av den verksamhet som pågår inom försvarets område med uppbyggnad av halvstatliga eller låt mig säga halvprivata företag. För mig måste detta framstå som om försvarsministern mer eller mindre underkänner sina egna verkstäders förmåga att från såväl ekonomisk som annan synpunkt konkurrera med privatindustrin.

Jag förstår försvarsministern på ett sätt. Det kan inte vara lätt för honom att med de olika beläggningsprognoser som kommer från förvaltningsmyndigheterna hela tiden hänga med i fråga om behovet av underhållsresurser. Kanske just därför och med hänsyn till att det pågår en hel del utredningar i dessa frågor skulle jag dock önska att svaret i stället hade lytt ungefär så, att försvarsministern avser att nu annullera utfärdade anvisningar om investeringar i nya underhållsresurser och att omedelbart stoppa den pågående omfördelningen av teleunderhållsmateriel från försvarets verkstäder till halvprivata företag samt att de nya objekt som efter hand tillkommer skall tillföras försvarets egna verkstäder, så att dessa optimalt kan utnyttjas.

Jag hoppas att mina konstateranden om det aktuella läget är felaktiga, men innan försvarsministern har vidtagit några åtgärder att hämma den utveckling som är på gång har jag nog tyvärr riktigt beskrivit den situation som vi går till mötes inom försvaret.

Jag tackar än en gång statsrådet för hans svar.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. skyddet mot djurplågeri vid hästsporttävlingar

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Sjöholm har frågat mig, om jag anser att de bestämmelser som har tillskapats som skydd mot djurplågeri vid hästsporttävlingar fungerar tillfredsställande.

De allmänna bestämmelserna i djurskyddslagen gäller också offentliga häst- och ryttartävlingar. Dessa är dessutom underkastade bestämmelserna i 1959 års kungörelse om offentlig förevisning av djur.

Den 1 januari 1967 trädde vissa ändringar i denna kungörelse i kraft, som syftade till att öka skyddet mot djurplågeri vid offentliga tävlingar med djur. För att garantera en sakkunnig och effektiv övervakning av djurens behandling under själva tävlingen skall veterinär alltid närvara vid tävlingen. Denne skall förordnas av veterinärstyrelsen. Om djur utsätts eller befaras kunna bli utsatt för djurplågeri, kan veterinären med omedelbar verkan helt eller delvis förbjuda att tävlingen hålls eller att visst eller vissa djur deltar i tävlingen. Före denna skall tävlingsbanan besiktigas av veterinären.

I överensstämmelse med de nya bestämmelserna har veterinärstyrelsen förordnat banveterinärer och ställföreträdare för dessa vid landets tävlingsbanor för trav- och galoppспорт. Banveterinärer för andra hästsporttävlingar kommer att förordnas i varje särskilt fall innan tävling äger rum.

Med anledning av ett uttalande av 1965 års höstriksdag om angelägenheten av skärpt övervakning från polisens sida i fråga om djurplågeri vid hästtävlingar pågår inom rikspolisstyrelsen arbete med att i samråd med veterinärstyrelsen utfärda anvisningar för att förbättra polistillsynen vid tävlingarna.

Med hänsyn till den korta tid som de nuvarande bestämmelserna varit i kraft är det ännu för tidigt att uttala sig om effekten av de vidtagna åtgärderna.

Vidare anförde

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Tack för det utförliga svaret! Justitieministern lämnar för övrigt alltid utförliga svar, vilket med tacksamhet noteras.

Anledningen till min fråga är att en hel del oro på många håll har försports över att hästsporttävlingar inrymmer vissa former av vad som kan kallas djurplågeri. Man hetsar djuren över deras förmåga, ofta med hjälp av spö. I den paragraf i brottsbalken som handlar om djurplågeri står det dock att överansträngning är en form av djurplågeri.

Det säges från en del håll att hästarna tycker att det är roligt att springa. Hur man vet det, undandrar sig mitt bedömande — man kanske har gjort en gallopundersökning bland tävlingshästarna.

Justitieministern framhåller i svaret att de nuvarande bestämmelserna varit i kraft så kort tid, att det är för tidigt att uttala sig om deras effekt. Det kan visserligen vara sant, men under denna korta tid har många hästsporttävlingar hållits enligt det generella mönstret, varvid man alltså både hetsar hästarna och använder spö. Det kontrollsystem som är uppbyggt är visserligen bra, men de myndigheter som är involverade anser inte att det är djurplågeri om man överanstränger hästarna på detta sätt och slår dem med spö. Det är bra att detta har blivit fastslaget. Själv är jag inte lika övertygad om att det inte är djurplågeri — men det är ju en annan fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

Svar på fråga ang. utredning rörande glesbygdens gymnasiefråga — Svar på fråga ang. beslut om ändring av studiers tidsförläggning

§ 6

Svar på fråga ang. utredning rörande glesbygdens gymnasiefråga

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Wikner har frågat om jag vill lämna en redogörelse över hur långt den kommitté som arbetar inom skolöverstyrelsen med glesbygdens gymnasiefråga (korrespondensgymnasier m. m.) hunnit och när eventuellt ett förslag i denna fråga kommer att läggas fram i riksdagen.

Utredningsarbetet är i det närmaste avslutat och skolöverstyrelsen avser att inom den närmaste framtiden ta ställning i frågan. Därefter ämnar överstyrelsen inkomma till Kungl. Maj:t med förslag i ämnet.

Jag kan därför för dagen inte lämna något besked om när frågan kommer att anmälas för riksdagen.

Vidare anförde

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min enkla fråga. Jag hade visserligen väntat ett något fylligare svar, men det kanske inte går att lämna ett sådant i dagens läge, eftersom utredningen inte har slutfört sitt arbete.

Jag skall villigt erkänna att statsrådet Edenman har hjälpt oss i glesbygderna och framför allt i Sveg med ett korrespondensgymnasium, som vi är mycket glada åt. Både föräldrarna och ungdomarna uppskattar detta gymnasium. Med de långa avstånden i glesbygderna måste det finnas någon form av gymnasium och då helst ett gymnasium i fastare form. Vi väntar med spänning på utredningen angående glesbygdens gymnasiefråga. Studiematerialet från korrespondensinstituten är inte alltid så bra som man kunnat vänta. Därmed intet ont sagt om korrespondensinstitu-

ten, men de kanske behöver följa upp och förnya kurserna.

Om gymnasieorten ligger i närheten av hemmet, så att föräldrarna får daglig kontakt med barnen, blir studieresultatet bättre. Det gäller framför allt de två första åren i gymnasiet. Jag är medveten om att detta inte går att ordna för alla barn — man måste väga fördelar och nackdelar mot varandra. Även kostnadsfrågan kommer in i bilden. Kostnaderna skall ju inte få ha någon avgörande betydelse beträffande undervisningen för dem som bor i glesbygderna. Det har tydligt sagts ifrån även av skolöverstyrelsen.

Gymnasiernas ämnesdifferentiering är också en viktig sak i detta sammanhang. På grund av olikheten i befolkningstäthet kan vi inte fordra samma differentiering i alla gymnasier. Här möter åter en avvägningsfråga.

Vi i glesbygderna är angelägna om att allt göres för att lösa gymnasiefrågan så bra som möjligt, och det är också brådskande att någonting sker.

Jag har nu fått besked om vad jag tidigare inte visste eller trodde, nämligen att utredningsarbetet beträffande glesbygdens gymnasiefråga är i det närmaste avslutat och att skolöverstyrelsen har för avsikt att inom den närmaste framtiden ta ställning i ärendet samt därefter inkomma till Kungl. Maj:t med ett förslag. Jag hade faktiskt fått en vink om att saken lagts på is tills vidare, och därför är det glädjande att höra att utredningen snart är slutförd och att vi kanske kan få ett resultat som vi är nöjda med.

Jag ber än en gång att få tacka statsrådet för svaret, trots att det inte var så fylligt som jag hade hoppats.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. beslut om ändring av studiers tidsförläggning

Ordet lämnades på begäran till

Svar på fråga ang. beslut om ändring av studiers tidsförläggning

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Krönmark har frågat mig, om jag anser att det ligger i linje med skolreformens intentioner att utan utredningar lägga om studiernas tidsförläggning inom en region och att tidsbinda detta till fem år.

Jag anser inte att det strider mot skolreformens intentioner, om en skolstyrelse, som enligt skolstadgan har att bestämma den dagliga undervisningstidens förläggning, på försök inför viss skiftläsning. För att det skall vara möjligt att rätt bedöma resultatet av en sådan försöksverksamhet bör den bedrivas under en inte alltför kort tidsperiod. Om vederbörande skolstyrelse finner att försöksverksamheten bör avbrytas kan den emellertid besluta därom och den är således ej bunden av sitt tidigare beslut om att verksamheten skall pågå under en viss tid.

Vidare anförde:

Herr KRÖNMARK (h):

Herr talman! Jag tackar ecklesiastikministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag framställde frågan är som vi alla vet det s. k. Hultsfredsfallet, där en skolstyrelse utan några egentliga utredningar — såsom det förefaller — har fattat principbeslut om en försöksverksamhet under fem år med s. k. saxad undervisning. Detta har framställts som något nytt och progressivt. Jag vill emellertid hävda att det är inte något nytt. Det finns rika erfarenheter av saxad undervisning. Jag kan nämna att jag började min skolgång i en B-skola med saxad undervisning, som på sin tid framstod som en förbättring. Den frångick man emellertid sedermera till förmån för en normal arbetsdag för samtliga elever.

Jag är fullt medveten om att det är besvärligt att klara finansieringen för de ändringar som grundskolereformen medför, och jag kan också acceptera det

här påtalade tillvägagångssättet som en nödlösning för att klara sig ur ett prekärt läge. Men jag är, herr statsråd, litet orolig för att det kan bli så, att kommuner där man tagit på sig mycket stora investeringar för en utbyggnad av skolorganisationen utnyttjar denna möjlighet att införa saxad undervisning i alltför stor utsträckning.

Skall det bedrivas en försöksverksamhet av detta slag, så är det väl lämpligt att förlägga den till någon ort där de negativa verkningarna blir så obetydliga som möjligt. I detta fall rör det sig om ett gymnasium, som kanske har den allra största andelen resande elever i detta land över huvud taget.

Vidare undrar jag, herr statsråd, om det ligger i linje med skolreformens intentioner att eleverna blir tvungna vistas i skolmiljö nio, tio timmar om dygnet. Det var väl ändå inte på det sättet vi hade tänkt oss skolreformen.

Att saken är illa förberedd visar också den starka opinionen bland elever, målsmän och kommunalmän som förmärkts på ort och ställe.

Jag noterar emellertid med tillfredsställelse den passus i slutet av statsrådets svar, där han säger att skolstyrelsen givetvis inte är bunden att fortsätta bedriva försöksverksamheten i fem år utan kan ompröva frågan, om systemet visar sig få negativa verkningar.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Att från regeringens sida eller från centrala myndigheters sida fördöma ett sådant här försök är väl praktiskt taget omöjligt. Däremot, herr Krönmark, är det självfallet att vi inte kan sätta verksamheten i system. — Skolarbetstidsutredningen har för en halvtimme sedan till mig överlämnat sitt betänkande där bl. a. frågan om skiftläsning behandlas. Utredningen tillstyrker inte i princip att systemet skall tillämpas över hela linjen men kan tänka sig att det av prak-

Svar på fråga ang. målsmännens representation i samarbetsnämnd vid skolenhet
tiska och speciella skäl införs på vissa orter.

Jag har i min hand senaste numret av tidningen SKOLvärlden, där skolstyrelsens ordförande i Hultsfred bl. a. uttalar: »Om förslaget genomförs som vi tänkt understiger den årliga vinsten inte en miljon kronor. Vinsten uppstår nämligen i form av minskad avskrivning av nerlagt kapital på skolbyggen, räntan på kapitalet samt minskade driftkostnader, bl. a. lägre utgifter för värmeförbrukningen.

Vi räknar också med att kunna sänka elevavgiften med ca 300 kr. per år för angränsande kommuner som nu har sina elever i Hultsfreds grundskola eller gymnasium. Det saxade skolschemat förutsätter också en mindre busspark än den som nu betjänar alla våra resande elever. Transportbesparingarna uppgår till 400 000—500 000 kr. om året.»

Som herr Krönmark vet har det varit ganska bråkigt innan dessa elevavgifter kunde fastställas, och det är alltså ett positivt inslag i bilden att en lösning kunnat nås.

Men som sagt: detta är ett isolerat försök. Det har väckt stor uppmärksamhet, och jag tycker att man på orten själv skall få avgöra saken. Vi bör inte sätta några käppar i hjulet men inte heller ge saken någon speciell välsignelse.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Svar på fråga ang. målsmännens representation i samarbetsnämnd vid skolenhet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat om jag skulle vilja medverka till att representanter för målsmännen be-

reds fast plats i samarbetsnämnd vid skolenhet med gymnasium, fackskola och yrkesskola.

Jag vill först erinra om att i samarbetsnämnd ingår rektor, två lärare, två elever samt två ledamöter utsedda av skolstyrelsen. Denna sammansättning fann riksdagen vid behandlingen av gymnasiepropositionen och motionsvis framställda yrkanden om målsmannarepresentation i samarbetsnämnden tills vidare vara den lämpligaste. I anslutning till diskussionen om målsmännens medverkan konstaterade riksdagen att varken denna kategori eller andra grupper som deltar i skolans arbete eller är nära berörda därav avsetts ingå i samarbetsnämnden. Riksdagen betonade dock, liksom propositionen, vikten av att nämnden höll kontakt med sådana grupper, särskilt med föräldrarna, och beredde dem tillfälle att medverka i nämndens arbete. Det var också enligt riksdagens mening angeläget att det nya organet först fick pröva sig fram och att man sedermera på grund av erfarenheterna övervägde om kretsen av ledamöter borde utvidgas.

Erfarenheterna av samarbetsnämnderna, vilkas verksamhet börjat innevarande läsår, är helt naturligt ännu inte tillräckliga som underlag för en omprövning av organets sammansättning. Tills vidare vill jag därför endast ånyo understryka vikten av att samarbetsnämnderna håller kontakt med föräldrar och andra, som deltar i eller berörs av skolans verksamhet.

Vidare anförde

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka ecklesiastikministern för svaret, som innehöll ungefär vad jag hade väntat.

Det mest positiva finns alldeles i slutet av svaret. Jag syftar på orden »tills vidare», som ju inger vissa förhoppningar. Jag skulle dock vilja säga att det

Svar på fråga ang. föreslagen köttrealisation

förefaller mig som om kraven från målsmannahåll på fast representation — det är detta det rör sig om, ty i övrigt kan ju föräldrar få vara närvarande — är så starka att en delreform faktiskt bör övervägas redan nu. Jag vill erinra om att remissinstansernas meningar var delade. Åtskilliga remissinstanser uttalade i sina yttranden över gymnasieberedningens betänkande att målsmännen borde få representation i samarbetsnämnderna. Och jag har med viss tillfredsställelse konstaterat att en av gymnasiutredningens ledamöter — litet sent visserligen — nu har ändrat uppfattning på denna punkt och säger sig väl förstå önskemålet att målsmännen skall bli med i samarbetsnämndernas reguljära arbete. Å andra sidan förstår jag mycket väl vad som framhålls i svaret, nämligen att man måste låta nämnderna arbeta något mera innan man vill ta ny ställning till dem.

Jag skulle avslutningsvis vilja fästa ekklesiastikministerns uppmärksamhet på ett uttalande av skolöverstyrelsens chef nyligen, i vilket han på tal om revisionen av grundskolans läroplan sagt att sedan skolöverstyrelsen nu strax är färdig med ett förslag till en sådan revision man skulle gripa sig an med en översyn av det nya gymnasiet, där redan mycket är föråldrat. Detta är litet överraskande när endast den första årskursen snart har kommit till slutet.

Men kan man från ansvarigt håll tänka sig en sådan ändring av gymnasiets läroplan och organisation, tycker jag att orden »tills vidare» i svaret skulle kunna få markera en mycket kort tidsperiod innan vi får en delreform.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 9

Svar på fråga ang. föreslagen köttrealisation

Ordet lämnades på begäran till

Herr statsrådet NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Fru Sundberg har frågat jordbruksministern om han är beredd att, sedan den i samband med beslutet om slaktdjursavgifter föreslagna köttrealisationen ägt rum, lämna riksdagen en redogörelse för vunna erfarenheter och effekter.

Jordbruksministern, som inte har tillfälle här närvara, har bett mig meddela att hans svar är ja.

Vidare anförde

Fru SUNDBERG (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret som gav mig det glädjande beskedet att jordbruksministern avser att lämna en redogörelse för erfarenheterna av den köttrealisation som börjar nästa vecka.

Orsaken till att jag ställde frågan var jordbruksministerns proposition om de höjda slaktdjursavgifterna, vari statsrådet konstaterar att den kommande köttrealisationen visserligen skulle få positiv betydelse för konsumenterna men att det däremot var svårt att i förväg fastställa de olägenheter som kommer att uppstå för jordbruket, bl. a. genom ökade svårigheter att avsätta fläsk.

Vi har för tillfället överproduktion av både fläsk och kött samtidigt som en import, i synnerhet från Australien, ytterligare försvårar situationen. Om inte svenska folket i oanat hög grad ökar såväl storleken som antalet av sina köttportioner under realisationstiden, måste konsekvensen bli att färskt kött måste frysas in samtidigt som fryst reakt kött tages ut ur fryshusen. Det köttet kommer inte att kunna realiseras, eftersom mängden på förhand är bestämd till 2 500 ton.

Enligt beräkningar kommer köttrealisationen sannolikt att öka kostnaderna för svensk kötthandel med någonting mellan 5 och 10 miljoner kronor

Svar på fråga ang. sjukpenning till kroniskt njursjuka personer

jämfört med exportalternativet. I så fall kommer konsumenterna ändå att få stå för ökade kostnader. Med nuvarande strukturförändring på jordbrukets område och med den höga utslaktningen, under årets första två månader 12 000 kor — motsvarande siffra förra året var 4 000 —, måste givetvis olika utvägar prövas för att hålla de totala förlusterna så låga som möjligt.

Jag vill dock säga att det är av stort intresse att i samband med den kommande köttrealisationen försöka konstatera, om denna kommer att få en mer än temporärt konsumtionshöjande effekt. I så fall kommer den även för jordbrukets del att bli av värde.

Ur konsumtionssynpunkt vill jag också betona kvalitetskravet. Vi kan i Sverige producera ett förstklassigt kött, och det åligger statsmakterna att tillse att man inte genom specifika åtgärder förhindrar att dessa kvaliteter kommer konsumenterna till godo. Att det är ett svårlöst problem är jag medveten om, speciellt med den nuvarande produktionsomläggningen. Därför kommer såväl producenter som konsumenter att med stort intresse ta del av den av statsrådet utlovade redogörelsen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 10

Svar på fråga ang. sjukpenning till kroniskt njursjuka personer

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Blidfors har frågat, om jag överväger åtgärder så att kroniskt njursjuka som regelbundet behandlas under en dag vid sjukhus kan erhålla sjukpenning.

Överläkaren vid sjukhuset i Lund, professor Nils Alwall, har nyligen gjort en framställning till mig i detta ämne. Framställningen har remitterats

till riksförsäkringsverket. Åtgärder är alltså vidtagna för att denna fråga skall bli prövad.

Vidare anförde

Herr BLIDFORS (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min enkla fråga. Anledningen till att jag har ställt den är det förhållandet att kroniskt njursjuka har hamnat i en besvärlig ekonomisk situation på grund av de nya bestämmelserna för erhållande av sjukpenning.

Ett exempel kanske bäst belyser denna frågeställning. Patienten som jag tänker på är kroniskt njursjuk och behandlas med s. k. konstgjord njure. Det är helt enkelt ett livsvillkor, eftersom hans egna njurar inte fungerar tillfredsställande. Två gånger i veckan — varje tisdag och varje fredag — reser han in till lasarettet för s. k. dialysbehandling, vilken pågår hela dagen. När behandlingen är slut på kvällen reser han hem och är fullt arbetsför, men efter några dagar måste han återvända för ny behandling. Detta upprepas vecka efter vecka. Under ett år kommer det att kräva ungefär 100 sjukdagar, men någon sjukpenning utbetalas inte, eftersom det är fråga om en enda dags behandling vid varje tillfälle. I detta fall skulle det annars ha varit aktuellt med en sjukpenning på ungefär 40 kronor om dagen. Någon lön får vederbörande naturligtvis inte från sin arbetsgivare när han vistas på sjukhuset. Det paradoxala är att han tidigare erhöi sjukpenning.

Detta, herr talman, är inte något unikt fall. Det finns många liknande vid de av våra sjukhus som har resurser för att ge dialysbehandling — alla sjukhus har inte detta — genom vilken patienterna kan hållas vid liv och full arbetsförmåga i årtal.

Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, som visar att han har saken un-

Svar på interpellation ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen — Vid remiss av propositioner

der prövning. Detta inger mig förhoppning om att det skall bli möjligt att lösa detta problem och bereda rättvisa även åt dessa patienter, som vi så att säga glömde bort vid den nya lagens tillkomst.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 11

Meddelande ang. arbetsplenium

Herr ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Enligt den preliminära planen skall fredagen den 7 april anordnas antingen ett arbetsplenium med början kl. 11.00 eller ett bordläggningsplenium med början kl. 14.00. Såvitt nu kan bedömas på grundval av uppgifter om bordläggning av utlåtanden från utskotten blir det erforderligt att i enlighet med förstnämnda alternativ anordna arbetsplenium fredagen den 7 april kl. 11.00.

§ 12

Svar på interpellation ang. tillämpningen av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Andersson i Örebro har frågat mig, om jag avser att vidtaga någon åtgärd — t. ex. genom att föreslå en lägsta värdegräns som förutsättning för tillämpning av reduceringsregeln enligt varuskatteförordningen — i syfte att undanröja de ofta besvärande verkningarna av den nya tolkningen av reduceringsregeln i 18 § 3 mom. varuskatteförordningen.

Det spørsmål herr Andersson avser behandlas i proposition nr 47 till årets riksdag, och jag får hänvisa till de förslag som lagts fram däri.

Vidare anförde

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min interpellation. Jag är glad över att vi har fått proposition nr 47, som undanröjer de problem som har drabbat olika branscher framför allt med anledning av regeringsrättens utslag den 2 juni 1966, vilket medförde att tolkningen av reduceringsregeln förändrades till att även avse inventarier som omkostnadsbokföres och alltså ej aktiveras från bokförings-synpunkt. Det finns anledning att återkomma till frågan när propositionen skall behandlas.

Jag ber än en gång att få tacka finansministern för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 13

Vid remiss av propositioner

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 36, angående godkännande av en av Unescos generalkonferens antagen konvention mot diskriminering inom undervisningen; och anförde därvid:

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Kammaren står nu i begrepp att på en gång remittera 32 nya propositioner till utskotten — propositioner som kom riksdagsledamöterna till handa under påskhelgen. Enligt en samtidigt överlämnad förteckning är ytterligare cirka 50 propositioner att vänta. Åtskilliga av dessa är av betydande omfång och gäller väsentliga frågor inte enbart för nästkommande budgetår utan även för den framtida politiken. Av dem som redan lämnats skall jag endast nämna den synnerligen kontroversiella frågan om den nya statliga storkreditbanken, bostadspolitiken, försvaret, en central administration för

Vid remiss av propositioner

hälso- och sjukvården samt socialvården, lantbruksnämndernas organisation, åtgärder på vuxenutbildningens område m. fl. Bland kommande viktiga förslag kan nämnas den kommunala förköpsrätten, hastighetsbegränsningen, riktlinjer för jordbrukspolitik och den sedvanliga kompletteringspropositionen.

Mot denna bakgrund, ärade kammarledamöter, kan det näppeligen hävdas att regeringen gör vad på den ankommer för att göra det möjligt för riksdagen att fullgöra den omsorgsfulla granskning av Kungl. Maj:ts förslag som tillkommer riksdagen. Denna strida flod av nya, stora propositioner — det har varit som att öppna en dammlucka i kanslihuset — kommer oundvikligen att innebära att slutet av vårsessionen tvärt emot tidigare deklarerade avsikter — senast förra året i maj av hans excellens statsministern — blir mera jäktigt än på många år. Arbetet i utskotten kommer att forceras och bli mindre grundligt, debatterna i kamrarna att vingklippas.

Riksdagens ledamöter, särskilt de som tillhör Kungl. Maj:ts mest lojala opposition, har rätt att begära att de får nödig tid att penetrera propositionerna och presentera alternativ och ändringsförslag. I slutet av detta plenum kommer jag att hemställa om nödvändig förlängd motionstid i anledning av tio större propositioner. Detta medför i sin tur att arbetet i utskotten kommer att bedrivas under ännu starkare tidspress.

Det kan även nämnas att talmanskonferensen vid ett sammanträde i mitten av februari tog upp frågan till behandling. Talmanskonferensen konstaterade då att den dittills inträdda smärre eftersläpningen i årets propositionsavlämnande inte gav anledning till något särskilt uttalande. Men, sade talmanskonferensen, utvecklingen under återstoden av sessionen måste följas med största uppmärksamhet. Den följande utvecklingen föranledde talmanskonferensen

att på nytt ta upp frågan den 15 mars. Därvid beslöts att man skulle diskutera frågan med statsministern, och detta samtal ägde rum i går.

Att utvecklingen inger oro kan man förstå när man studerar tidpunkterna för avlämnandet och förseningarna av propositionerna. Enligt den förteckning som vi erhöll i januari över aviserade propositioner skulle 95 avlämnas före den 22 mars. Den 29 mars hade 13 propositioner ännu inte kommit kamrarna till handa. Av under tiden 11 januari — 22 mars avlämnade 82 propositioner var 50 försenade, alltså avlämnade efter i propositionsförteckningen angiven tidpunkt. Det har förekommit förseningar på upp till 29 dagar. 8 propositioner var försenade mer än 20 dagar. 10 dagars försening eller mer gällde för 21 propositioner. I rättvisans namn skall jag dock nämna, att 8 propositioner av totalt 82 avlämnades tidigare än som aviserats.

Med tanke på den kommande arbetsbelastningen i riksdagen bör också nämnas att 60 interpellationer ännu inte besvarats.

Det sena avlämnandet av stora och viktiga propositioner och den dåliga spridningen har ofta påtalats i riksdagen. Även riksdagens organisationsutredning och arbetsgruppen för riksdagens arbetsformer i den kommande enkammarriksdagen har ägnat dessa frågor stor uppmärksamhet. Syftet med dessa undersökningar har varit att få en jämnare arbetsfördelning över hela sessionen. Att döma av utvecklingen i år synes förhållandena snarast ha förvärrats trots statsministerns löfte i maj förra året.

Utskotten får nu överväga om och i vilken utsträckning behandlingen av en del propositioner kan uppskjutas till höstsessionen. Vid det sammanträde med talmanskonferensen i februari, som jag tidigare nämnt, uttalades att möjligheterna att uppskjuta ärenden till hösten borde tillvaratagas i största möjliga

Vid remiss av propositioner

utsträckning. Jag hoppas att så kommer att ske, så att vi så långt möjligt kan bryta den hets och det jäkt som trots alla goda föresatser och löften synes vara vårsessionernas eviga melodi.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Med understrykande av de upplysningar som herr Björkman här lämnat vill även jag starkt framhålla det otillfredsställande tillstånd beträffande riksdagens arbetsförhållanden som det sena propositionsavlämnandet medför.

Det är uppenbart att riksdagens ledamöter har mycket svårt att få tiden att räcka till för en grundlig motionsförberedelse. Denna är en väsentlig del av riksdagens arbete. Det gäller ju för oss inte bara att läsa ett par tusen sidor ur kungliga propositioner, som plötsligt hamnar på vårt bord. Nu tror jag inte att alla läser samtliga sidor, men många måste ändå läsa en icke ringa del. Arbetet med motionerna är ju ett försök att utarbeta alternativ till förslag på vilka regeringen och dess ämbetsmannastab har arbetat under månader och år. Det framstår som ytterst olämpligt att riksdagsmännen skall behöva forcera detta arbete.

Det är ingalunda tillräckligt att läsa enbart propositionerna. Numera tillämnar ju Kungl. Maj:t en sådan praxis, att man gör mycket korta sammanfattningar av en hel del remissyttranden. Statsrådet Nilsson, som befann sig här i kammaren för en stund sedan, lär ha gjort en insats för att förkorta sammanfattningarna av remissyttrandena. På det sättet blir propositionerna dock inte tillräckligt upplysande, och riksdagens ledamöter blir därför tvungna att i ökad utsträckning studera remissyttrandena in extenso. Även detta tar naturligtvis avsevärd tid.

Som herr Björkman antydde tycks det nu ha blivit så, att fler och viktigare propositioner än på länge har avlämnats

under den sista veckan för propositioners avlämnande. Under de senaste tre åren har antalet varit respektive 18, 24 och 33 propositioner, d. v. s. nära en fördubbling i år jämfört med för två år sedan. Och man kan ju inte säga att propositionerna i år i genomsnitt är mindre betydelsefulla eller kräver mindre arbete än normalt. Snarare förhåller det sig tvärtom.

Herr talman! Jag tror det är nödvändigt att vi konstaterar, att bakom detta regeringens förfaringssätt ligger otillräcklig hänsyn till riksdagens arbetsförhållanden. Man kan låta utredningar arbeta i årtal och låta bearbetningen inom departementen dra ut över månader, men sedan skall riksdagen på några veckor klara av ett stort antal viktiga spörsmål. Det går absolut inte att hävda att inte regeringen genom att koncentrera arbetet på de tidigare stadierna skulle kunna se till att man undgick den kraftiga begränsningen av den arbetstid som riksdagen får till sitt förfogande för behandlingen av propositionerna. Det är knappast någon av dessa stora frågor som inte i årtal bearbetats i utredningar av olika slag och i departementen. Det kan inte vara nödvändigt då att riksdagen skall ha — efter motionstidens utgång — cirka sex veckor till förfogande för behandling av samtliga frågor. Och under motions-tiden blir ju arbetsmöjligheterna otillräckliga på grund av propositionernas stora antal.

Härtill får läggas att antalet ej besvarade interpellationer i själva verket är mycket betydande — ett sextiotal. Det är önskvärt att det blir tillfälle till interpellationsdebatter där även andra än interpellanterna deltar. Inom parentes vill jag påpeka att den metod att under loppet av en stor riksdagsdebatt passa på att besvara interpellationer, som ibland används, inte är tillfredsställande. För det första får interpellanten i sådana fall inte möjlighet att annat än genom utnyttjande av replikrätten kom-

Vid remiss av propositioner

mentera vad vederbörande statsråd säger. För det andra får andra ledamöter av kammaren inte normalt samma möjligheter som i en vanlig interpellationsdebatt — de kan inte bryta talarordningen. Och skulle man börja att så att säga helt och hållet bryta talarlistan slår man ju sönder den stora debatten. Därför bör det vara regel — undantag kan naturligtvis förekomma — att interpellationerna besvaras så att de vanliga debatterna inte störs och så att det inte blir någon inskränkning av ledamöternas rätt att ingripa i debatten.

Jag kan nämna att av det sextiototal interpellationer som kvarstår obesvarade har inte mindre än 14 riktats till socialministern och 13 till kommunikationsministern. Man frågar sig, om det inte skulle vara möjligt att undgå en sådan koncentration av interpellationssvaren till riksdagens slutspurt som vi tydligen nu får räkna med.

I fjol uttalade statsminister Erlander under en interpellationsdebatt med herr Eliasson i Sundborn, att bara det kunde ordnas så, att Nordiska rådet inte sammanträdde i början av riksdagen och tog tid i anspråk utan i stället sammanträdde efter propositionstidens utgång, skulle det bli mycket bättre. Men i år, herr talman, har ju Nordiska rådets session förlagts efter propositionstidens utgång, och då är läget rent statistiskt sämre! Och förläggningen av Nordiska rådets session betyder ytterligare inskränkning av ett antal riksdagsledamöters möjligheter att delta i det forcerade motionsarbetet.

Jag tycker att statsminister Erlanders betraktelsesätt härvidlag är något ensidigt. Han vill alltså att Nordiska rådets session skall förläggas till en tidpunkt, då riksdagens ledamöter på grund av regeringens sätt att lägga fram propositionerna är särskilt upptagna med motionerande. Statsministern säger att det är lugnare för regeringen att ha tiden fram till den 22 mars ogravrad.

Att sedan riksdagens ledamöter därmed får sin arbetstid inskränkt observerar han inte.

Nu vill jag alls inte kritisera statsministern för att Nordiska rådets session i år blivit förlagd till den tidpunkt som skett. Statsministern bär inte något ansvar för detta. Men vad som är uppenbart är att regeringen ingalunda har utnyttjat de ökade möjligheter som Nordiska rådets ändrade förläggning har givit till att framlägga propositionerna i tid. Hade regeringen framlagt dem så mycket tidigare, hade riksdagens ledamöter under mars månad kunnat göra undan en större del av motionsarbetet, och därmed hade Nordiska rådets april-session inte fått de olägenheter som den nu får. Därför kan man inte dissociera regeringen från den arbetsanhopning som sammanhänger med råds-sessionen.

Jag skall inte läsa upp några långa stycken, herr talman, men vid interpellationsdebatten i fjol antydde statsminister Erlander att dessa sena interpellationer var ett olösligt problem, om inte reformtakten skulle minskas. Kungl. Maj:t skulle alltså bidra till problemets lösning genom att säga: Ja, om reformtakten minskas kan möjligen detta problem lösas, men eftersom flertalet i kammaren inte vill minska reformtakten finns det just ingenting att göra.

För mig framstår det som uppenbart att en annan och bättre planering av arbetet redan på utredningsstadiet och förberedelsestadiet i departementen borde kunna leda till det resultatet, att av ett årslångt förberedelsearbete en större del skulle kunna vara undangjord redan före slutet av mars månad, så att riksdagen skulle ha mer än några få veckor till förfogande. Jag kan inte finna annat än att detta är uttryck för det inte särskilt tillfredsställande handlag när det gäller planering på olika områden som man från regeringssidan visar. Om jag, herr talman, får göra en enda liten utvikning, vill jag säga att jag är förvånad när man jämför denna

Vid remiss av propositioner

otillräckliga planeringsförmåga med de anspråk som det socialdemokratiska partiet och enkannerligen regeringen gör på att kunna planera näringsliv, planera investeringar, ja, planera allting. Men planera sitt eget arbete kan tydligen regeringen inte.

Herr talman! Det är nödvändigt att vi från riksdagens sida reagerar bestämt emot det sätt, på vilket tiden fördelas mellan regeringen och dess olika organ å ena sidan och riksdagen och dess utskott å andra sidan. Detta kan icke accepteras. Den fördelning som nu förekommer ger icke folkets representanter tillfredsställande arbetsmöjligheter, och regeringens oförmåga att här skapa bättre förhållanden kan heller inte accepteras.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Frågan om den sena propositionsavlämningen är en sak som återkommer alltför ofta här i riksdagen, och tyvärr måste man säga att resultatet av anmärkningarna är ganska magert. Man bör kanske ändå i rättvisans namn erkänna, att det som arbetsmaterial är mycket ambitiöst utformade propositioner som den svenska riksdagen får. Det är självklart att ett enklare arbetsmaterial skulle bidra till ett tidigare avlämnande, men vi riksdagsmän önskar nog ändå behålla det goda arbetsmaterial som propositionerna nu utgör.

Att propositionerna är väl utformade och förberedda etc. är emellertid inte något försvar för att de avlämnas så sent och så många på en gång. Felet ligger — såsom här tidigare har sagts — i bristande organisation, mindre lämpliga arbetsmetoder o. s. v. i Kungl. Maj:ts kansli — även om vi är väl medvetna om att herrarna i kanslihuset som arbetar med dessa ting är ganska strängt sysselsatta.

Det står i riksdagsordningen att propositioner skall avlämnas så snart sig göra låter. Man har emellertid — som

alla känner till — definierat detta så, att propositioner som gäller statens utgifter och inkomster skall lämnas senast 70 dagar och andra propositioner senast 90 dagar efter riksdagens öppnande. Den koncentration av propositionsavlämnandet till slutet av dessa perioder som har varit utmärkande för regeringsarbetet under senare år ger dock vid handen, att man inom regeringen tycks vara mer fixerad vid dessa 70 respektive 90 dagar än vid vad som sägs i riksdagsordningen, nämligen att propositionerna skall avlämnas så snart som möjligt. Det hade varit bättre om man hade haft denna regel främst för ögonen och sett dessa dagar såsom ett sista alternativ.

Tidigare om åren har man från regeringshåll försvarat och förklarat dessa missförhållanden med att man inte har tillräckliga resurser för att sköta propositionsavlämnandet som det vore önskvärt. Mot denna bakgrund borde det ha funnits anledning att hysa förhoppning om ett bättre sakernas tillstånd efter den förstärkning av regeringen som departementsreformen innebar. Man hade väl också anledning att förvänta att den utökning av statsråds-kretsen som har företagits åtminstone skulle kunna få en välgörande verkan i detta avseende. De många propositioner som avlämnades nu under påskveckan vittnar dock om att dessa åtgärder inte har lett till någon förbättring.

Konsekvenserna av att så många propositioner avlämnas under så kort tid blir, som tidigare nämnts, att någon möjlighet för riksdagsmännen att ägna dessa propositioner det studium som behövs inte kommer att vara till finnandes. Jag har den uppfattningen att motionärernas rätt att få sina alternativa förslag inte får eftersättas. Tyvärr hemfaller vi kanhända ibland åt den uppfattningen, att propositionerna är riksdagens viktigaste arbetsmaterial och motionerna en mera sidoordnad detalj. En sådan uppfattning är felaktig. Jag

Vid remiss av propositioner

vill understryka att vi bör betrakta motionerna som ett med propositionerna jämbördigt arbetsmaterial i större utsträckning än vad vi ibland tycks vilja göra.

Det är många svåra frågor som vi skall ta ställning till. Jag kan som exempel nämna investeringsbanken, vuxenutbildningen, omorganisationer, lantbruksorganisationen etc. Det krävs tid för att vi skall kunna sätta oss in i dem. Det är möjligt att något skulle kunna vinnas, om regeringen på ett tidigare stadium kunde informera riksdagsmännen om innehållet i viktigare propositioner. Jag vet inte om det är nödvändigt att hålla fast vid den hemlighetsfullhet varmed man omger propositionerna till dess de publiceras, men jag tror att någon form av förhandsanmälan borde kunna prövas. I kanslihuset är man ju numera ganska van vid att skriva promemorior, varför det inte bör vara svårt att där åstadkomma en sådan förhandsanmälan.

Följden av detta sena propositionsavlämnande blir också att riksdagens arbete förskjutes till den sista månaden av sessionen. Det gäller både utskottsarbetet och debatterna i kamrarna. Det innebär att kamrarna måste ta nätterna till hjälp, vilket inte är den allra bästa arbetsordningen. Riksdagen kan naturligtvis inte finna sig i dessa arbetsförhållanden, och det är önskvärt att man inom regeringen försöker finna vägar som kan leda fram till en bättre tingens ordning. Det bör inte vara någon olöslig fråga att åstadkomma en ordning, genom vilken man bättre respekterar riksdagens och riksdagsmännens rätt att kunna studera propositionerna och riksdagsmännens rätt att få sina alternativ behandlade med samma omsorg som en proposition.

Herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Det skulle väl egentligen ha ankommit på statsministern att

svara på de frågor som har ställts och de påståenden som har gjorts. Statsministern är emellertid bortrest. Nästa torsdag skall dock i denna kammare besvaras en enkel fråga som är framställd av herr Norrby och som berör just de problem som här har tagits upp. Jag skulle därför kunnat nöja mig med att hänvisa till det svar som kommer att ges nästa torsdag, varvid statsministern ämnar redogöra för bakgrunden till den situation som föreligger. Jag vill emellertid inte avstå från att ta upp åtminstone ett par av de synpunkter som här har berörts. I detta sammanhang vill jag nämna att statsministern i går hade en överläggning med talmännen i kamrarna om dessa frågor. På grund av hans bortresa har jag emellertid inte hunnit få reda på vad som eventuellt kom ut av det samtalet.

Beträffande själva sakfrågan är det väl tillräckligt att säga, att detta är en utomordentligt viktig fråga. Det är synnerligen angeläget att riksdagen får sitt arbetsmaterial i så god tid som möjligt. Det är också regeringens strävan att försöka framlägga propositionerna så fort som det över huvud taget är möjligt. Ingen tror väl att departementscheferna håller på propositionerna en enda dag längre än nödvändigt.

Jag vill i sammanhanget nämna — och jag vänder mig då särskilt till herr Hansson i Skegrie — att det den 28 februari i år skickades ut ett cirkulär från statsrådsberedningen till samtliga chefstjänstemän i kanslihuset. Det framhölls däri hur önskvärt det var att man tänjde ut möjligheterna så långt det gick att kunna lämna utskottssekreterarna förhandsinformation om kommande propositioner. Det sades i cirkuläret att det borde vara möjligt att ge utskottssekreterarna de blivande propositionerna i korrektur, alltså innan propositionerna egentligen är offentliga, för att därigenom vinna någon tid. Jag vet att detta också förekommer i viss utsträckning. Där kan det väl inte röra sig om

Vid remiss av propositioner

så många dagar, men varje dag är värdefull för utskottssekreterarna.

Övriga frågor som här ställts kan jag besvara så, att regeringen inte råder över situationen precis så som här sagts. I departementen arbetar man inte på propositionerna i årtal. Först skall utredningsbetänkandena framläggas, och mellan den dagen och remisstidens utgång kan det vara ganska kort tid för utarbetandet av propositioner. Jag kan därvidlag ta ett exempel från min egen erfarenhet.

Som ledamot av bostadsförmedlingsutredningen fick jag förra året vara med om att forcera arbetet — på departementschefens framställning — så att det som bostadsförmedlingsutredningen kunde komma att redovisa kunde läggas till grund för det stycke i bostadspropositionen som gällde bostadsförmedlingarna. Men trots att vi presade oss så mycket vi kunde lyckades vi inte få fram betänkandet förrän första veckan i januari. Det är ganska klart att det då blev snålt med tid för departementschefen, när han skulle ta ställning till frågorna efter en kort remiss och inarbeta det hela i en proposition.

Hela saken är sålunda inte fullt så enkel som exempelvis herr Ohlin här ville framställa den.

Härtill kommer sedan en sådan naturlig orsak som den stora arbetsbelastningen för tjänstemännen i kanslihuset. I år har också SACO-strejken förra året inverkat på arbetet i vissa departement. Den påverkade möjligheterna att snabbt få fram propositionerna.

Den statistik som herr Björkman åberopade är säkert alldeles riktig. Men jag vill säga till herr Björkman att situationen i år faktiskt inte är sämre än den var förra året. Detta är naturligtvis en klen tröst för torsdagen, men om man gör en jämförelse mellan herr Björkmans siffror och förra årets, finner man att det under mars månad i fjol avlämnades 46 propositioner mot 50 i år. Jag tar bara de siffrorna som

jämförande exempel, fastän det som sagt är en klen tröst. Givetvis är det beklagligt att vi inte alltid kan få fram propositionerna i den tid vi skulle vilja.

När herr Björkman i sammanhanget hänvisade till den propositionsförteckning som lämnats vid riksdagens början, skall man komma ihåg att den är ett uttryck för en ambition inom departementen att hinna framlägga propositionerna vissa angivna dagar. Det har inte alltid lyckats, utan det har blivit en något senare tidpunkt.

Till herr Ohlin måste jag säga att han på ett par punkter har fel. Herr Ohlin sade bl. a. att min kollega statsrådet Nilsson på något sätt skulle ha inverkat på redogörelsen för remissvarerna i propositionerna. Det är helt felaktigt. Den speciella insats han gjort gäller språkvården och inte omfattningen av referatet över remissyttrandena.

Jag skall inte gå närmare in på saken, med hänvisning till vad jag tidigare sade. Men låt mig avslutningsvis få nämna, att i sista hand finns det väl inte någon annan lösning på problemet än den som statsministern förra året var inne på, nämligen att regeringen framlägger färre propositioner. Det är väl dock ingen som vill att det skall bli på det sättet. Regeringen har här anklagats för att den är för ambitiös — och det går ju inte så bra ihop med de påståenden som i andra sammanhang görs, att det skulle vara en gammal och orkeslös regering!

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Statsrådet Geijer har fel när han gör gällande att vi anklagar regeringen för att vara alltför ambitiös. Vi anklagar regeringen för att alltför dåligt planera sitt eget arbete. Den långa tid som står till förfogande gemensamt för utredningar, remissyttrandena, arbetet i departementen och sedan arbetet i riksdagen — en tid som i regel räknas i år — fördelas på ett

Vid remiss av propositioner

felaktigt sätt, så att riksdagen får otillräcklig tid på sig för sitt arbete och måste jäkta.

Statsrådet Nilssons insatser skall jag inte diskutera med statsrådet Geijer. Men man får ju viss inside information från Kungl. Maj:ts kansli, och denna har sedan något år tillbaka varit mera mångsidig än statsrådet Geijer ville antyda.

Statsministerns överläggning med talmännen är intressant. Men jag kanske skall tillägga att det var på initiativ av talmanskonferensen som talmännen hemställde att få diskutera det allvarliga läget med statsministern.

Beträffande motionsrätten, som både herr Björkman, herr Hansson i Skegrie och jag varit inne på, räddar sig kanske regeringen delvis — i varje fall statsrådet Wickman — genom att säga: Ja, men ni kan ju skriva motionerna innan ni har sett propositionerna. Detta var ju vad statsrådet Wickman krävde i TV-debatten i förra veckan — han menade att partierna skulle ta ställning till förslaget om den nya statliga kreditbanken innan vi inom partierna haft tillfälle att läsa propositionen. Det vittnar inte om någon särskild respekt för vare sig propositionerna eller riksdagens arbete.

Att underrätta utskottssekreterarna genom att ge dem ett korrektorexemplar i förväg, kan ju inte, herr statsråd, underlätta för oss att i god tid utarbeta motioner. Det är inte utskottssekreterarna som skall utarbeta motionerna. Jag vill visst inte avstyrka att korrektorexemplar ställs till förfogande, men det löser ingalunda något problem i samband med väckandet av motioner.

Till sist vill jag framhålla, herr talman, att det är en lång rad viktiga, principiellt betydelsefulla propositioner vi har att behandla i år. Detta gör trängseln särskilt allvarlig. Det är samma ryckighet i regeringens politik när det gäller relationerna till riksdagen som det är i så många andra delar av

regeringspolitiken. Det är inte ambitionen som är för stor; det är oförmågan eller det bristande intresset för en god planering av relationerna mellan regering och riksdag som saken gäller.

Herr BJÖRKMAN (h):

Herr talman! Jag förstår att statsrådet Geijer närmade sig denna fråga med stor försiktighet med hänsyn till det svar som är utlovat av statsministern till nästa torsdag. Vi som tagit upp denna sak i dag får alltså egentligen svaret att vi skall vänta till nästa torsdag, ty då kommer statsministern att lämna en längre förklaring på den sedvanliga förseningen.

Nu förhåller det sig så, att just herr Ohlin och jag som tagit upp frågan i dag, i nästa vecka befinner oss i Nordiska rådet i Helsingfors. Just den omständigheten som enligt statsministern skulle förbättra propositionsavlämnandet — nämligen en senareläggning av Nordiska rådets session — medför att herr Ohlin och jag inte kan gå in i debatten nästa torsdag. Det hade vi inte kunnat göra ändå utan kammarens tillstånd, eftersom det gäller en enkel fråga.

Jag skall inte med statsrådet Geijer diskutera, om det blivit en förbättring eller en försämring jämfört med tidigare år. Jag tror att även statsrådet Geijer känner till att det finns en omfattande statistik av professor Nils Stjernquist i band IV av »Samhälle och riksdag», som jag förmodar att den som utarbetar statsministerns svar kommer att studera till nästa vecka.

Det finns ytterligare en synpunkt som jag skulle vilja lägga till vad jag tidigare har sagt. För en regering som suttit vid makten så länge är det kanske naturligt att departementscheferna anser att deras propositioner är nästintill det fullkomliga. Men det kan tänkas, statsrådet Geijer, att det finns experter även utanför kanslihuset, vilkas synpunkter även regeringen skulle ha nytta av. Det

Vid remiss av propositioner

borde även ligga i regeringens eget intresse att riksdagsbesluten blir så bra som möjligt genom de ändringsförslag som framföres från oppositionen. För att det inte skall råda något missförstånd mellan statsrådet Geijer och mig, vill jag tillägga att vi inom oppositionen naturligtvis inte vare sig begär eller tigger om att regeringen *politiskt* skall hjälpa oss. Det är vår sak. Med den väldiga flod av propositioner som vi nu har fått skulle vi onekligen behöva ett eget kanslihus med utredningsexperter och skrivare till vårt förfo-gande, men vi ber inte om politisk hjälp. Vad vi begär är hänsyn till riksdagens arbete, och det borde ligga inte bara i oppositionens intresse utan även i regeringspartiets intresse.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades propositionen nr 36 till utrikesutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 43, angående ökad utbildning av journalister m. m., och

nr 48, angående hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande; samt

till lagutskottet propositionen nr 52, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 56, angående bildande av ett statligt kreditaktiebolag för finansiering av investeringar inom näringslivet, hänvisades propositionen, såvitt avsåg anvisande av anslag, till statsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

Vidare föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen

nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 61, angående delning av byggnadsstyrelseorganisationen, m. m.,

nr 62, angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsstyrelsen m. m.,

nr 63, angående förvärv av Skoklosters slott och samlingar, och

nr 64, angående vissa anslag för budgetåret 1967/68 till riksantikvarieämbetet och statens historiska museum;

till bevillningsutskottet propositionen nr 66, med förslag till förordning om antidumping- och utjämningsstull, m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 67, angående vissa anslag till civilförsvaret,

nr 68, angående central administration för hälso- och sjukvården samt socialvården, m. m.,

nr 69, angående vissa anslag till psykiatrisk sjukvård m. m.,

nr 70, angående utbildning av lärare för synskadade och hörselskadade m. m.,

nr 71, angående ytterligare anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 till studiemedelsfonden, och

nr 72, angående vissa pensionsfrågor, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 73, med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg anslag till Folkpensioner, till statsutskottet och i övrigt till lagutskottet.

Därefter föredrogs Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 74, angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt avsåg under punkterna 1—9 upptagna författningsförslag, till lagutskottet, i vad gällde under punkterna 10 och 11 angivna författningsförslag,

till bevillningsutskottet samt i övrigt till jordbruksutskottet.

Härpå föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 75, med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet samt konsumentvaruforskningen,

nr 76, angående omorganisation av överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, och

nr 77, angående sammanläggning av överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län till en länsstyrelse, m. m.;

till lagutskott propositionen nr 78, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 april 1960 (nr 77) angående byggnadsforskningsavgift; samt

till statsutskottet propositionen nr 79, angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 80, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1967/68, hänvisades propositionen, såvitt avsåg jordbruksdepartementets verksamhetsområde, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Därefter föredrogs Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 85, angående vissa åtgärder inom vuxenutbildningens område m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt avsåg ändring i studiehjälpsreglementet, till lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Härpå föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner:

nr 100, angående riktlinjer för bostadspolitiken, m. m., och

nr 104, angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 105, angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67, hänvisades propositionen, såvitt avsåg jordbruksdepartementets verksamhetsområde, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till lagutskott propositionen nr 108, med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99); samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 109, med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68, och

nr 110, angående vissa anslagsfrågor rörande försvaret för budgetåret 1967/68.

§ 14

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet motionerna nr 898—900;

till bevillningsutskottet motionerna nr 901—904; och

till statsutskottet motionen nr 905.

§ 15

Föredrogs den av herr *Werner* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående undervisningen i samlevnadsfrågor.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 16

Ordet lämnades på begäran till

Herr BJÖRKMAN (h), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning

Interpellation ang. den framtida organisationen av statens skogsförvaltande och skogsindustriella verksamhet

av Kungl. Maj:ts propositioner nr 56, angående bildande av ett statligt kreditaktiebolag för finansiering av investeringar inom näringslivet, nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m., nr 61, angående delning av byggnadsstyrelseorganisationen, m. m., nr 62, angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsstyrelsen m. m., nr 68, angående central administration för hälso- och sjukvården samt socialvården, m. m., nr 74, angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m., nr 75, med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet samt konsumentvaruforskningen, nr 85, angående vissa åtgärder inom vuxenutbildningens område m. m., nr 100, angående riktlinjer för bostadspolitiken, m. m., och nr 110, angående vissa anslagsfrågor rörande försvaret för budgetåret 1967/68, måtte med hänsyn till ärendenas omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från det propositionerna kom kammaren till handa, d. v. s. första plenum efter torsdagen den 13 nästkommande april.

Denna hemställan bifölls.

§ 17

Interpellation ang. den framtida organisationen av statens skogsförvaltande och skogsindustriella verksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVANBERG (s), som yttrade:

Herr talman! Den svenska industrien och då inte minst skogsindustrien är för närvarande inne i en kraftig omställningsprocess. Genom bl. a. den internationella konkurrensen tvingas industriföretagen till åtgärder för att förbättra sin effektivitet och lönsamhet. Genom koncentration till större enheter, genom rationaliseringar och genom samordning och samarbete söker de för-

bättra sin konkurrensförmåga. Denna tendens torde i framtiden än mer förstärkas.

Det av staten ägda skogsindustriföretaget, ASSI, har under senare år genomgått en glädjande och kraftig utveckling. Företaget har byggt ut sina industrier främst i övre Norrland och betydligt förbättrat sin lönsamhet. Det är av stor vikt att detta skogsindustriföretag i likhet med den privata industrin följer med i utvecklingen och ges goda möjligheter till vidareutveckling och effektivisering. I den snabba utveckling som nu sker på bl. a. det skogsindustriella området är det av stor betydelse att företagets resurser blir så goda som möjligt. En allvarlig nackdel för AB Statens skogsindustrier är att bolaget icke äger några egna skogar. De statsägda skogarna förvaltas av domänverket utan att någon effektiv samordning sker mellan statens skogar och statens skogsindustrier. Detta förhållande rimmar illa med tendenserna till koncentration och samordning av olika företagsgrenar inom den privata industrin. Det kan med fog hävdas, att den statliga skogsindustrin hämmas och hindras i sin utveckling genom denna bristande samordning.

Behovet av en bättre samordning av olika grenar av statlig företagsamhet har under senare år alltmer uppmärksamats. Behovet av bättre samordning mellan statens skogar och statens skogsindustrier har sedan länge varit uppenbar. År 1962 tillkallade finansministern utredningsmän för att verkställa utredning om organisationen av statens skogsförvaltande och skogsindustriella verksamhet. Dessa utredningsmän avlämnade i mars 1964 ett betänkande, kallat Statens skogar och skogsindustrier, vilket innehöll förslag till en effektivare samordning av statens skogsbruk och statens skogsindustrier. Betänkandet har remissbehandlats och livligt kommenterats i pressen, men ännu

Interpellation ang. åtgärder för att främja uppfödningen av nordsvenska hästar
har inget förslag i frågan förelagts riksdagen.

Med hänvisning till vad som anförts ovan får jag därför anhålla om andra kammarens tillstånd att till statsrådet Wickman få ställa följande fråga:

Avser Kungl. Maj:t att på basis av bl. a. utredningen Statens skogar och skogsindustrier förelägga riksdagen förslag rörande den framtida organisationen av statens skogsförvaltande och skogsindustriella verksamhet och när kan i så fall en proposition i frågan väntas?

Denna anhållan bordlades.

§ 18

Interpellation ang. åtgärder för att främja uppfödningen av nordsvenska hästar

Ordet lämnades på begäran till

Herr JONASSON (cp), som yttrade:

Herr talman! I vissa delar av vårt land har den nordsvenska hästen kommit att bli mycket använd. Rasen är väl lämpad för arbete inom såväl skogsbruk som jordbruk. Antalet nordsvenska hästar är, trots den ökade mekaniseringen inom dessa näringar, relativt högt i ifrågavarande regioner. Aveln uppmuntaras från samhällets sida genom premieringar och avelspriser. En viktig stimulans för den nordsvenska hästaveln är kanske dock möjligheterna att delta i travtävlingar. Redan år 1940 startades i ett av Sveriges största distrikt för uppfödning av nordsvenska hästar — Värmland och Dalsland — Färjestads travbana av nordsvenska hästägare. I travsällskapets stadgar säges att ändamålet med tävlingarna är att utbreda intresset för travsporten »i synnerhet dess bedrivande med nordsvenska hästar, till gagn för avel och uppfödning av goda brukshästar i Värmland och angränsande landskap» (utdrag ur Färjestads travsällskaps stadgar).

Numera har dock de nordsvenska hästarna mycket begränsade startmöjligheter på Färjestads travbana. Endast två nordsvenska lopp per tävlingsdag anordnas och dessa lopp är dessutom oftast utskrivna på ett sådant sätt, att de enbart passar för de absoluta elithestarna. Detta ger sämre startmöjligheter särskilt för unghästarna, som ofta måste fraktas långa sträckor, i allmänhet över 20 mil, för att komma till en bana där de kan starta. Självfallet är detta till stor nackdel för hästägarna och medför att intresset för den nordsvenska rasen minskar.

För att intresset för den nordsvenska hästen skall vidmakthållas och öka kan olika åtgärder diskuteras. Lantbruksstyrelsen skulle kunna förelägga ifrågavarande travsällskap att ge den nordsvenska hästen fler nordsvenska lopp på spelbar plats. Vidare skulle kunna föreskrivas att representanter för ägarna till nordsvenska travare skall ingå i propositionskommittéerna vid travbanorna.

Ett annat, och bättre, alternativ är att lantbruksstyrelsen medverkar till att totalisator-tillstånd medges till en ny travbana exempelvis i norra Värmland. Den skulle i så fall tillgodose det intresse som finns för den nordsvenska travsporten och dessutom vara av stor betydelse för turistlivet i bygden.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att främja uppfödningen av nordsvenska hästar genom att den nordsvenska hästen får fler startmöjligheter och likvärdiga betingelser i tävlingar vid befintliga travbanor?

2. Om detta inte är möjligt, vill statsrådet då medverka till att totalisator-tillstånd medges för en travbana exempelvis i norra Värmland?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 120, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

§ 20

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr andre vice talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående inrättande av statens trafiksäkerhetsverk, m. m., motionerna:

nr 906, av herr *Björkman*,

nr 907, av herrar *Börjesson* i Falköping och *Gustavsson* i Alvesta,

nr 908, av herr andre vice talmannen *Cassel*,

nr 909, av herr andre vice talmannen *Cassel* och herr *Bengtson* i Solna,

nr 910, av herr *Jansson m. fl.*, och

nr 911, av fru *Nettelbrandt m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 57, angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation, motionerna:

nr 912, av herrar *Bengtson* i Solna och *Krönmark*,

nr 913, av herr *Kristenson*, och

nr 914, av fru *Nettelbrandt m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 21

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 3 t. o. m. den 12 april 1967. Jag avser deltaga i Nordiska rådets möte i Helsingfors och avlägga officiellt besök i Ungern på ungerska regeringens inbjudan.

Stockholm den 29 mars 1967

Torsten Nilsson

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 22

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr *Nordstrandh*, till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående tidpunkten för framläggande av proposition rörande gymnasial yrkesutbildning,

herr *Antby*, till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående aktuella företagsnedläggningar och driftsinskränkningar i Dalsland, samt

herr *Sjöholm*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående postförsändelser med diskriminerande påskrift.

§ 23

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 17.06.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 31 mars

Kl. 14.00

§ 1

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till lagutskott motionerna nr 906 och 907; samt

till statsutskottet motionerna nr 908—910.

Vid föredragning av den å bordet vilande motionen nr 911, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående inrättande av statens trafiksäkerhetsverk, m. m., hänvisades motionen, såvitt avsåg körkort och trafikutbildning, till lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var efter annan och hänvisades till statsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 912—914.

§ 2

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Svanberg*, till herr statsrådet Wickman angående den framtida organisationen av statens skogsförvaltande och skogsindustriella verksamhet, samt

herr *Jonasson*, till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder för att främja uppfödningen av nordsvenska hästar.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 3

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl Maj:ts i

statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 45, i anledning av väckta motioner om ersättning för skador genom naturkatastrof m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 13, i anledning av väckta motioner angående den s. k. 80-procentregeln vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen,

nr 17, i anledning av väckta motioner angående taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet,

nr 18, i anledning av väckta motioner angående hundskatten,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) jämte i ämnet väckta motioner,

nr 20, i anledning av väckta motioner angående familjebeskattningen,

nr 21, i anledning av väckt motion angående beskattningen av vinst å totalsator vid hästtävlingar, och

nr 22, i anledning av väckt motion om överlåtelse av AB Tipstjänst till Sveriges riksidrottsförbund;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckta motioner om allmän försäkring mot skada genom brott,

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om klinisk prövning av vissa medel för födelsekontroll, dels ock i ämnet väckta motioner,

nr 20, i anledning av väckt motion om inrättande av en socialdomstol,

nr 21, i anledning av väckta motioner

om ersättning åt enskild för kostnad i förvaltningsförfarande, och

nr 22, i anledning av väckta motioner om åtgärder för en effektiv rättsvård;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion om offentligt biträde i vissa intagnings- och utskrivningsärenden enligt lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1920 (nr 245) om medling i arbetstvister, m. m.,

nr 21, i anledning av väckta motioner om förhandlingsrätt för pensionärer,

nr 22, i anledning av väckta motioner om ökade möjligheter att erhålla studielån,

nr 23, i anledning av väckta motioner om studiesociala förmåner vid svensk skola i u-land, och

nr 24, i anledning av väckta motioner om ersättning från den allmänna försäkringen för resekostnader vid sjukdom;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckt motion om ett särskilt rättsinstitut för upplåtelse av jord till skogsbruk,

nr 19, i anledning av väckta motioner om ett enhetligt identifieringsljus på utryckningsfordon i de nordiska länderna,

nr 20, i anledning av väckta motioner om undersökning vid bilprovning av koloxidhalt, och

nr 21, i anledning av väckta motioner angående backspegel på motorfordon;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att minska arbetsbalansen inom lantmäteriet,

nr 6, i anledning av väckta motioner om biologisk prövning av kemiska bekämpningsmedel, och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av motioner om undervisning i hemvård och hushållsarbete för manliga pensionärer.

§ 4

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1967/68 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beslutanderätten i ärenden om tillstånd att bearbeta icke inmutningsbara mineralfyndigheter på kronojord; samt

från jordbruksutskottet:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1967/68 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1967/68 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

§ 5

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens andra kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 3/4—6/4 1967 på grund av delta-

gande i Nordiska rådets möte i Helsingfors.

Stockholm den 31 mars 1967

Ragnar Edenman

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 6

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för socialdeparte-

mentet angående etiketterna på medicinflaskor, och

fru *Ryding*, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående vissa meddelanden om utmätningsförrättning.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.03.

In fidem

Sune K. Johansson